

فصل هفتم

مهاجرت‌های اجباری و پناهجویی در جهان و ایران

- مهاجرت‌های پناهجویی در جهان
- آوارگان داخلی در جهان
- پناهجویان در جهان
- پناهندگان در جهان
- مهاجرت‌های پناهجویی از منطقه‌ی خاورمیانه
- مهاجرت‌های پناهجویی اتباع ایرانی در جهان
- پناهجویان ایرانی در جهان
- پناهندگان ایرانی در جهان
- اتباع خارجی در ایران

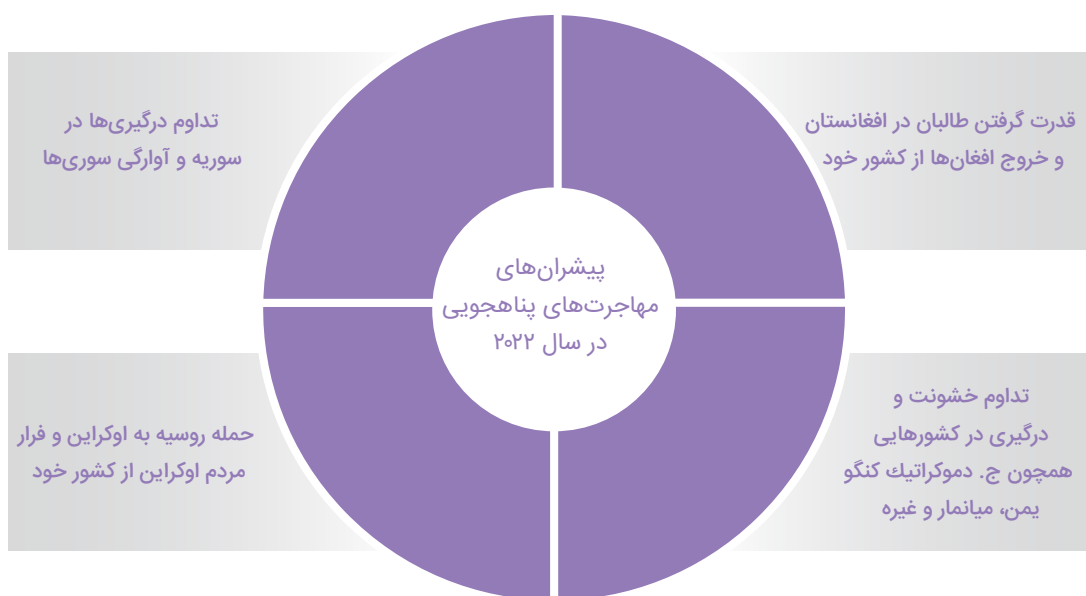
Y

مهاجرت‌های پناهجویی در جهان

مهاجرت اجباری برای میلیون‌ها نفر در سراسر جهان به دلیل درگیری‌های خشونت‌آمیز، آزار و اذیت، نقض حقوق بشر، بلایای طبیعی و اکوسیستم‌های مخرب یک واقعیت است. چرخه‌های تکرارشونده‌ی جابه‌جایی اغلب به تعامل پیچیده‌ای از علل مختلف زمینه‌ای مرتبط است. افراد آواره ممکن است برای نجات جان خود و خانواده‌هایشان در داخل کشورشان جابه‌جا شده (افراد آواره داخلی) یا با عبور از مرزهای بین‌المللی (پناهندگان) به کشورهای دیگری پناه ببرند. رویدادهای سال ۲۰۲۱ و اوایل سال ۲۰۲۲ موجب آوارگی میلیون‌ها نفر در جهان شد و نیازهای موجود برای راه‌حل‌های حمایتی در سراسر جهان را تشدید کرد. قدرت‌گرفتن طالبان در افغانستان، چرخه‌های جدیدی از جابه‌جایی را در داخل کشور افغانستان و فراتر از مرزهای آن به وجود آورد. مردم همچنان به فرار از نقاط حساس آوارگی در جمهوری دموکراتیک کنگو، اتیوپی، موزامبیک، میانمار، سودان جنوبی، سوریه، منطقه ساحل، ونزوئلا و یمن ادامه دادند. یکی دیگر از رویدادهای خشونت‌آمیز جهان که بسترساز

مهاجرت اجباری در اروپا شد، حمله‌ی روسیه به اوکراین در فوریه ۲۰۲۲ بود؛ پس از ماه‌ها تجمع نظامی نیروهای روسیه در نزدیکی اوکراین، در ۲۴ فوریه به این کشور حمله کردند. بعد از گذشت چند هفته از آغاز جنگ، میلیون‌ها آواره‌ی اوکراینی از طریق مجارستان، لهستان، رومانی و اسلواکی وارد اتحادیه‌ی اروپا شدند. در پاسخ به تهاجم روسیه به اوکراین در اوایل سال ۲۰۲۲، وزرای کشورهای عضو اتحادیه اروپا به اتفاق آراء تصمیم گرفتند که در ابتدا به افرادی که از کشور فرار می‌کنند، حمایت موقت اعطا کنند. بر اساس آخرین تحلیل آژانس اتحادیه اروپا برای پناهندگان^۱، تاکنون نزدیک به شش میلیون نفر از مردم اوکراین به اتحادیه اروپا گریخته‌اند که بیش از ۳/۴ میلیون نفر از آنها برای حمایت موقت ثبت‌نام کرده‌اند. علاوه بر این، کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان (UNHCR) در گزارشی اعلام کرد که نزدیک به ۲/۶ میلیون نفر از آوارگان به اوکراین بازگشته‌اند، اگرچه این بازگشت‌ها می‌تواند موقتی باشد.

شکل ۲۷- پیش‌رسان‌های مهاجرت‌های پناهجویی در سال ۲۰۲۲

1. European Union Agency for Asylum (EUAA)

بر اساس برآوردهای کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل، تا پایان سال ۲۰۲۱ بیش از ۹۰ میلیون آوارهی اجباری در سراسر جهان وجود داشته است. این رقم شامل ۲۱/۳ میلیون پناهنده تحت حمایت کمیساریا، ۴/۶ میلیون پناهجو، ۵۱ میلیون آوارهی داخلی و ۴/۴ میلیون ونزوئلایی آواره خارج از کشور است.

در سالی که مصادف با هفتادمین سالگرد کنوانسیون ۱۹۵۱ مربوط به وضعیت پناهندگان به عنوان مؤلفه‌ی اساسی حقوق بشر بود، جامعه‌ی بین‌المللی به تلاش‌های جهانی و منطقه‌ای خود در توسعه‌ی راه‌حلهایی برای افراد نیازمند حمایت در سراسر جهان ادامه داد. پیمان جهانی پناهندگان، ابتکار کلیدی مبتنی بر همکاری چندجانبه بوده که هدف آن ارائه راه‌حل‌های پایدار برای وضعیت پناهندگان است. اقدام‌های کلی براساس این چارچوب در سال ۲۰۲۱ بدین صورت ادامه یافت:

۱ کاهش فشار بر کشورهای میزبان؛

۲ افزایش خوداتکایی پناهندگان؛

۳ گسترش راه‌حل‌ها در کشورهای ثالث؛

۴ فراهم‌کردن شرایط حمایت در کشورهای مبدأ برای

بازگشت ایمن و آبرومندانه‌ی متقاضیانی که از حمایت محروم هستند.

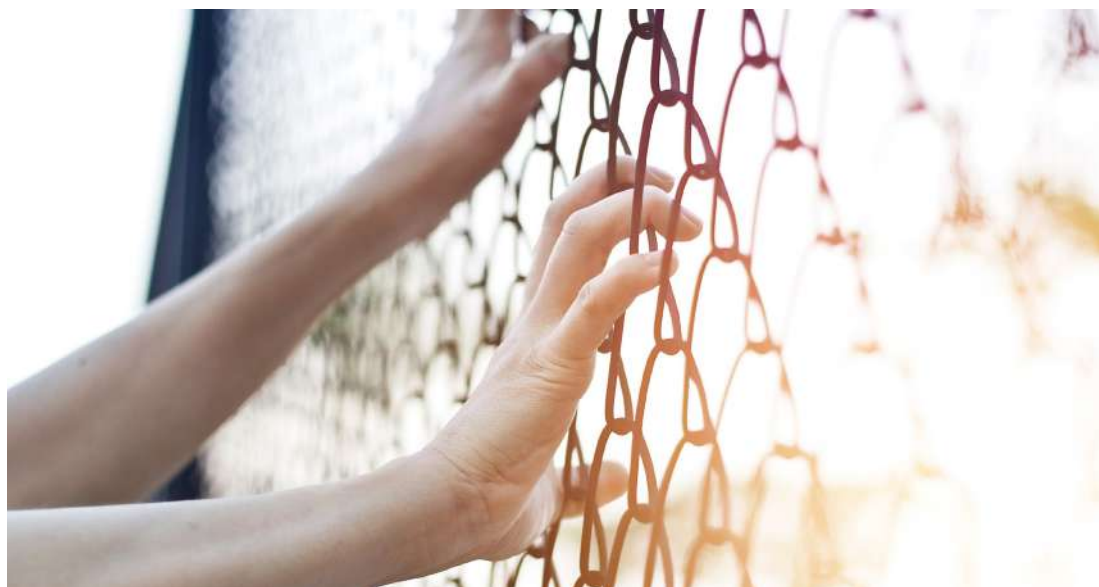
موضوعات کلیدی که در سال ۲۰۲۱ در مرکز توجه در زمینه‌ی پناهندگی باقی ماند نیز عبارتند از:

- تغییر اقداماتی که به عنوان واکنشی به همه‌گیری کووید-۱۹ معرفی شده‌اند به روش‌های کاری پایدار که شیوه‌های جدید و تحولات دیجیتال را دربرمی‌گیرد و افزایش تلاش‌ها برای راه‌حل‌های پایدار برای افرادی که نیاز به حمایت دارند.

- تصدیق جابجایی‌های ناشی از اقلیم در ابعاد کامل آن و ایجاد پاسخ‌های مؤثر به وضعیت اضطراری رو به رشد تغییرات اقلیمی؛

- جریان‌سازی بیشتر ابعاد جنسیتی در درک نیازهای حمایتی و ارائه راه‌حل‌های حمایتی؛

- در نظرگرفتن مسائل بی‌تابیتی در زمینه‌ی پناهندگی و تعامل بین بی‌تابیتی و نیازهای حمایتی.

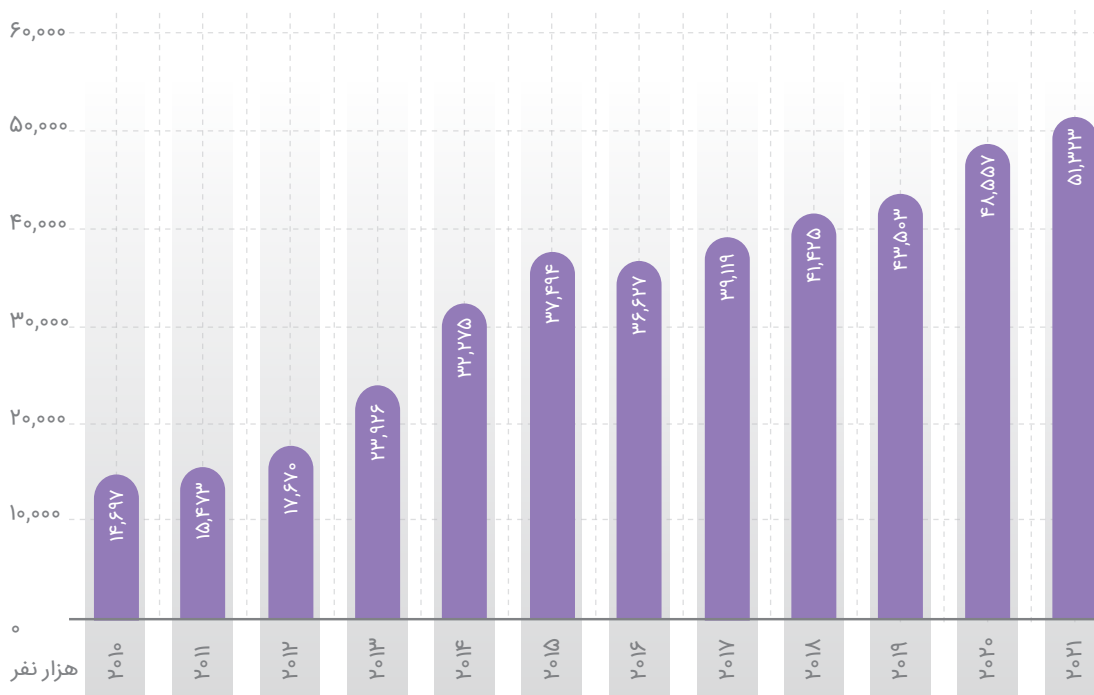

آوارگان داخلی در جهان

میلیون و ۳۲۲ هزار و ۶۲۳ نفر در جهان در وضعیت آوارگی داخلی بسر می‌برند که در فاصله سال ۲۰۲۰ تا سال ۲۰۲۱ میلادی، دو میلیون و ۷۶۵ هزار و ۱۸۴ نفر بر جمعیت آوارگان افزوده شده است. در این میان کشورهای سوریه، کلمبیا و جمهوری دموکراتیک کنگو، بالاترین سهم از آوارگان داخلی در جهان را به خود اختصاص داده‌اند.^۱ درگیری در سوریه در سال ۲۰۲۱ تغییر قابل‌توجهی نداشت، اما پتانسیل برای بی‌ثباتی و خشونت مجدد در بسیاری از مناطق این کشور همچنان بالا بود. به طوری که پنج میلیون نفر در سوریه در معرض خطر از دست دادن دسترسی به آب،

بر اساس تعاریف پذیرفته شده بین‌المللی، آوارگان داخلی به افراد یا گروه‌هایی از افراد که مجبور به فرار یا ترک منزل یا محل سکونت معمول خود شده‌اند، به‌ویژه در نتیجه یا به منظور اجتناب از تأثیرات درگیری‌های مسلحانه، موقعیت‌های خشونت عمومی، نقض حقوق بشر یا بلایای طبیعی یا انسانی، و کسانی که از مرزهای به رسمیت شناخته شده بین‌المللی عبور نکرده‌اند، اطلاق می‌شود. بر اساس آمارهای کمیساریا، تعداد افراد در وضعیت آوارگی در طی یک دهه‌ی گذشته تاکنون حدود سه و نیم برابر افزایش یافته است. به‌طوری‌که در سال ۲۰۲۱ میلادی، ۵۱

نمودار ۱۷۸- افراد در وضعیت آوارگی داخلی در جهان (۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱)

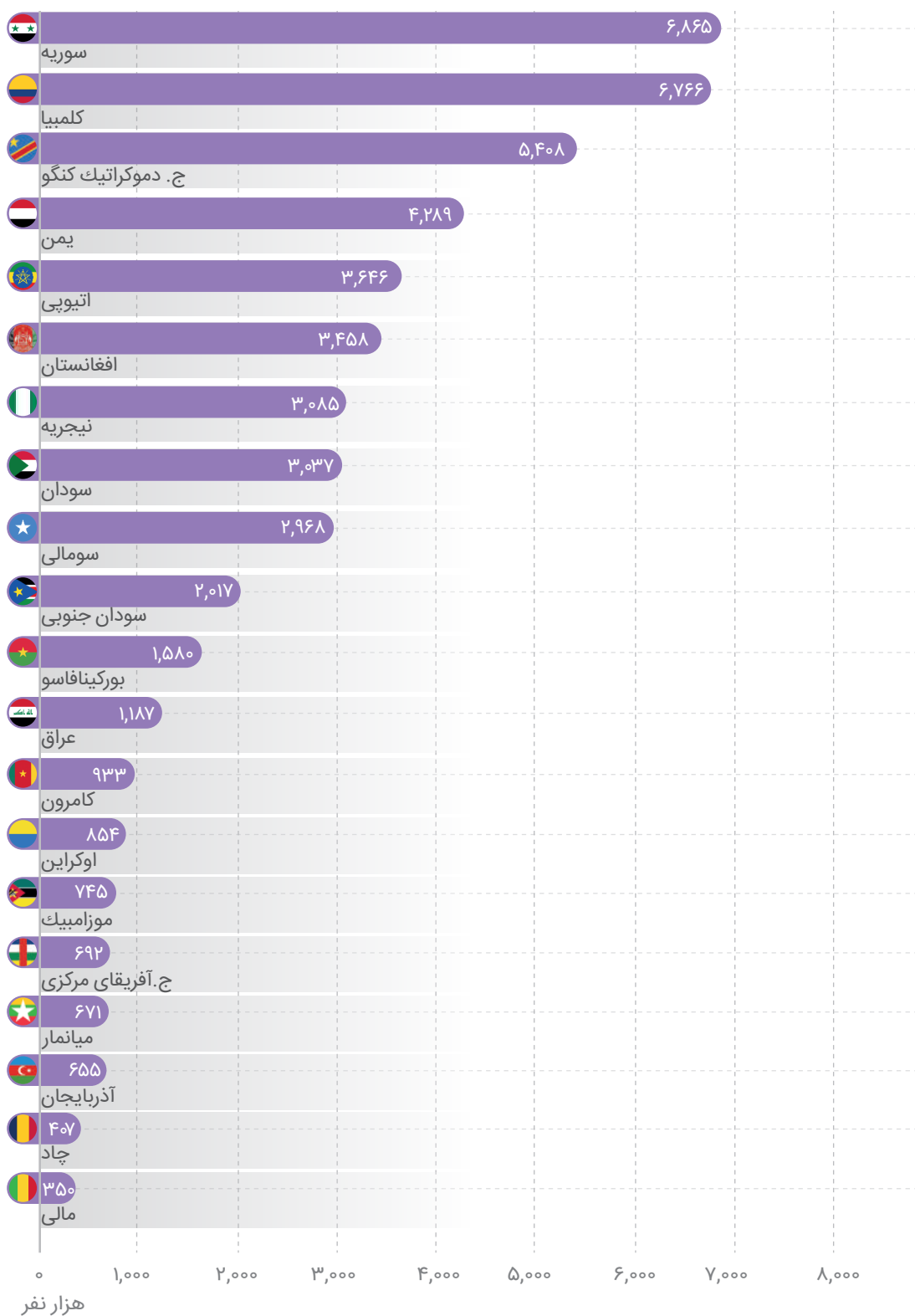

(UNHCR, 2022)

1. UNHCR, 2022

2. IDMC, 2022

نمودار ۱۷۹- بیست کشور اول مبدأ افراد در وضعیت آوارگی داخلی در جهان در سال ۲۰۲۱

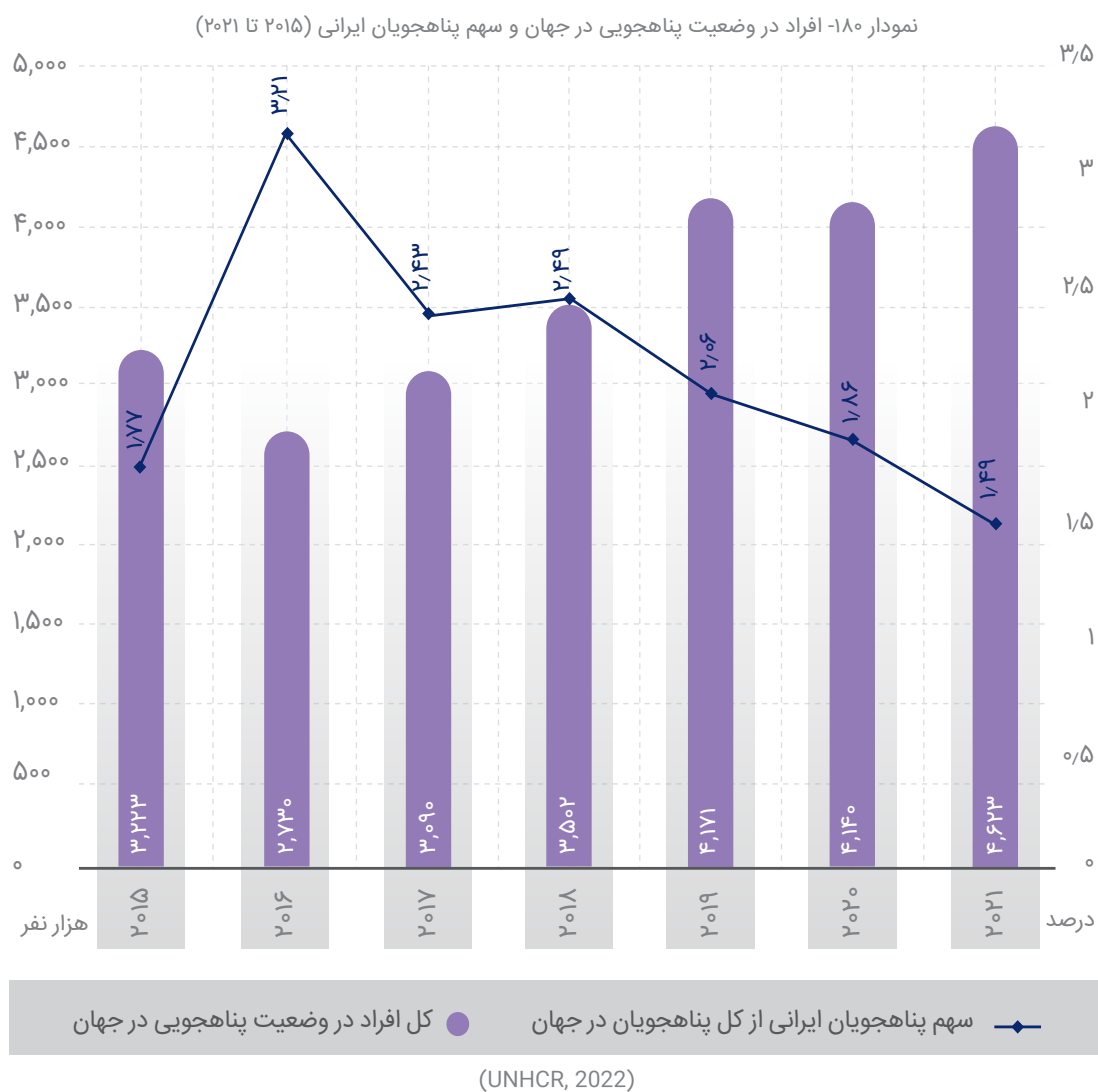

(UNHCR, 2022)

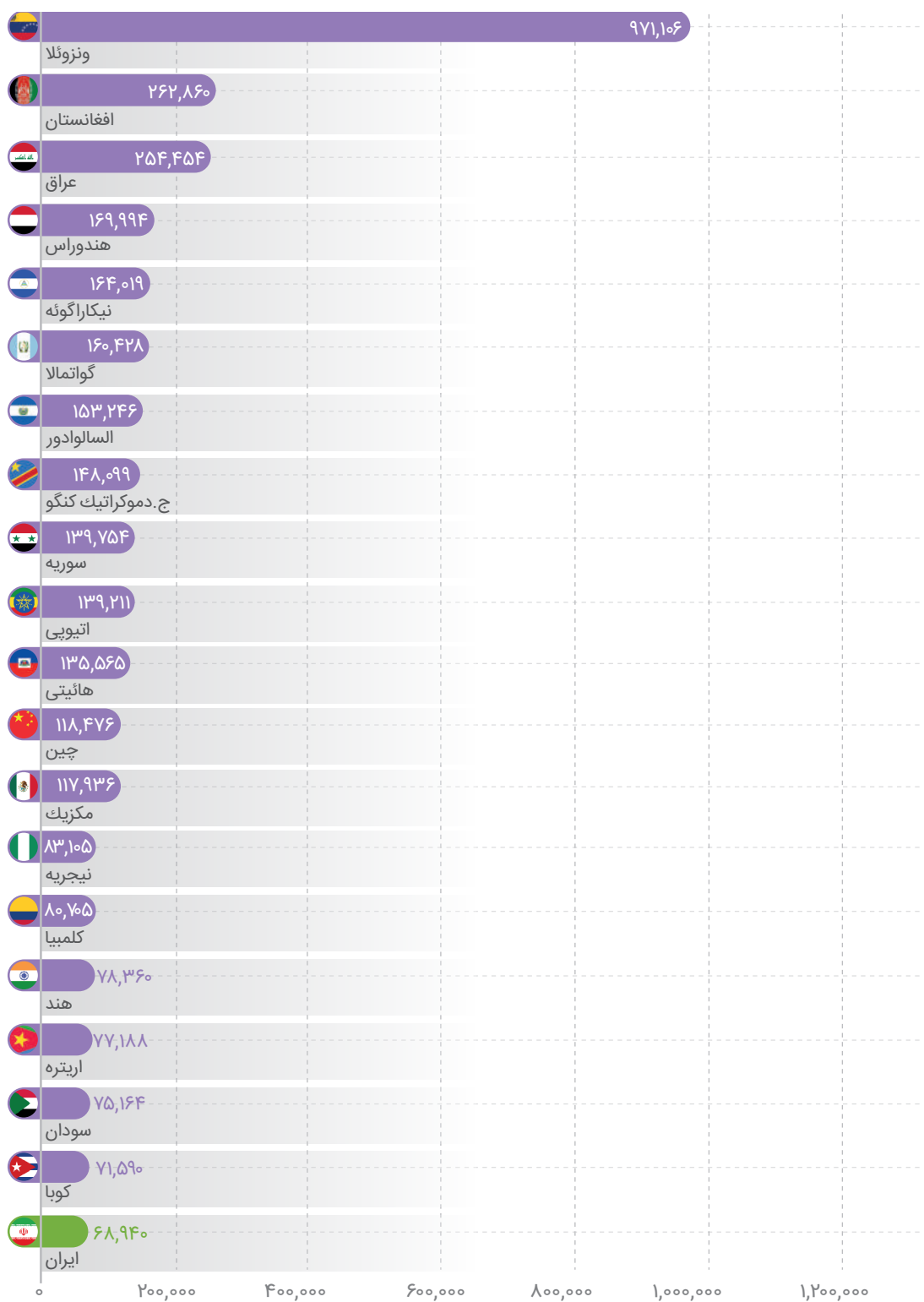
پناهجویان در جهان

عراق بالاترین سهم را در این میان به خود اختصاص داده‌اند. کشور ایران نیز با ۶۸ هزار پناهجو در جهان و با دارا بودن سهم ۱/۴۹ درصدی از کل پناهجویان در جهان، در رتبه بیستم قرار دارد. کشورهای ایالات متحده آمریکا، پرو و ترکیه نیز به عنوان سه کشور اول میزبان پناهجویان، بالاترین سهم را از کل افراد در وضعیت پناهجویی در جهان به خود اختصاص داده‌اند. اما در این میان، کشور ایران به دلیل توقف ثبت پناهجوی جدید، در رتبه‌بندی کشورهای میزبان پناهجویان قرار ندارد.

طی یک دهه‌ی گذشته، تعداد افراد در وضعیت پناهجویی در سطح جهان، حدود شش برابر افزایش داشته است که عمده‌ترین دلایل آن را می‌توان در افزایش درگیری‌ها، خشونت و یا سایر عوامل تهدیدکننده‌ی زندگی انسان‌ها در مناطق مختلف جهان دانست. براساس آمارهای کمیساریا در سال ۲۰۲۱ میلادی، چهار میلیون و ۶۲۳ هزار و ۲۵۳ نفر در وضعیت پناهجویی در جهان به سر می‌برند که در انتظار دریافت پاسخ درخواست پناهندگی خود از سوی کشور میزبان هستند. اتباع کشورهای ونزوئلا، افغانستان و

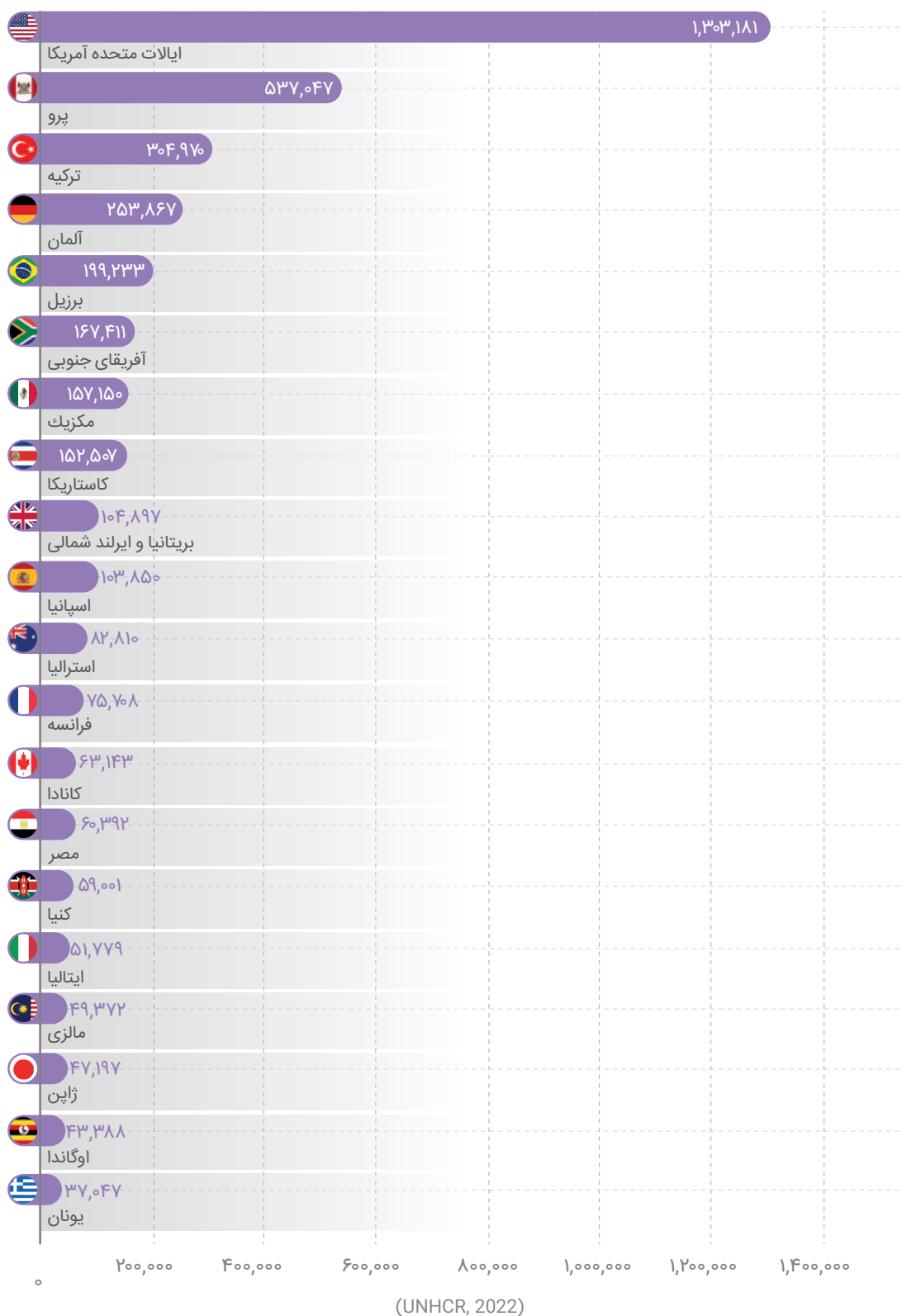

نمودار ۱۸۱- بیست کشور اول مبدا افراد در وضعیت پناهنجویی در جهان در سال ۲۰۲۱

(UNHCR, 2022)

نمودار ۱۸۲- بیست کشور اول مقصد افراد در وضعیت پناهجویی در جهان در سال ۲۰۲۱

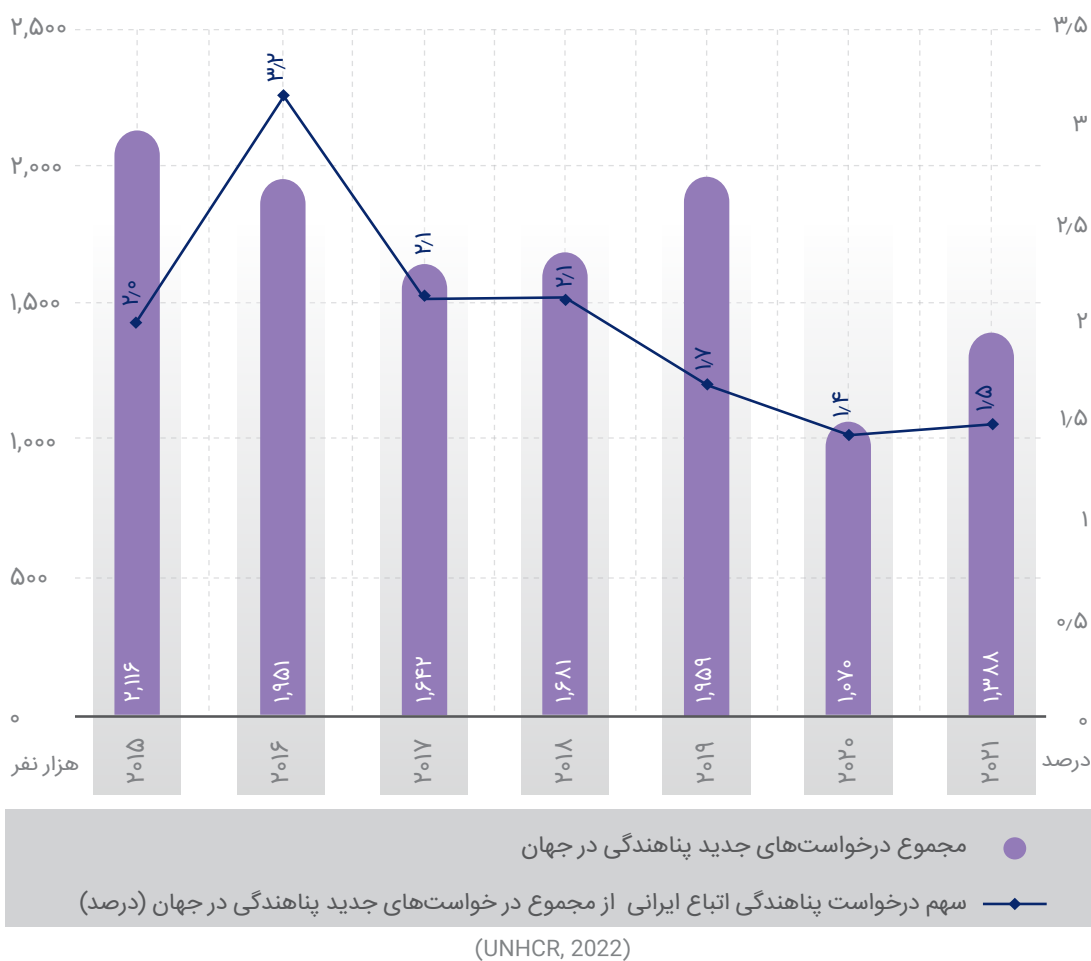

ثبت پناهجوی جدید در جهان

جمهوری دموکراتیک کنگو و کاستاریکا است، ولی کاهش قابل توجهی در کشورهای برزیل، پرو، اسپانیا و ایالات متحده آمریکا مشاهده می‌شود. تخمین زده می‌شود که ۸۱ درصد از متقاضیان پناهندگی در مرحله اول (یعنی توسط مقام اداری یا قضایی اولیه) و بقیه در مرحله دوم (یعنی پس از بررسی توسط دادگاه‌ها یا سایر مراجع تجدیدنظر)، ثبت‌نام شده‌اند. درخواست‌های تکراری و تجدیدنظر با سرعت بیشتری نسبت به درخواست‌های اولیه افزایش یافته است؛ این امر نشان می‌دهد که محدودیت‌های مرتبط با کووید-۱۹ همچنان بر دسترسی به پناهندگی در طول سال تأثیر داشته است.

در مجموع در سال ۲۰۲۱، حدود ۱/۴ میلیون درخواست پناهندگی در ۱۵۵ کشور به ثبت رسیده که حدود ۲۵ درصد بیشتر از سال ۲۰۲۰ (۱/۱ میلیون) است. با این حال، این آمار وضعیت بسیار پایین‌تری از سطح قبل از همه‌گیری کووید-۱۹ را نشان می‌دهد. با توجه به موقعیت‌های بی‌شمار آوارگی جدید و موجود، تعداد کمتر درخواست‌های پناهندگی جدید علی‌رغم اقدامات تطبیقی انجام‌شده نشان‌دهنده‌ی محدودیت‌های سفر و موانع مرتبط با دسترسی به قلمرو ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹ است. افزایش کلی درخواست پناهندگی در سال ۲۰۲۱ نسبت به سال قبل، شامل افزایش درخواست‌های پناهندگی در آلمان، مکزیک،

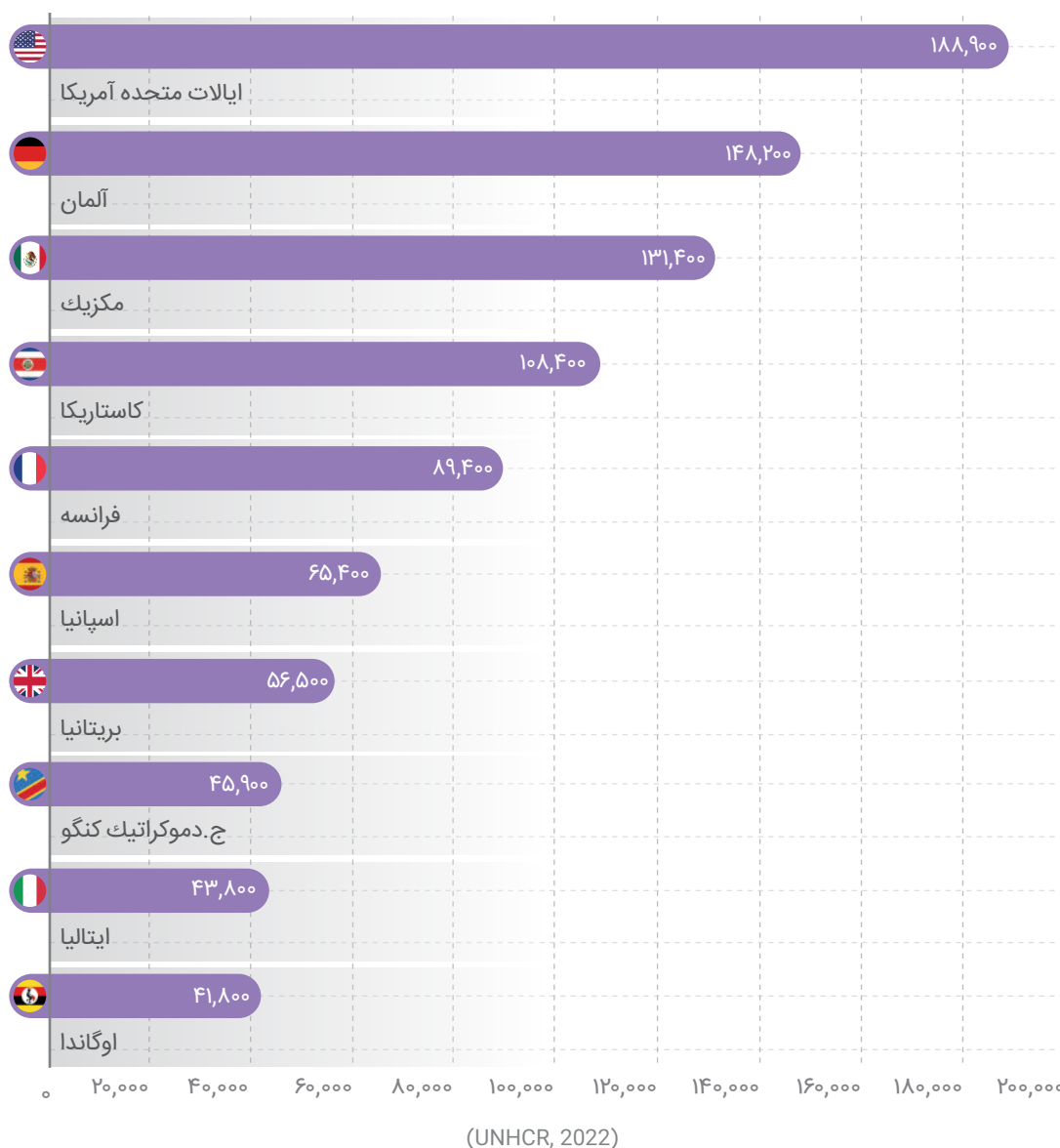
نمودار ۱۸۳- مجموع درخواست‌های جدید پناهندگی در جهان و سهم درخواست‌های جدید پناهجویان ایرانی، (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

از ۱/۴ میلیون درخواست پناهندگی جدید، ۶۶ درصد یا ۹۱۹ هزار و ۸۰۰ نفر تنها توسط ده کشور پذیرفته شده‌اند. در حالی که درخواست‌های جدید در اسپانیا (با تعداد ۲۳ هزار و ۴۰۰ نفر کمتر) و ایالات متحده آمریکا (با تعداد ۶۲ هزار نفر کمتر) کاهش داشت، در هر یک از کشورهای دیگر که بیشترین درخواست پناهندگی را ثبت کردند، افزایش داشته است. در ایالات متحده آمریکا، بیش از نیمی از کل درخواست‌های جدید در سال ۲۰۲۱ توسط اتباع پنج کشور ارائه شده است: ونزوئلا (۲۷ هزار یا ۱۴ درصد)؛

گواتمالا (۲۳ هزار یا ۱۲ درصد)؛ هندوراس (۱۹۶ هزار یا ۱۰ درصد)؛ السالوادور (۱۴ هزار و ۹۰۰ یا ۸ درصد)؛ و کوبا (۱۲ هزار و ۹۰۰ یا ۷ درصد). در آلمان، نزدیک به دوسوم درخواست‌های جدید توسط اتباع سوریه (۵۴ هزار و ۹۰۰)، افغانستان (۲۳ هزار و ۳۰۰) و عراق (۱۵ هزار و ۶۰۰) بوده است. کشور مکزیک سومین تقاضای پناهندگی جدید (۱۳۱ هزار و ۴۰۰) را دریافت کرد که نسبت به سال ۲۰۲۰ تعداد درخواست‌ها در این کشور بیش از سه برابر شد.

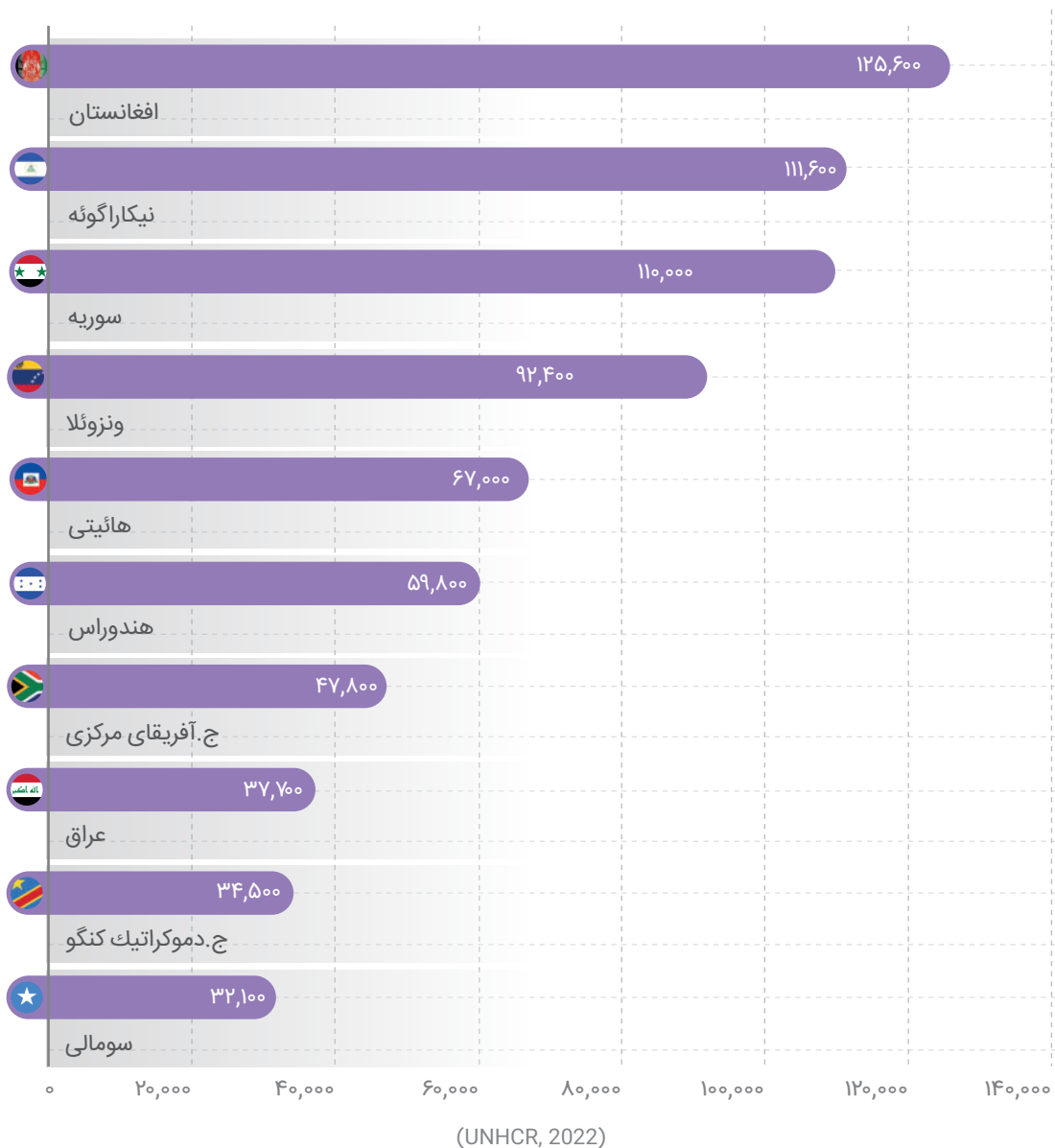
نمودار ۱۸۴- ده کشور اول میزبان متقاضیان جدید پناهندگی در جهان در سال ۲۰۲۱

در سال ۲۰۲۱، درخواست‌های جدید پناهندگی بیشتر توسط اتباع افغانستان (افزایش ۶۵ درصدی)، نیکاراگوئه (افزایش پنج برابری نسبت به سال ۲۰۲۰)، و سوریه (افزایش ۵۲ درصدی) ثبت شده است. اتباع نیکاراگوئه از بحران فزاینده سیاسی- اجتماعی و آزار و شکنجه سیاسی کشور خود فرار کردند. تعداد درخواست‌های جدید پناهندگی از سوی ونزوئلایی‌ها حدود ۴۱ درصد کاهش یافت؛ لازم به ذکر است که

علی‌رغم قابل‌توجه‌بودن کاهش درخواست‌ها، لزوماً این امر نشان‌دهنده‌ی کاهش ونزوئلایی‌هایی که کشورشان را ترک می‌کنند و به دنبال حمایت بین‌المللی‌ند، نیست. چراکه بسیاری از ونزوئلایی‌ها اقامت خود را در کشورهای ثالث از طریق مکانیسم‌های دیگری غیر از پناهندگی قانونی می‌سازند.

نمودار ۱۸۵- ده کشور اول مبدأ متقاضیان جدید پناهندگی در جهان در سال ۲۰۲۱

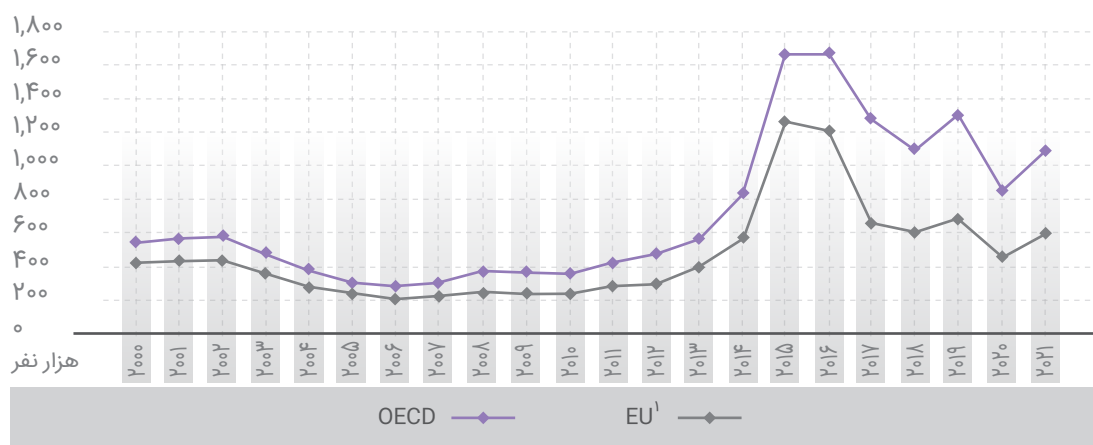

ثبت پناجوی جدید در کشورهای OECD

سال ۲۰۲۱ دریافت کرد که ۲۶ درصد کمتر از سال ۲۰۲۰ و ۳۷ درصد کمتر از سال ۲۰۱۹ است. با این وجود، برای پنجمین سال متوالی، به عنوان کشور مقصد اصلی پناجویان در میان کشورهای عضو OECD باقی ماند. شهروندان ونزوئلا در سال ۲۰۲۱ بیش از ۱۴ درصد از کل درخواست‌های پناهندگی در ایالات متحده را به خود اختصاص دادند. به طور کلی، بیش از ۷۰ درصد از تمام پناجویان در ایالات متحده از آمریکای لاتین و کشورهای حوزه کارائیب هستند.

تعداد پناجویان جدید در کشورهای OECD در سال ۲۰۲۱ با ۲۸ درصد افزایش به بیش از یک میلیون نفر رسید. اگرچه این میزان هنوز کمتر از سطح درخواست‌های قبل از همه‌گیری کووید-۱۹ است، اما آمار آن از سطح درخواست‌های قبل از ۲۰۱۵ فراتر رفته است. پنج کشور عضو OECD بیش از ۱۰۰ هزار درخواست پناهندگی جدید را در سال ۲۰۲۱ ثبت کردند. این اتفاق تنها یک بار در سال ۲۰۱۵ رخ داد. ایالات متحده حدود ۱۹۰ هزار درخواست پناهندگی جدید در

نمودار ۱۸۶- درخواست جدید پناهندگی در کشورهای عضو اتحادیه اروپا (EU) و OECD (۲۰۰۰ تا ۲۰۲۱)

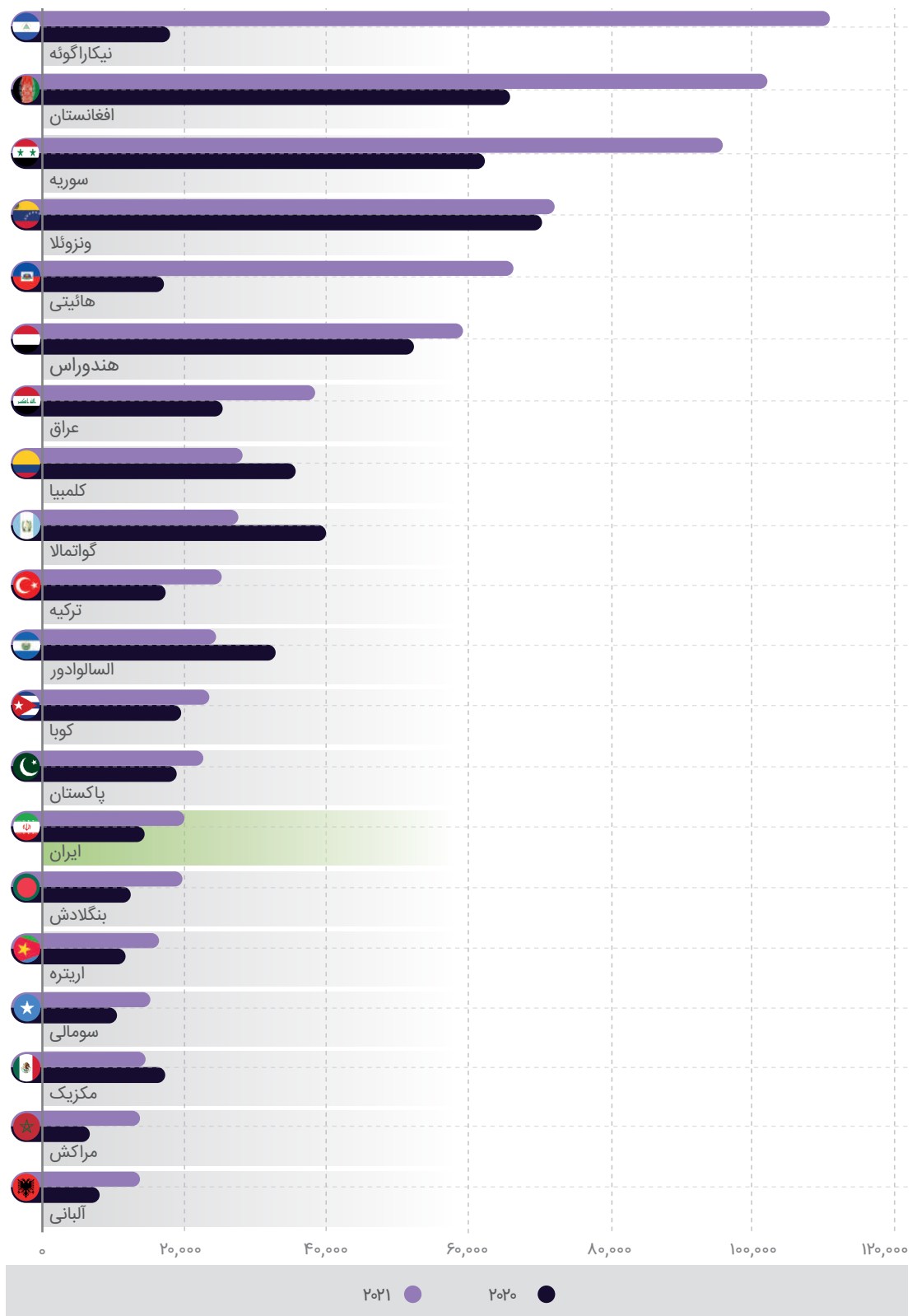
محاسبات دبیرخانه OECD بر اساس داده‌های UNHCR و Eurostat

بر دریافت ۱۶ هزار درخواست از سوی افغانستانی‌ها، بیش از سه هزار پناهجو از ده کشور مختلف دریافت کرده است. نسبت پناجویان جدید به کل جمعیت در کشورهای عضو OECD در سال ۲۰۲۱ به ۷۹۴ نفر در هر میلیون نفر رسید. کشور کاستاریکا با فاصله، بالاترین نسبت جمعیتی پناجویان (۲۱ هزار نفر به ازای یک میلیون جمعیت کاستاریکا) را داراست. طبق گزارش کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل، در مارس ۲۰۲۲، پناجویان و پناهندگان نیکاراگوئه‌ای سه درصد از جمعیت کاستاریکا را تشکیل می‌دهند. اتریش با چهار هزار نفر در رتبه بعدی قرار دارد و یونان، ایسلند، لوکزامبورگ و اسلونی همگی بیش از دو هزار پناهجو به ازای هر میلیون نفر جمعیت را دریافت کردند.

آلمان، به عنوان دومین کشور پس از ایالات متحده از سال ۲۰۱۷، حدود ۱۵۰ هزار درخواست پناهندگی جدید را در سال ۲۰۲۱ دریافت کرده است. این آمار، نشان دهنده افزایش حدود ۴۵ درصدی درخواست‌های پناهندگی شهروندان سوریه (۵۵ هزار نفر، +۵۰ درصد)، افغانستان (۲۳ هزار نفر، +۱۳۵ درصد) و عراق (۱۶ هزار نفر، +۵۸ درصد) است. کشور مکزیک که تا قبل از سال ۲۰۱۶ در میان نیمی از کشورهای OECD از نظر میزبانی از پناجویان جدید قرار نمی‌گرفت، در سال ۲۰۲۱ در رتبه سوم قرار گرفته است. تعداد درخواست‌های جدید پناهندگی ثبت شده در فرانسه در سال ۲۰۲۱ به ۱۰۴ هزار نفر (۲۷ درصد) رسید. کشورهای مبدأ پناجویان در فرانسه نسبتاً متنوع هستند، زیرا علاوه

۱. آمار مربوط به اتحادیه اروپا، داده‌های بریتانیا را نیز دربرمی‌گیرد.

نمودار ۱۸۷- بیست کشور اصلی متقاضی پناهندگی در کشورهای عضو OECD، سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱

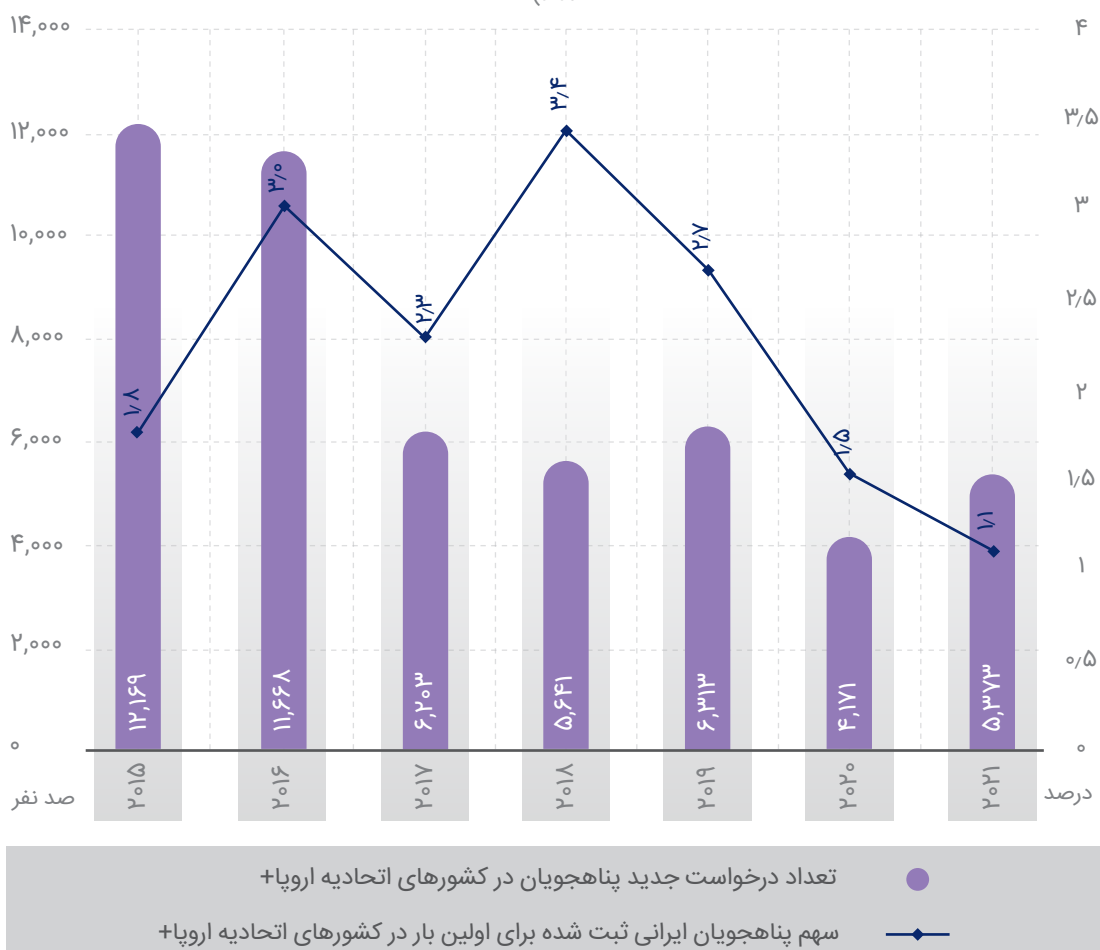

ثبت پناهجوی جدید در کشورهای اتحادیه اروپا^۱

است و با سطح سال ۲۰۱۸ مطابقت دارد. علاوه بر این، از سال مرجع ۲۰۲۱، «یورواستات» آماری را در مورد متقاضیانی که پس از تصمیم‌گیری در مورد درخواست قبلی، مجدداً درخواست پناهندگی داده‌اند^۲، جمع‌آوری کرده است. بر اساس داده‌های موجود (به جز کشورهای دانمارک، قبرس و سوئد که داده‌ای در این زمینه ارائه نکرده‌اند)، ۸۶ هزار و ۵۰۰ متقاضی پناهندگی برای دومین بار در سال ۲۰۲۱ در اتحادیه اروپا ثبت شده است.

در سال ۲۰۲۱ میلادی، حدود ۵۳۷ هزار نفر برای اولین بار درخواست پناهجویی خود را در کشورهای اتحادیه اروپا ثبت کردند. این آمار نشان می‌دهد تعداد افرادی که به دنبال پناهندگی در اروپا بودند، اساساً به سطح قبل از همه‌گیری بازگشت. با اینکه برخی از محدودیت‌های ناشی از همه‌گیری کووید-۱۹ در برخی از کشورها همچنان وجود داشت. به عبارت دیگر آمار سال ۲۰۲۱، نشان‌دهنده افزایش یک‌سومی درخواست‌های جدید پناهندگی نسبت به سال ۲۰۲۰

نمودار ۱۸۸- مجموع درخواست‌های جدید پناهندگی در کشورهای اتحادیه اروپا و سهم درخواست جدید پناهجویان ایرانی (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

(Eurostat, 2022, retrieved 7 July 2022)

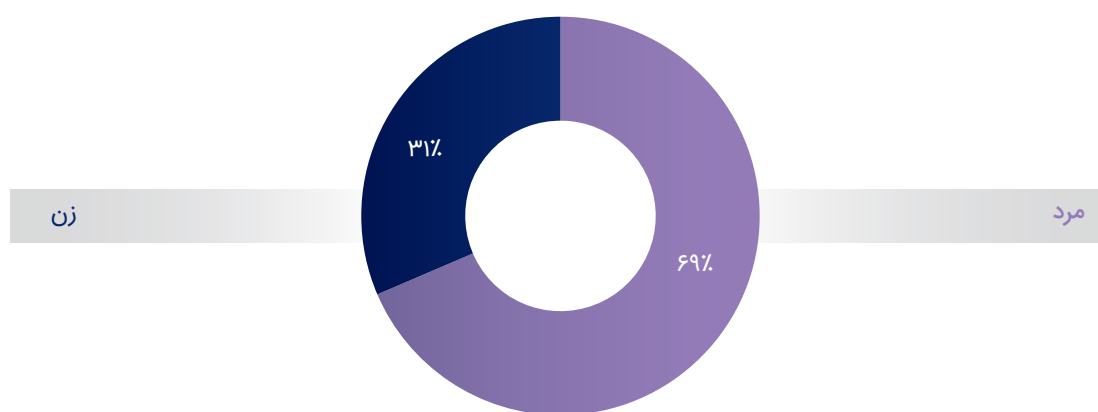
۱. کشورهای اتحادیه اروپا (EU+)، شامل کشورهای عضو اتحادیه اروپا، ایسلند، لیختن اشتاین، نروژ و سوئیس است.

2. Subsequent applicants

همانند سال‌های گذشته، بیشتر متقاضیان مرد بودند، اما سهم آنها در سال ۲۰۲۱ به حدود ۷۰ درصد افزایش یافته است، در حالی که سهم مردان در سال ۲۰۲۰ میلادی ۶۵ درصد و در سال ۲۰۱۹ میلادی، ۶۳ درصد بود. متقاضیان ۱۸ تا ۳۴ سال، عمدتاً مرد و نیمی از متقاضیان را در سال ۲۰۲۱ تشکیل می‌دادند، در حالی که ۲۹ درصد کمتر از ۱۸ سال داشتند. تنها

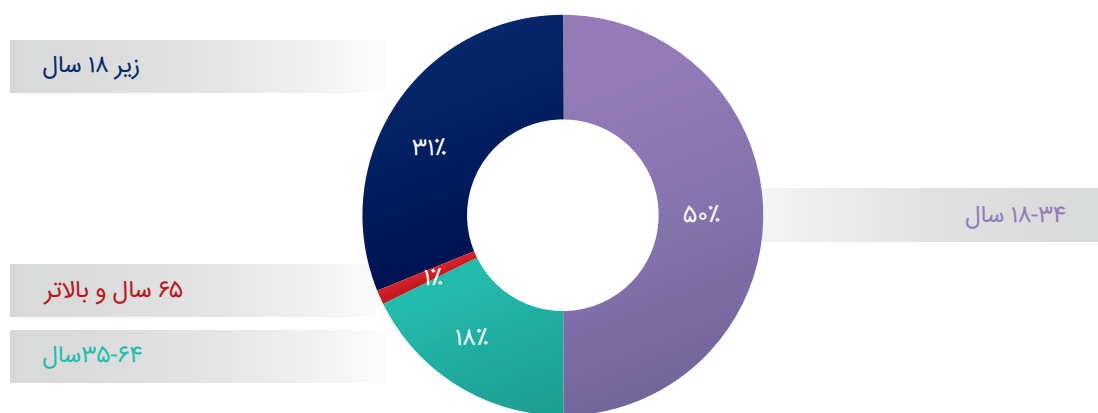
یک‌پنجم از همه متقاضیان بالای ۳۵ سال بودند. همچنین لازم به ذکر است که سهم متقاضیان بر اساس سن مشابه قبل بود. این توزیع سنی تقریباً در تمام کشورهای عضو اتحادیه اروپا رایج بود و بیشترین سهم مربوط به متقاضیان ۱۸ تا ۳۴ سال بود. تنها کشورهای آلمان، کرواسی، مجارستان و سوئد نسبت بیشتری از متقاضیان زیر ۱۸ سال را گزارش کردند.

نمودار ۱۸۹- درخواست جدید پناهندگی در کشورهای اتحادیه اروپا+، به تفکیک جنسیت (درصد) در سال ۲۰۲۱

(Eurostat, 2022, retrieved 7 July 2022)

نمودار ۱۹۰- درخواست جدید پناهندگی در کشورهای اتحادیه اروپا+، به تفکیک گروه‌های سنی (درصد) در سال ۲۰۲۱

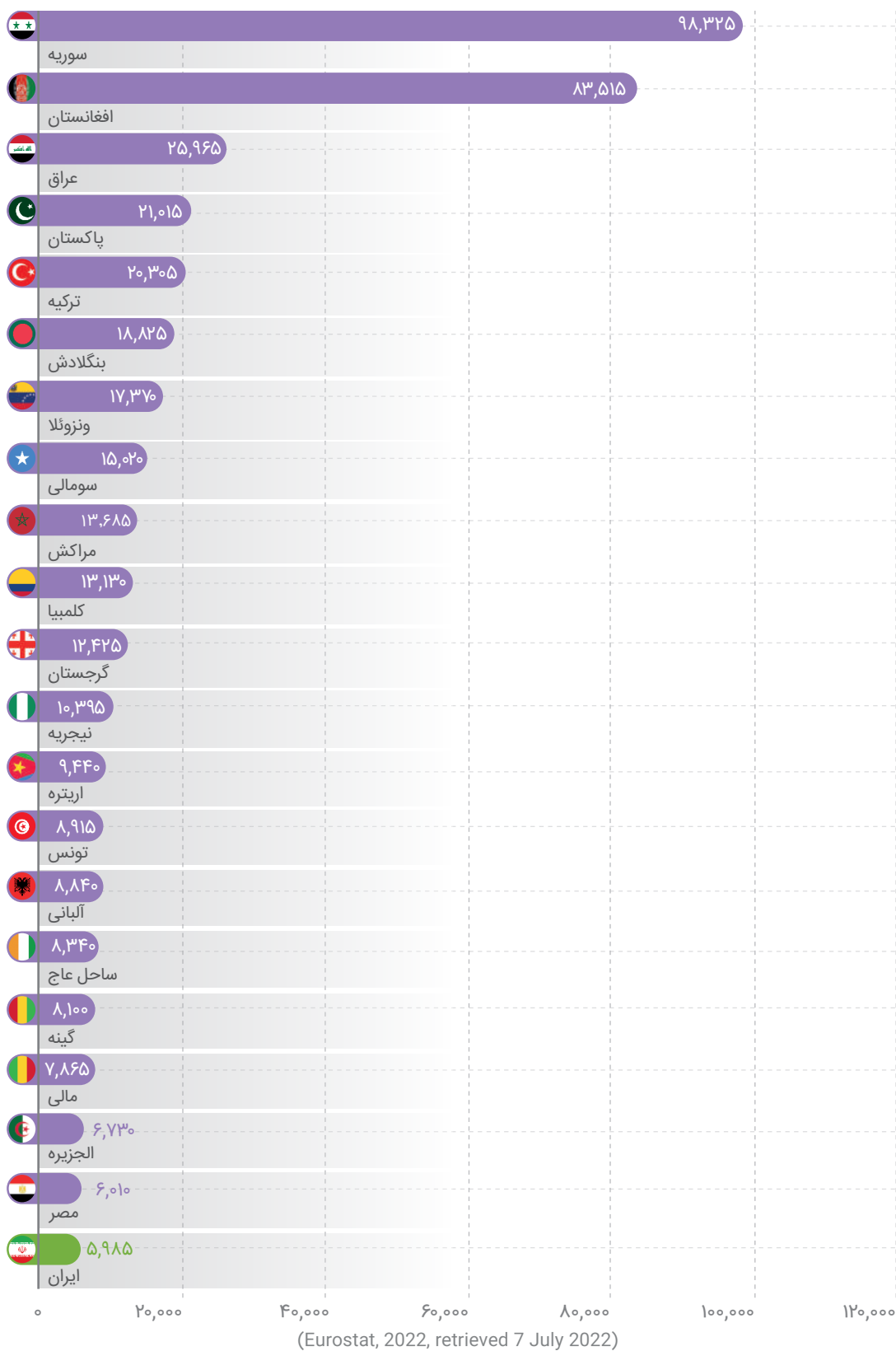
(Eurostat, 2022, retrieved 7 July 2022)

در چند ماه اول سال ۲۰۲۱، سطح ماهانه درخواست‌های پناهندگی پس از پایان سال ۲۰۲۰ تقریباً ثابت بود. اما تقریباً در نیمه‌ی سال، درخواست‌ها شروع به افزایش کرده و به اوج خود رسید؛ دو پیک ماهانه در سپتامبر و نوامبر ۲۰۲۱ بوده است. پیک درخواست‌ها عمدتاً نتیجه‌ی افزایش درخواست‌ها توسط افغانستانی‌ها و سوری‌ها بوده است. اوج درخواست‌های پناهجویان در سپتامبر تا حدودی ناشی از تسلط طالبان بر افغانستان و تخلیه‌های پس از آن بود. از آگوست ۲۰۲۱ بدین سو، افغانستانی‌ها بیشترین تقاضای پناهندگی را در کشورهای اتحادیه اروپا ثبت کرده‌اند. با این حال، از نظر مجموع سالانه، سوری‌ها بزرگترین گروه

متقاضی پناهندگی در سال ۲۰۲۱ بودند که حدود ۱۱۷ هزار درخواست در کشورهای اتحادیه اروپا ارائه کردند. در مقایسه با آنها، افغانستانی‌ها ۱۰۲ هزار درخواست پناهجویی ارسال کردند و دومین گروه بزرگ متقاضی پناهندگی در سال ۲۰۲۱ بودند. نکته مهم این است که برای هر دو اتباع افغانستانی و سوری، درخواست‌ها در سال ۲۰۲۱ بالاترین میزان از زمان بحران پناهجویان در سال ۲۰۱۵-۲۰۱۶ را نشان می‌دهد. اتباع ایرانی نیز با پنج هزار و ۹۸۵ درخواست جدید پناهندگی، ۱/۱ درصد از کل درخواست‌های جدید پناهندگی در کشورهای اتحادیه اروپا+ را به خود اختصاص دادند.

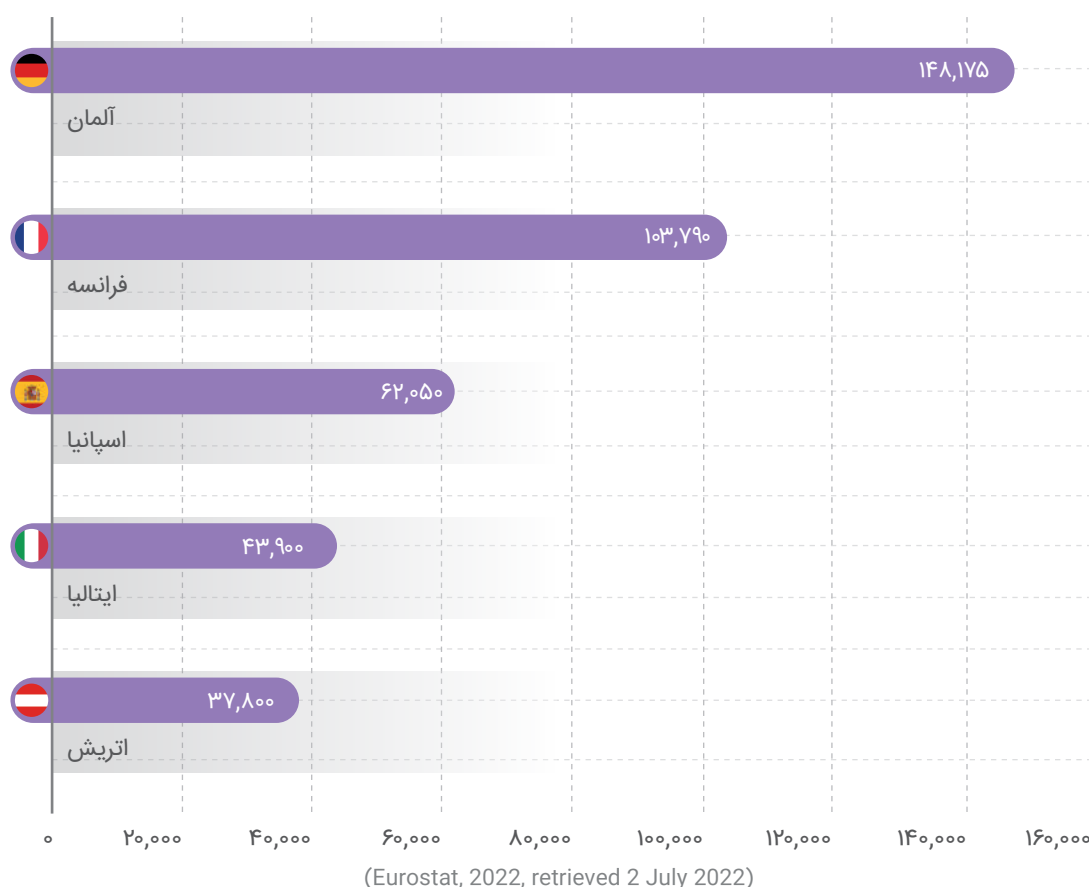
نمودار ۱۹۱- تعداد درخواست‌های جدید پناهندگی در اتحادیه اروپا+ به تفکیک ملیت در سال ۲۰۲۱

ظرفیت کشورها برای پذیرش متقاضیان ممکن است به تولید ناخالص داخلی (GDP)، اندازه جمعیت یا وسعت قلمرو بستگی داشته باشد. کشورهای اتحادیه اروپا+ در سال ۲۰۲۱ به میزان قابل توجهی درخواست‌های بیشتری دریافت کردند. همانطور که در نمودار زیر نشان داده شده است، آلمان بیشترین درخواست‌های پناهندگی (۱۴۸ هزار و ۱۷۵) را دریافت کرد و پس از آن فرانسه (۱۰۳ هزار و ۷۹۰)، اسپانیا (۶۲ هزار و ۵۰) و ایتالیا (۴۳ هزار و ۹۰۰) قرار دارند. در اتریش (۳۷ هزار و ۸۰۰) تعداد درخواست‌های پناهندگی بیش از دو برابر سال قبل بود. این افزایش، مانند بسیاری

از کشورهای اتحادیه اروپا+، با افزایش درخواست‌های پناهندگی افغان‌ها و سوری‌ها مرتبط بود. با این حال، اسپانیا یکی از معدود کشورهای اتحادیه اروپا+ بود که در کنار یونان، سوئد، فنلاند و مالت (به ترتیب نزولی) درخواست‌های کمتری دریافت کرد. کاهش قابل توجه در اسپانیا به دلیل برنامه‌های کمتر توسط آمریکایی‌های لاتین بود. برای کسب اطلاعات بیشتر در خصوص پنج کشور اصلی مبدأ در هر يك از کشورهای اتحادیه اروپا+ به پیوست شماره ۱۷ مراجعه نمایید.

نمودار ۱۹۲- پنج کشور اول مقصد پناهجویان جدید در کشورهای اتحادیه اروپا+ در سال ۲۰۲۱

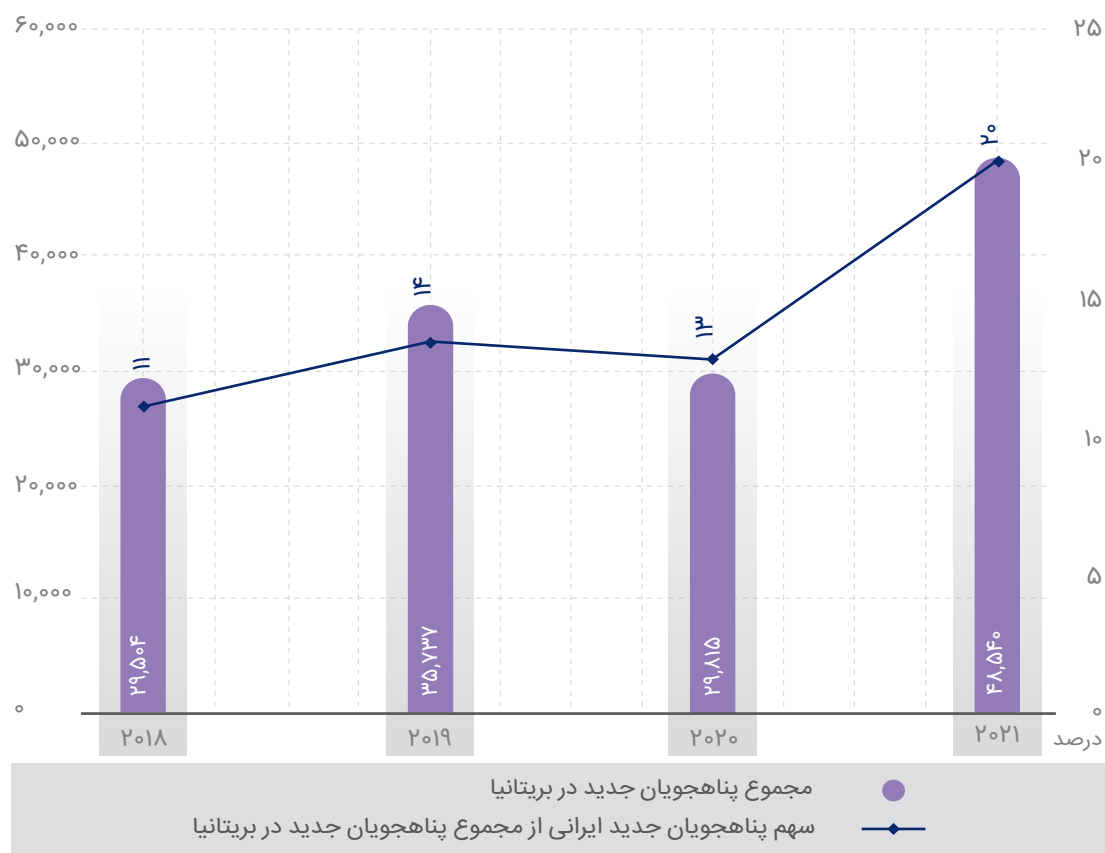
ثبت پناهنجوی جدید در بریتانیا

همه‌گیری کووید-۱۹ اعمال شده بود و افزایش شدید ورود قایق‌های کوچک به بریتانیا که تقریباً تمامی آنها ادعای پناهندگی می‌کنند، مرتبط است. پس از شیوع اولیه کووید-۱۹، درخواست‌ها در سه ماهه‌ی دوم سال ۲۰۲۰ به میزان قابل توجهی کاهش یافت. با این حال، از آن زمان، درخواست‌ها مجدداً افزایش یافته است و برای سه ماهه سوم و چهارم سال ۲۰۲۱، اکنون به‌طور قابل توجهی بالاتر از سطح مشاهده‌شده‌ی قبل از شیوع ویروس کرونا است.

پس از ایران، اتباع کشورهای عراق، اریتره، آلبانی، سوریه و افغانستان به عنوان پنج کشور با بیشترین تعداد درخواست جدید پناهندگی در بریتانیا در سال ۲۰۲۱ بودند.

در سال ۲۰۲۱ میلادی ۴۸ هزار و ۵۴۰ درخواست پناهندگی نیز در بریتانیا به ثبت رسیده است که این میزان ۶۳ درصد بیشتر از سال قبل و بالاترین رقم در طی تقریباً دو دهه گذشته است. به عبارت دیگر آمار به ثبت رسیده بیشتر از زمان اوج بحران مهاجرت به اروپا بوده و بالاترین تعداد درخواست‌های پناهندگی در بریتانیا از سال منتهی به دسامبر ۲۰۰۳ است. با این حال، حدود نیمی از سطح اوج درخواست‌ها در سال ۲۰۰۲ (حدود ۸۴ هزار درخواست) است که تا حدودی ناشی از اقدام نظامی، درگیری یا ناآرامی سیاسی در کشورهایی مانند عراق، افغانستان، زیمبابوه و سومالی بود. افزایش درخواست‌ها احتمالاً تا حدودی به کاهش محدودیت‌های سفرهای بین‌المللی که به دلیل

نمودار ۱۹۳- مجموع درخواست‌های جدید پناهندگی در بریتانیا و سهم درخواست‌های جدید پناهجویان ایرانی، (۲۰۱۸ تا ۲۰۲۱)

(Home Office Immigration Statistics, retrieved 4 July 2022)

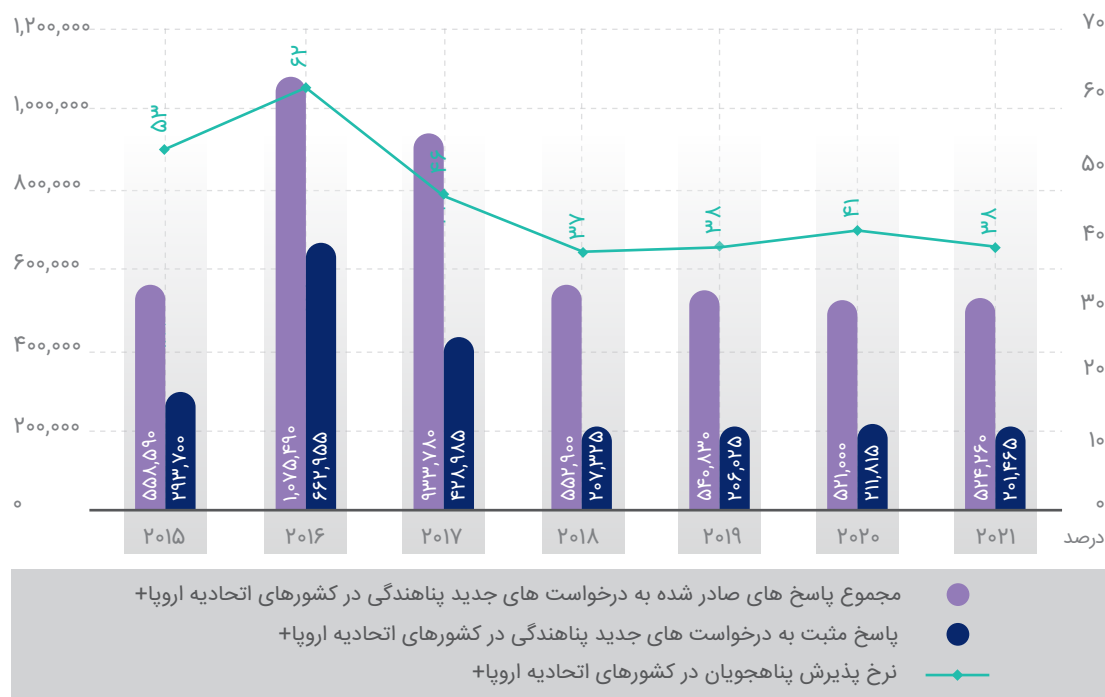
نتایج بررسی درخواست پناجویان در کشورهای اتحادیه اروپا+

درخواست پناهندگی در مرحله اول پس از صدور تصمیم توسط یک مقام ملی بسته می‌شود. طبق مقررات پنج نتیجه وجود دارد که باید توسط کشورهای اتحادیه اروپا گزارش شود:

- وضعیت پناهندگی (طبق کنوانسیون ۱۹۵۱ ژنو).
 - وضعیت حمایت فرعی.
 - مجوز اقامت بر اساس دلایل بشردوستانه طبق قوانین ملی قوانین ملی (حمایت بشردوستانه)
 - تصمیم منفی که منجر به رد درخواست شود.
- در طول دومین سال همه‌گیری کووید-۱۹، مقامات مرتبط با امور پناهندگی کشورهای اتحادیه اروپا، حدود ۵۲۵ هزار تصمیم اولیه صادر کردند که بسیار بیشتر از سال ۲۰۲۰ بود، اما این میزان تقریباً مطابق با سطوح قبل از همه‌گیری بود. در سال ۲۰۲۱، نرخ کلی به رسمیت شناختن اتحادیه اروپا+ برای تصمیمات اولیه در مورد درخواست‌های پناهندگی ۳۸ درصد بود؛

این بدان معناست که از ۵۲۴ هزار و ۲۶۰ تصمیم صادر شده، ۲۰۱ هزار و ۴۶۵ مورد مثبت بوده و به متقاضی پناهندگی یا حمایت فرعی اعطا می‌شود. میزان و کیفیت حقوق و خدماتی که ذی‌نفعان حمایت دریافت می‌کنند، چشم‌انداز ادغام مؤثر آنها را در جامعه میزبان شکل می‌دهد. سال ۲۰۲۱ اولین سال اجرای برنامه اقدام اتحادیه اروپا برای ادغام و شمول ۲۰۲۱-۲۰۲۷ بود. چندین کشور عضو اتحادیه اروپا، استراتژی‌های یکپارچه‌سازی خود را برای مطابقت با برنامه اقدام اتحادیه اروپا به‌روز کردند، بنابراین تلاش‌ها در سال ۲۰۲۱ بر اجرای این استراتژی‌های جدید متمرکز شد. در نتیجه، بسیاری از تغییرات قانونی مربوط به ادغام در سال ۲۰۲۱ یا ابتدای سال ۲۰۲۲ لازم الاجرا شد.

نمودار ۱۹۴- نرخ پذیرش پناجویان در کشورهای اتحادیه اروپا+ (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

(Eurostat, 2022, retrieved 2 July 2022)

همچنین در سال ۲۰۲۱، حدود ۶۹ هزار درخواست پناهجویی در کشورهای اتحادیه اروپا پس گرفته شد که بیشترین میزان از سال ۲۰۱۷ است. این میزان در مقایسه با سال ۲۰۲۰، افزایش ۴۶ درصدی را نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، تعداد درخواست‌های پس گرفته شده در سال ۲۰۲۱ میلادی، ۱۱ درصد از تعداد درخواست‌های ارسال شده را نشان می‌دهد. از این میزان، بیش از یک‌چهارم درخواست‌های پس گرفته شده توسط اتباع افغانستان بوده که در سال ۲۰۲۱ بیش از ۱۸ هزار درخواست پناهجویی توسط آنها پس گرفته شد. پس از آن، اتباع کشورهای سوریه، پاکستان، ترکیه، عراق، بنگلادش و تونس (به ترتیب نزولی) نیز تعداد زیادی درخواست را پس گرفتند.

دوسوم تمام درخواست‌های پس‌گرفته، ضمنی بودند؛ به این معنی که متقاضی فرار کرده و از این رویه صرف نظر کرده است. برداشت‌های ضمنی می‌تواند به‌عنوان شاخصی برای شروع حرکت‌های ثانویه به سمت سایر کشورهای اتحادیه اروپا باشد. مطابق با این تفسیر، ارقام در سال ۲۰۲۱ نشان‌دهنده‌ی

الگوی تحرکات ثانویه از کشورهای در امتداد مسیرهای بالکان و در مرزهای خارجی اتحادیه اروپا است. در پایان سال ۲۰۲۱، بیش از ۷۶۷ هزار درخواست در کشورهای اتحادیه اروپا در انتظار تصمیم‌گیری بودند، مشابه سال قبل با اندک کاهش یک درصدی. در ماه‌های اول سال ۲۰۲۱، تعداد پرونده‌های معلق به تدریج کاهش یافت، اما از اگوست ۲۰۲۱ به سرعت افزایش یافت و تنها در چند ماه به سطح پایان سال ۲۰۲۰ رسید. حدود یک‌سوم (۳۴ درصد) از کل پرونده‌های معلق پناهجویی همچنان در انتظار تصمیم‌گیری در آلمان با مجموع ۲۶۴ هزار پرونده باز هستند. سایر کشورهای اتحادیه اروپا با تعداد قابل‌توجهی پرونده در انتظار، شامل فرانسه (۱۴۵ هزار)، اسپانیا (۱۰۴ هزار)، ایتالیا (۵۲ هزار) و یونان (۳۸ هزار) هستند. افغان‌ها (۱۰۳ هزار) و سوری‌ها (۹۶ هزار) نه‌تنها همچنان بیشترین پرونده‌های معلق را در کشورهای اتحادیه اروپا در پایان سال ۲۰۲۱ داشتند، بلکه تعداد آنها به ترتیب ۱۰ درصد و ۳۸ درصد در مقایسه با سال ۲۰۲۰ افزایش یافت.

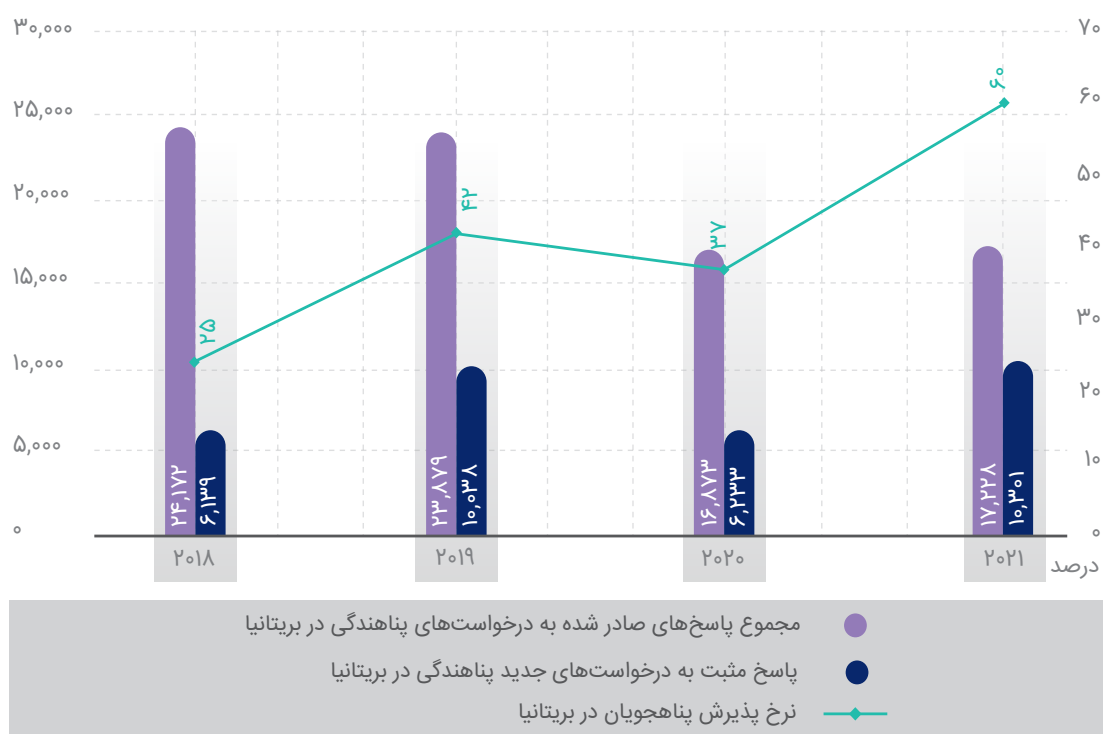

نتایج بررسی درخواست پناهجویان در بریتانیا

اروپا تفاوت فاحشی را نشان می‌دهد. سوری‌ها با ۹۹ درصد بالاترین نرخ پذیرش را در میان پناهجویان سایر کشورها در بریتانیا داشتند. پس از آن‌ها، اتباع کشورهای اریتره (۹۷ درصد)، سودان (۹۶ درصد)، ایران (۸۹ درصد)، افغانستان (۸۱ درصد) بالاترین نرخ پذیرش درخواست‌های جدید پناهندگی در بریتانیا را داشتند.

در کشور بریتانیا نیز حدود ۱۷ هزار پاسخ به درخواست پناهجویان از ملیت‌های مختلف صادر شد که ۶۰ درصد آنها مثبت بوده است. با مقایسه نرخ پذیرش در چهار سال گذشته تاکنون، می‌توان دریافت که در سال ۲۰۲۱، بالاترین نرخ پذیرش پناهجویان از سوی مقامات کشور بریتانیا صادر شده است. لازم به ذکر است که نرخ پذیرش پناهجویان در بریتانیا نسبت به اتحادیه

نمودار ۱۹۵- نرخ پذیرش پناهجویان در بریتانیا (۲۰۱۸ تا ۲۰۲۱)

(Home Office Immigration Statistics, retrieved 4 July 2022)

ثبت پناهجویان جدید از مبدا اوکراین در کشورهای عضو اتحادیه‌ی اروپا و OECD

جنگ روسیه علیه اوکراین، تاریخ مهاجرت توده‌ای از این کشور را رقم زد. جریان خروجی روزانه از اوکراین در روزهای اول جنگ به سرعت افزایش یافت و به عبور بیش از ۲۰۰ هزار نفر از گذرگاه‌های مرزی در ۶ مارس ۲۰۲۲ رسید. با این حال، این تعداد از آن زمان به تدریج کاهش یافته است و مهاجرت خالص از اوکراین در حال حاضر صفر یا حتی اندکی منفی است. تعداد بازگشت مهاجران به اوکراین افزایش یافته است. تا اواسط سپتامبر ۲۰۲۲، نزدیک به پنج میلیون پناهنده از اوکراین در سراسر اتحادیه اروپا و سایر کشورهای OECD ثبت شده بودند که از این تعداد حدود چهار میلیون نفر برای حمایت موقت یا طرح‌های حمایت ملی مشابه در اروپا ثبت نام کرده بودند.

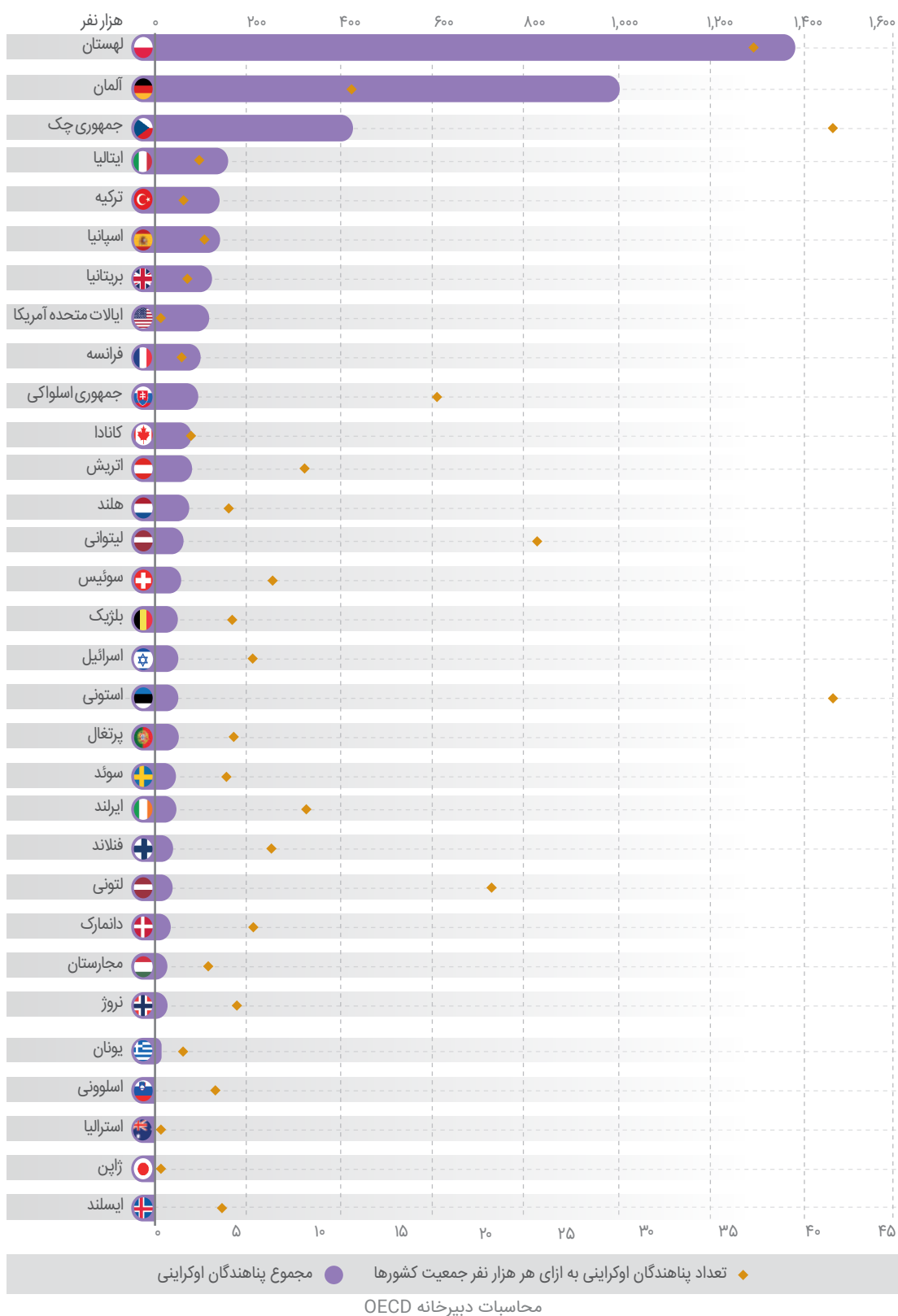
اکثر افرادی که از اوکراین فرار می‌کنند به کشور لهستان رفتند که از فوریه ۲۰۲۲ تاکنون بیش از شش میلیون نفر از اتباع اوکراین از گذرگاه مرزی این کشور عبور کرده‌اند. در این دوره، ۱/۳ میلیون نفر نیز وارد مجارستان، ۱/۲ میلیون نفر وارد رومانی، پس از آن جمهوری اسلواکی (۷۸۰ هزار نفر) و مولداوی (۶۰۰ هزار) شدند. بسیاری از پناهندگان اوکراینی به سفر خود به سایر کشورهای مقصد ادامه دادند و سفرهای برون مرزی در هر دو جهت قابل توجه است. در نتیجه، طبق گزارش OECD (۲۰۲۲)، با وجود عبور میلیونی از گذرگاه‌های مرزی کشورهای میزبان، در حال حاضر تنها حدود ۲۹ هزار پناهنده اوکراینی در مجارستان و ۸۶ هزار در رومانی وجود دارد.

تا اواسط سپتامبر ۲۰۲۲، کشور لهستان با میزبانی ۱/۳۸ میلیون پناهنده از اوکراین که برای حمایت موقت در این کشور ثبت کرده‌اند، اصلی‌ترین کشور پذیرنده پناهندگان اوکراینی است. پس از لهستان، کشور آلمان با میزبانی از حدود یک میلیون نفر و جمهوری چک با بیش از ۴۰۰ هزار نفر در رده دوم و سوم قرار دارند. در خارج از اتحادیه اروپا، بیش از ۵۵۰ هزار شهروند

اوکراینی و اعضای خانواده آن‌ها از طریق مجوز کانادا-اوکراین برای سفر اضطراری (CUAET) برای ویزای اقامت موقت درخواست داده‌اند که حدود ۲۴۰ هزار مورد از آن‌ها مورد تایید قرار گرفته و بیش از ۸۲ هزار نفر وارد این کشور شده‌اند. در ایالات متحده، از ۲۵ آوریل، ۱۲۴ هزار نفر از شهروندان اوکراین برای حمایت مالی از طریق یک برنامه حمایت مالی خصوصی (متحد برای اوکراین) درخواست داده‌اند و حدود ۵۱ هزار اوکراینی از طریق این طرح وارد آمریکا شده‌اند. ده‌ها هزار اوکراینی دیگر ویزای غیرمهاجرتی یا مهاجرتی دریافت کردند یا در مرز مکزیک-آمریکا پذیرفته شدند. در بریتانیا، مجموع ورود اوکراینی‌ها از طریق طرح حمایت مالی اوکراین یا طرح خانواده اوکراین اکنون به ۱۲۶ هزار نفر رسیده است.

کشورهای اصلی پذیرنده استونی و جمهوری چک با بیش از ۴۰ پناهنده به ازای هر هزار نفر جمعیت، میزبان شهروندان اوکراینی بوده‌اند. پس از آن‌ها، کشورهای لهستان، لیتوانی و لتونی قرار دارند. بسیج عمومی در اوکراین مانع از خروج بیشتر مردان ۱۸ تا ۶۰ ساله از کشور شده است. در نتیجه، عمدتاً زنان دارای فرزند، برخی افراد مسن و تعداد بسیار کمی از مردان در سن کار کشور خود را ترک کرده‌اند. در نتیجه، تقریباً در همه کشورهای میزبان پناهندگان اوکراینی، حداقل ۷۰ درصد از بزرگسالان را زنان و بیش از یک سوم از کل پناهندگان را کودکان تشکیل می‌دهند. سهم هر دو گروه در کشورهایی که از نظر جغرافیایی نزدیک به اوکراین هستند بیشتر است. به عنوان مثال، در لهستان، کودکان بیش از ۴۰ درصد از پناهندگان را تشکیل می‌دهند و حدود ۸۷ درصد از کل بزرگسالان، زنان هستند. به طور مشابه، در لیتوانی، حدود ۳۶ درصد از کل پناهندگان اوکراینی کودکان خردسال و ۸۳ درصد از بزرگسالان را زنان تشکیل می‌دهند.

نمودار ۱۹۶- پناهندگان اوکراینی در کشورهای عضو OECD، تا اواسط سپتامبر ۲۰۲۲

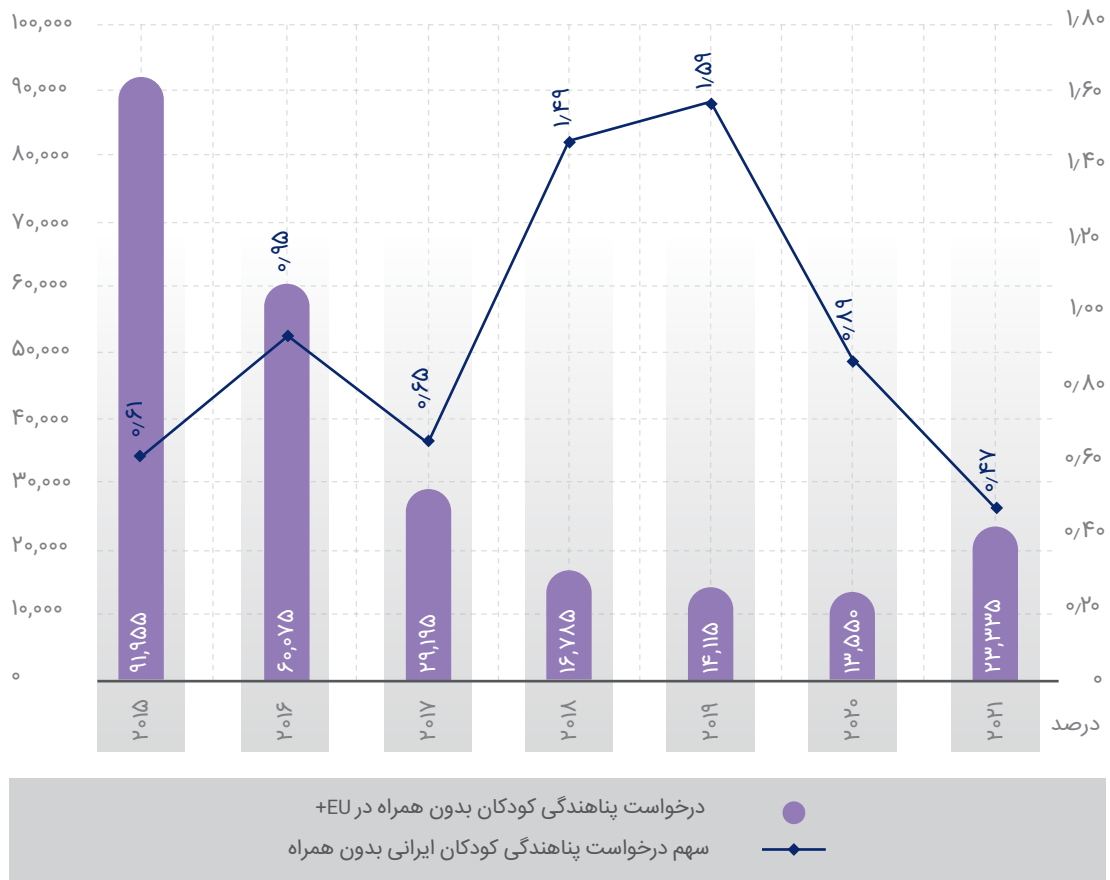

پناهجویان زیر سن قانونی بدون همراه

اکثر این افراد در کشورهای اتریش (۵۶۰۵)، آلمان (۳۲۵۰) و بلغارستان (۳۱۷۰) و پس از آن یونان، بلژیک، رومانی، ایتالیا، سوئیس و اسلونی (به ترتیب نزولی) درخواست پناهندگی خود را به ثبت رساندند. کشورهای اتریش، بلژیک و سوئیس بیشترین متقاضیان خردسال بدون همراه را از زمان بحران پناهجویان در سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۱۵ دریافت کرده‌اند، در حالی که در بلغارستان، رومانی و اسلونی این تعداد احتمالاً بالاترین میزان تاکنون بوده است.

درخواست‌های حمایت بین‌المللی توسط افراد زیر سن قانونی بدون همراه زمانی محاسبه می‌شود که سن متقاضی توسط مقامات ملی پذیرفته شده باشد. سن متقاضی ممکن است از طریق روش ارزیابی سن تعیین شود. در سال ۲۰۲۱، حدود ۲۳ هزار و ۳۳۵ درخواست برای حمایت بین‌المللی توسط افراد زیر سن قانونی بدون همراه در کشورهای اتحادیه اروپا+ به ثبت رسید که این میزان بیشترین تعداد از سال ۲۰۱۷ بوده است. دوسوم متقاضیان پناهندگی زیر سنی قانونی در این کشورها، بین سنین ۱۶ تا ۱۷ سال بودند.

نمودار ۱۹۷- درخواست‌های پناهندگی کودکان زیر سن قانونی بدون همراه در کشورهای EU+ و سهم کودکان ایرانی (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

(Eurostat, 2022, retrieved 2 July 2022)

در حالی که سهم کلی افراد بدون همراه در کشورهای اتحادیه اروپا+ نسبتاً کم بود، تفاوت‌های قابل‌توجهی را در الگوی درخواست‌ها در سطح کشورها نشان می‌دهد. به‌ویژه، در بلغارستان ۲۹ درصد از درخواست‌های پناهندگی در سال ۲۰۲۱ توسط افراد زیر سن قانونی بدون همراه به ثبت رسید. سهم این دسته از افراد در رومانی (۱۸ درصد)، اتریش و اسلوونی (۱۵ درصد) نیز نسبتاً بالا بود. این نسبت‌ها نشان می‌دهد که تعداد زیادی از افراد زیر سن قانونی بدون همراه با جریان مهاجرت‌های مرتبط با پناهندگی از طریق مسیرهای بالکان وارد کشورهای اتحادیه اروپا شده‌اند.

تعداد درخواست‌های افراد زیر سن قانونی بدون همراه از افغانستان (۱۲۶۰۰) و سوریه (۳۹۰۰) بالاترین میزان از زمان بحران مهاجرت در سال ۲۰۱۶ و به طور

قابل‌توجهی بیشتر از هریک از ۴ سال گذشته بود. به طور نسبی، بیش از نیمی از درخواست‌های کودکان بدون همراه توسط افغان‌ها (۵۳ درصد) و پس از آن سوری‌ها (۱۶ درصد)، بنگلادشی‌ها (۶ درصد) و سومالیایی‌ها (۵ درصد) بوده است.

افراد زیر سن قانونی بدون همراه از افغانستان بیشتر و به طور فزاینده‌ای در اتریش، بلغارستان، رومانی، آلمان و بلژیک (به ترتیب نزولی) درخواست پناهندگی دادند. کودکان بدون همراه از سوریه تمایل به ارائه درخواست در اتریش و آلمان داشتند و کودکان بنگلادش و پاکستان نیز بیشتر در ایتالیا و یونان درخواست پناهندگی دادند. کودکان سومالیایی بدون همراه در چندین کشور از جمله یونان، آلمان، اتریش و ایتالیا (به ترتیب نزولی) درخواست دادند.

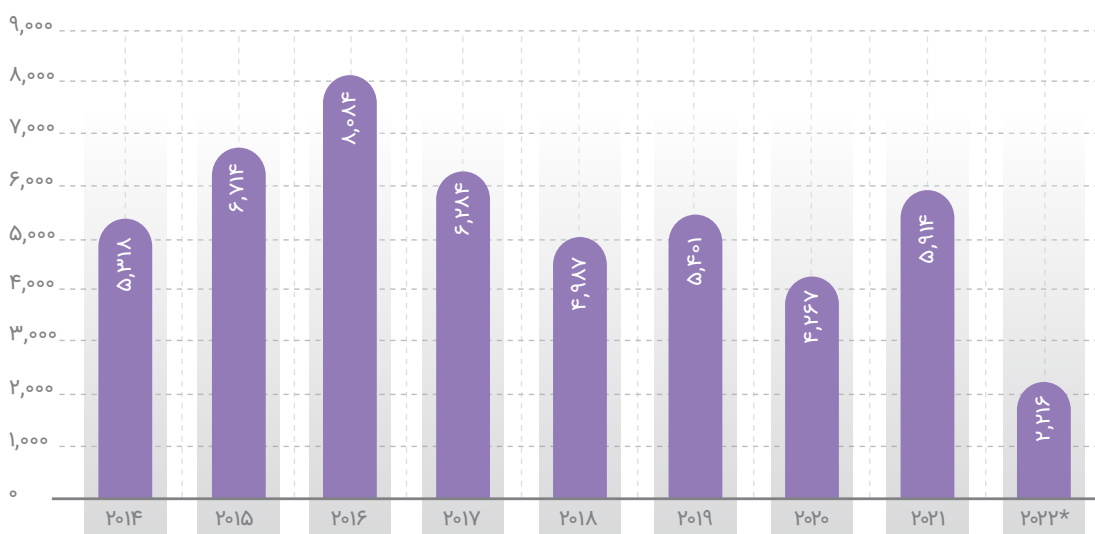

مرگ‌ومیر مهاجران در جهان

مهاجران مفقودشده به پناهندگان و پناهجویانی اشاره دارد که در فرآیند مهاجرت به مقصدی بین‌المللی جان خود را از دست داده یا بنا بر دلایلی مفقود شده‌اند. طبق برآورد سازمان بین‌المللی مهاجرت (IOM) از سال ۲۰۱۴ تا ژوئن ۲۰۲۲ میلادی، ۴۹ هزار و ۱۸۵ مهاجر در فرآیند مهاجرت جان خود را از دست داده یا

مفقود شده‌اند که بقایای ۱۹ هزار و ۹۳۱ مهاجر تاکنون پیدا نشده است. مرگبارترین مسیر برای مهاجران، مسیر مدیترانه مرکزی است که از سال ۲۰۱۴ تاکنون، حدود ۲۳ هزار نفر در این مسیر، جان خود را از دست داده‌اند.

نمودار ۱۹۸- مهاجران مفقود یا فوت شده در مسیر مهاجرت (۲۰۱۴ تا ۲۰۲۲)

(IOM, retrieved 27 June 2022)

* آمار ۲۰۲۲ تا ماه ژوئن محاسبه شده است

بیشترین تلفات مهاجران مربوط به غرق‌شدن در دریا است که طبق برآورد سازمان بین‌المللی مهاجرت، از سال ۲۰۱۴ تاکنون، ۲۷ هزار و ۹۳۵ مهاجر به علت غرق‌شدن در دریاها جان خود را از دست داده‌اند. علاوه بر این، هفت هزار و ۸۷۷ مهاجر نیز بنا بر دلایل نامشخص فوت کرده‌اند. تصادف‌های جاده‌ای عامل مرگ سه هزار و ۵۱۲ نفر از مهاجرانی بود که وسایل

نقلیه را برای جابه‌جایی به مقصد انتخاب کردند. شرایط نامساعد محیطی و سرپناه، آب و غذا (دو هزار و ۵۹۲ مهاجر)، خشونت (دو هزار و ۳۴۸ مهاجر)، بیماری و فقدان دسترسی به مراقبت‌های مربوط به سلامت (یک هزار و ۱۴۳ مهاجر) و مرگ اتفاقی (۴۳۶ مهاجر) را به کام مرگ کشانده است.

شکل ۲۸- مرگ‌ومیر مهاجران در مسیرهای مختلف در جهان

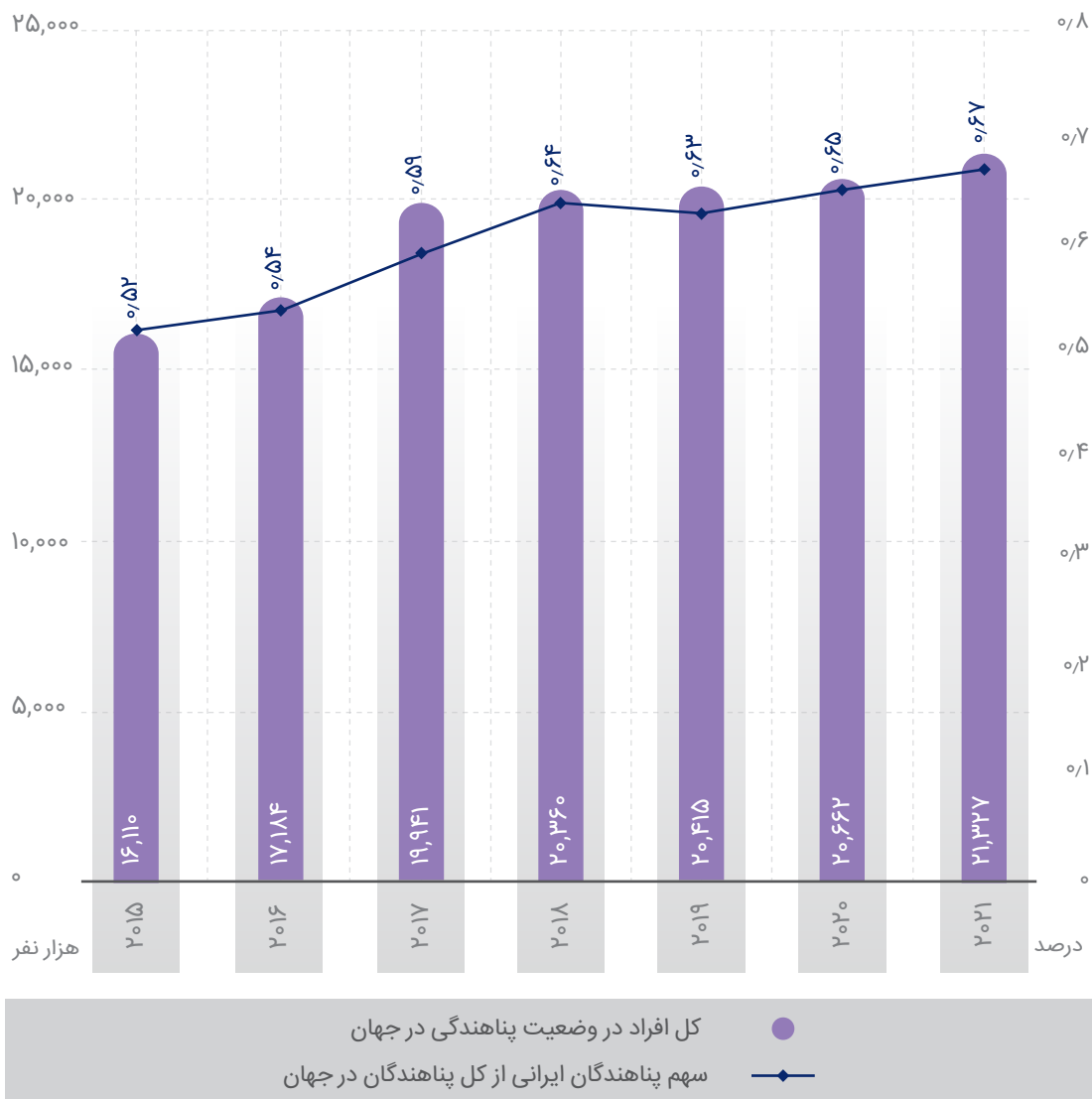
(IOM, retrieved 27 June 2022)

پناهندگان در جهان

۵۹ سال قرار دارند. بیش از ۱۴ میلیون نفر از افراد در وضعیت پناهندگی در جهان را کودکان زیر ۱۸ سال تشکیل می‌دهد. علاوه بر این لازم به ذکر است که بین سال‌های ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۱، به طور متوسط بین ۳۵۰ هزار تا ۴۰۰ هزار کودک در یک خانواده در وضعیت پناهنده متولد شدند.

بر اساس آمار کمیساریای ملل متحد در امور پناهندگان، تعداد افراد در وضعیت پناهندگی در جهان در سال ۲۰۲۱ میلادی، ۲۱ میلیون و ۳۲۶ هزار و ۹۰۹ نفر است. حدود ۶۵ درصد از افراد در وضعیت پناهندگی در جهان را مردان و حدود ۳۵ درصد را زنان تشکیل می‌دهند. بیش از یک سوم (۳۵ درصد) از افراد در وضعیت پناهندگی در جهان نیز در گروه سنی ۱۸ تا

نمودار ۱۹۹- افراد در وضعیت پناهندگی در جهان و سهم پناهندگان ایرانی (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

(UNHCR, 2022)

نمودار ۲۰۰- هرم سنی افراد در وضعیت پناهندگی در جهان در سال ۲۰۲۱

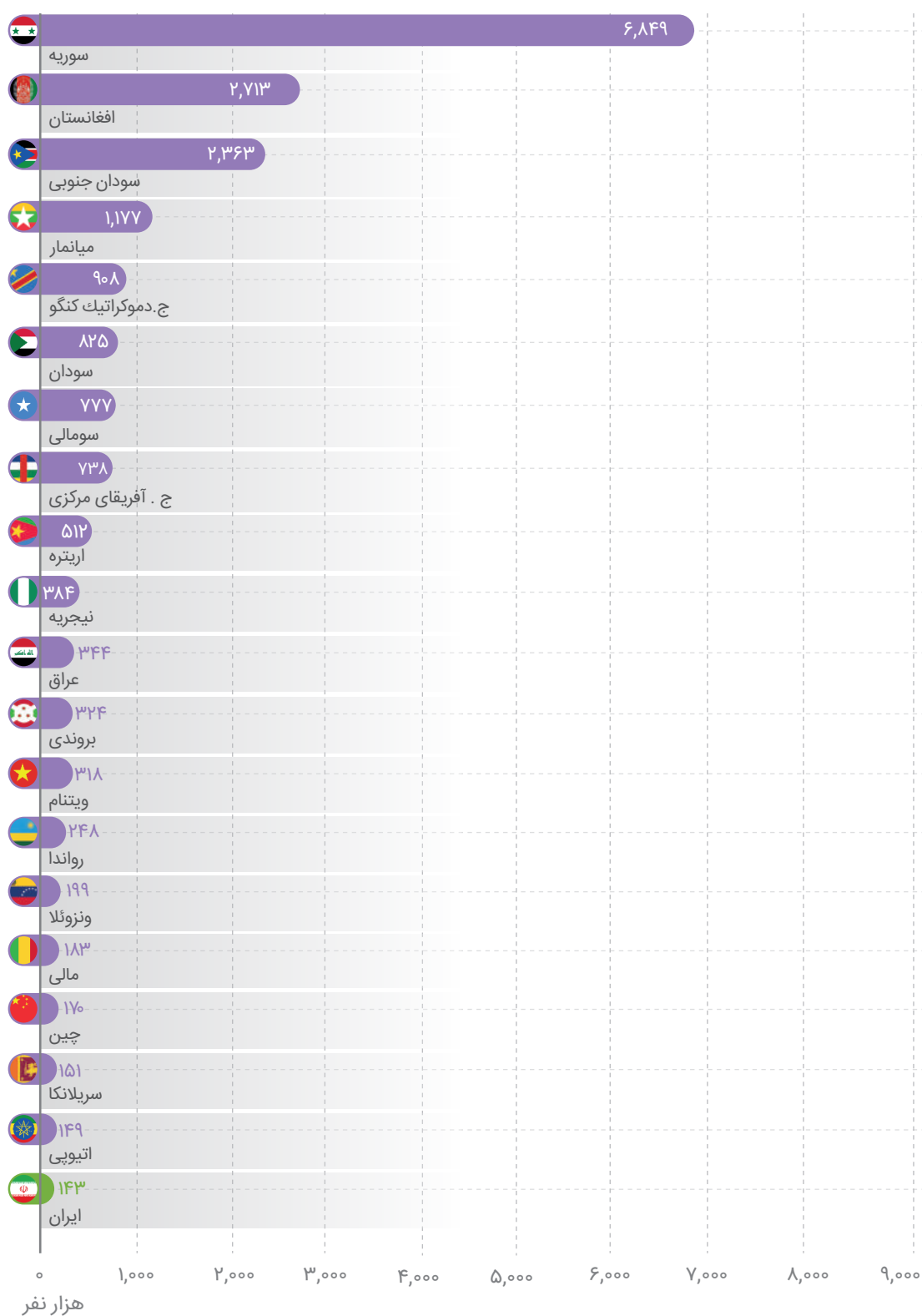

(UNHCR, 2022)

در آن سوی مرزهای کشورشان هستند؛ تقریباً همه آنها در منطقه قاره آمریکا بدون پناهندگی رسمی حضور دارند و در سال ۲۰۲۱، جمعیتشان به بیش از ۵۷۰ هزار نفر افزایش یافت. اتباع افغانستان نیز با بیش از ۲/۷ میلیون نفر در ۹۸ کشور میزبان، سومین جمعیت پناهنده در جهان هستند. تعداد آنها تقریباً پنج درصد (۱۱۸ هزار نفر) در سال ۲۰۲۱ افزایش یافت که ناشی از ورودی‌های جدید به پاکستان (۱۰۸ هزار) و ایران (۲۷ هزار و ۸۰۰)، تولدهای تازه ثبت‌شده و شناسایی‌های جدید در اروپا (۵۹ هزار و ۱۰۰) و آسیا و اقیانوسیه (شش هزار) بود. تعداد پناهندگان سودان جنوبی از ۲/۲ میلیون در سال ۲۰۲۰ به ۲/۴ میلیون در پایان سال ۲۰۲۱ افزایش یافت. تقریباً همه‌ی پناهندگان این کشور توسط چهار کشور همسایه میزبانی می‌شوند: اوگاندا (۹۵۸ هزار و ۹۰۰)، سودان (۸۰۳ هزار و ۶۰۰)، اتیوپی (۳۸۶ هزار و ۸۰۰) و کنیا (۱۳۵ هزار و ۳۰۰).

جمعیت پناهندگان سوری، همچنان بزرگترین جمعیت پناهنده در جهان است که ۶/۸ میلیون پناهنده این کشور توسط ۱۲۹ کشور میزبانی می‌شوند؛ به عبارت دیگر پناهندگان سوری ۲۷ درصد از جمعیت پناهندگان جهان را در پایان سال ۲۰۲۱ تشکیل می‌دادند. در طول این سال، تعداد پناهندگان سوری به دلیل تولدهای جدید و افزایش شناسایی افراد در آلمان (۳۸ هزار و ۱۰۰)، اتریش (۱۴۵ هزار و ۹۰۰) و سایر کشورهای اروپایی (۷۹۰۰) افزایش یافته است. با وجود این و پس از بیش از یک دهه درگیری، بیش از سه‌چهارم پناهندگان سوری هنوز توسط کشورهای همسایه، عمدتاً در ترکیه (۳/۷ میلیون)، لبنان (۸۴۰ هزار و ۹۰۰) و اردن (۶۷۳ هزار) میزبانی می‌شوند. آلمان با میزبانی از ۶۲۱ هزار و ۷۰۰ پناهنده سوری بزرگترین کشور میزبان غیرهمسایه برای پناهندگان سوری است. مردم ونزوئلا با ۴/۶ میلیون نفر دومین جمعیت آواره

نمودار ۲۰۱- بیست کشور اول مبدا افراد در وضعیت پناهندگی در جهان در سال ۲۰۲۱

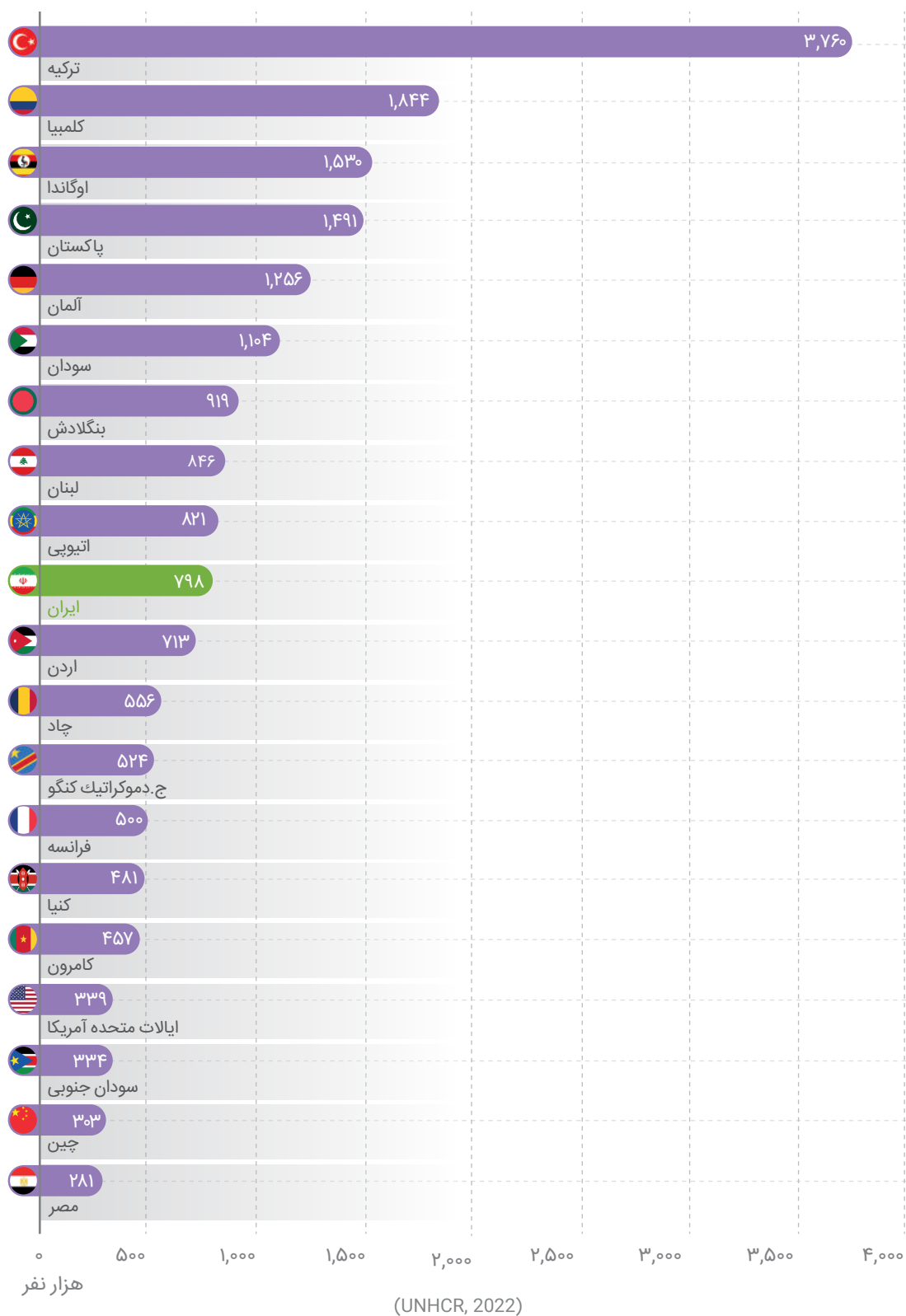
(UNHCR, 2022)

اکثر افرادی که از درگیری و آزار و شکنجه فرار می‌کنند، ترجیح می‌دهند که در نزدیکی کشور مبدا خود بمانند. در سال ۲۰۲۱ تقریباً سه‌چهارم آوارگان خارجی (از مرزهای موطن‌شان) در کشورهای همسایه‌شان میزبانی شدند. کشورهای کم‌درآمد همچنان میزبان سهم نامتناسب زیادی از جمعیت آواره جهان هستند؛ بر اساس طبقه‌بندی درآمد بانک جهانی برای سال ۲۰۲۱ میلادی، ۴۶ کشور کم‌درآمد میزبان ۲۲ درصد از افراد آواره خارج از مرزها هستند. این آمار شامل جمعیت بسیار زیادی از پناهندگان در اوگاندا، سودان، اتیوپی، چاد و جمهوری دموکراتیک کنگو می‌شود و ۲۱ درصد دیگر توسط کشورهای با درآمد متوسط پایین مانند پاکستان، بنگلادش و ایران میزبانی شدند. کشورهای با درآمد متوسط بالا - از جمله ترکیه، کلمبیا، لبنان و اردن - میزبان ۴۰ درصد از افراد آواره در آن سوی مرزها

هستند. کشورهای پردرآمد که بیشترین ثروت جهانی را به خود اختصاص می‌دهند، فقط ۱۶ درصد از آوارگان خارجی (از مرزهای موطن‌شان) را میزبانی می‌کنند. به طور کلی، کشورهای ترکیه، کلمبیا و اوگاندا، سه کشور بزرگ میزبان برای آوارگان خارجی در سال ۲۰۲۱ هستند. جمعیت پناهندگان در ترکیه که تقریباً همگی آنها سوری هستند، در سال ۲۰۲۱ به ۳/۸ میلیون نفر افزایش یافت. در کلمبیا، تعداد افرادی که خارج از مرزهای کشورشان آواره شدند به ۱/۸ میلیون نفر رسید، زیرا در طول این سال، ۱۱۳ هزار ونزوئلایی دیگر به این کشور پناهنده شدند. اوگاندا با ۱/۵ میلیون نفر در پایان سال ۲۰۲۱ میزبان سومین تعداد پناهجویانی‌ست که عمدتاً از سودان جنوبی (۶۳ درصد) و جمهوری دموکراتیک کنگو (۲۹ درصد) بودند.

نمودار ۲۰۲- بیست کشور اول میزبان افراد در وضعیت پناهندگی در جهان در سال ۲۰۲۱

بازگشت پناهندگان در جهان

از جمله شرایط مربوط به بازگشت رخ می‌دهد. کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان با همکاری با دولت‌ها و سایر شرکا برای ترویج، تسهیل و هماهنگی بازگشت داوطلبانه به وطن، با امنیت و با حفظ عزت و احترام، نقش رهبری را ایفا می‌کند. بازگشت داوطلبانه به کشور مبدأ در سال ۲۰۲۱ با ۷۱ درصد افزایش (بازگشت حدود ۴۲۹ هزار پناهنده به کشورهای مبدأ خود) رقم خورده است.

به‌طورکلی افرادی که وضعیت پناهندگی در کشور مقصد را دریافت می‌کنند، اجازه ندارند به کشورشان بازگردند؛ حمایت از پناهندگان با این فرض اعطا می‌شود که بازگشت به وطن‌شان، آنها را با شرایط ناامن مواجه می‌سازد. با این حال، شرایط خاصی ممکن است ایجاب کند که یک پناهنده برای ملاقات موقت و یا دائم به موطن خود بازگردد. به طور کلی باید گفت که تصمیم برای بازگشت داوطلبانه یک تصمیم فردی است که تحت تأثیر عوامل زیادی

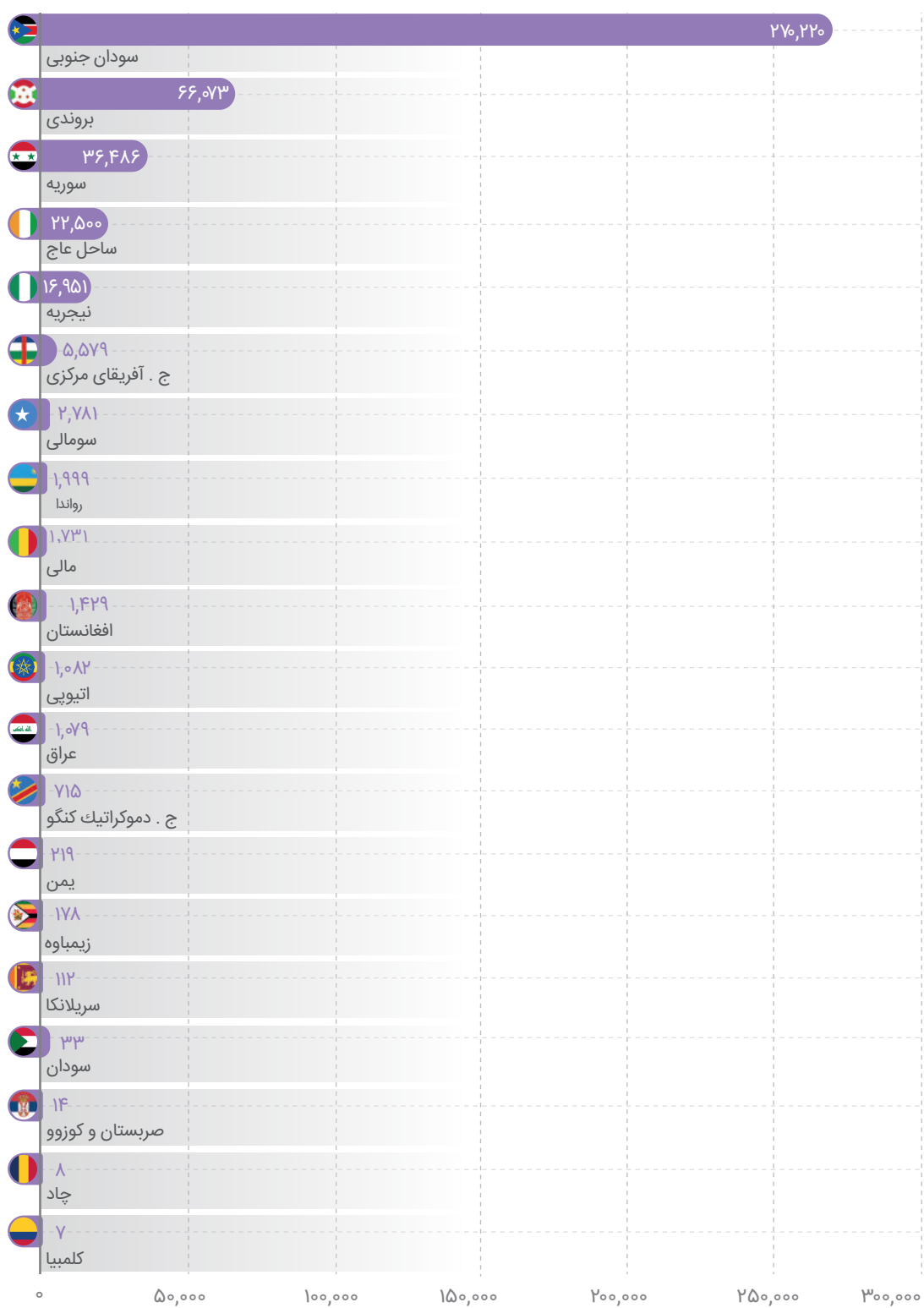
نمودار ۲۰۳- بازگشت پناهندگان به کشور متبوع خود (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

خود بازگشتند؛ درواقع آنها حدود دوسوم پناهندگان بازگشتی در جهان را به خود اختصاص داده‌اند. پس از آن، پناهندگان کشورهای برون‌دی (۶۶ هزار) و سوریه (۳۶ هزار) بیشترین آمار بازگشت به کشور خود را در سال ۲۰۲۱ به خود اختصاص دادند.

بیشترین تعداد پناهندگانی که در سال ۲۰۲۱ به کشور خود بازگشتند، مربوط به کشور سودان جنوبی بود. این آمار حتی مرتبط به شرایطی است که وضعیت وخیم انسانی در این کشور باعث آوارگی اجباری بیشتر شده است. به‌طوری‌که حدود ۲۷۰ هزار نفر به کشور

نمودار ۲۰۴- بازگشت پناهندگان به کشور متبوع خود، به تفکیک کشور مبدا در سال ۲۰۲۱

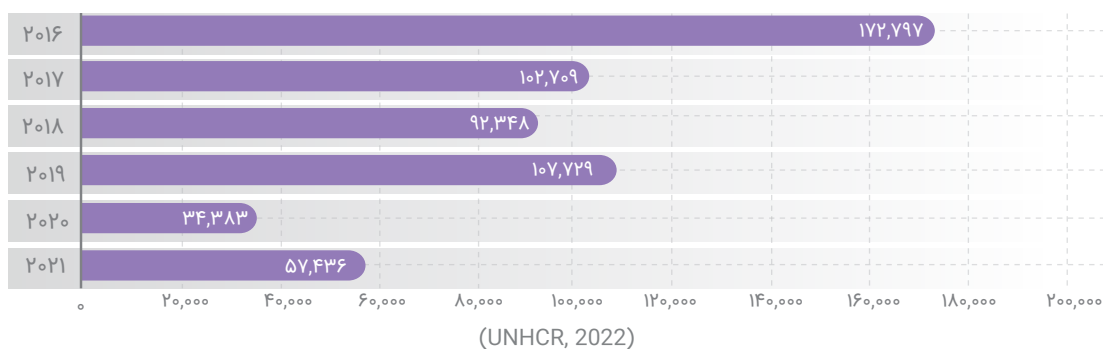
(UNHCR, 2022)

اسکان مجدد پناهندگان در جهان

بسیاری از پناهندگان به دلیل ادامه درگیری‌ها، جنگ و آزار و اذیت نمی‌توانند به موطن خود بازگردند. بسیاری نیز در موقعیت‌های خطرناک زندگی می‌کنند یا نیازهای خاصی دارند که نمی‌توان در کشوری که در آنجا به دنبال حمایت هستند، به آنها رسیدگی کرد. اسکان مجدد، انتقال پناهندگان از یک کشور میزبان به کشور دیگری (ثالث) است که با پذیرش پناهندگان و در نهایت اعطای اقامت دائم به آنها موافقت می‌کند. بر اساس آمارهای کمیساریا، ۵۷ هزار و ۴۳۶ نفر از پناهندگان در سال ۲۰۲۱، در کشورهای ثالث اسکان مجدد یافتند. با

مقایسه آمار سال ۲۰۲۰ می‌توان دریافت که تعداد پناهندگانی که در کشورهای ثالث اسکان مجدد یافتند، حدود ۶۷ درصد افزایش داشته است. اگرچه آمار سال ۲۰۲۱ به نسبت سال قبل خود افزایش یافته است، اما در حالت کلی، آمار آن نسبت به سال‌های ماقبل ۲۰۲۰، با افت مواجه شده است. لازم به ذکر است که عمده‌ترین دلیل کاهش آمار اسکان مجدد در سال ۲۰۲۰، مربوط به شیوع ویروس کووید-۱۹ و محدودیت‌های جابه‌جایی ناشی از آن بوده که با بهبود وضعیت گسترش این بیماری در سال ۲۰۲۱، آمار اسکان مجدد روند افزایشی داشته است.

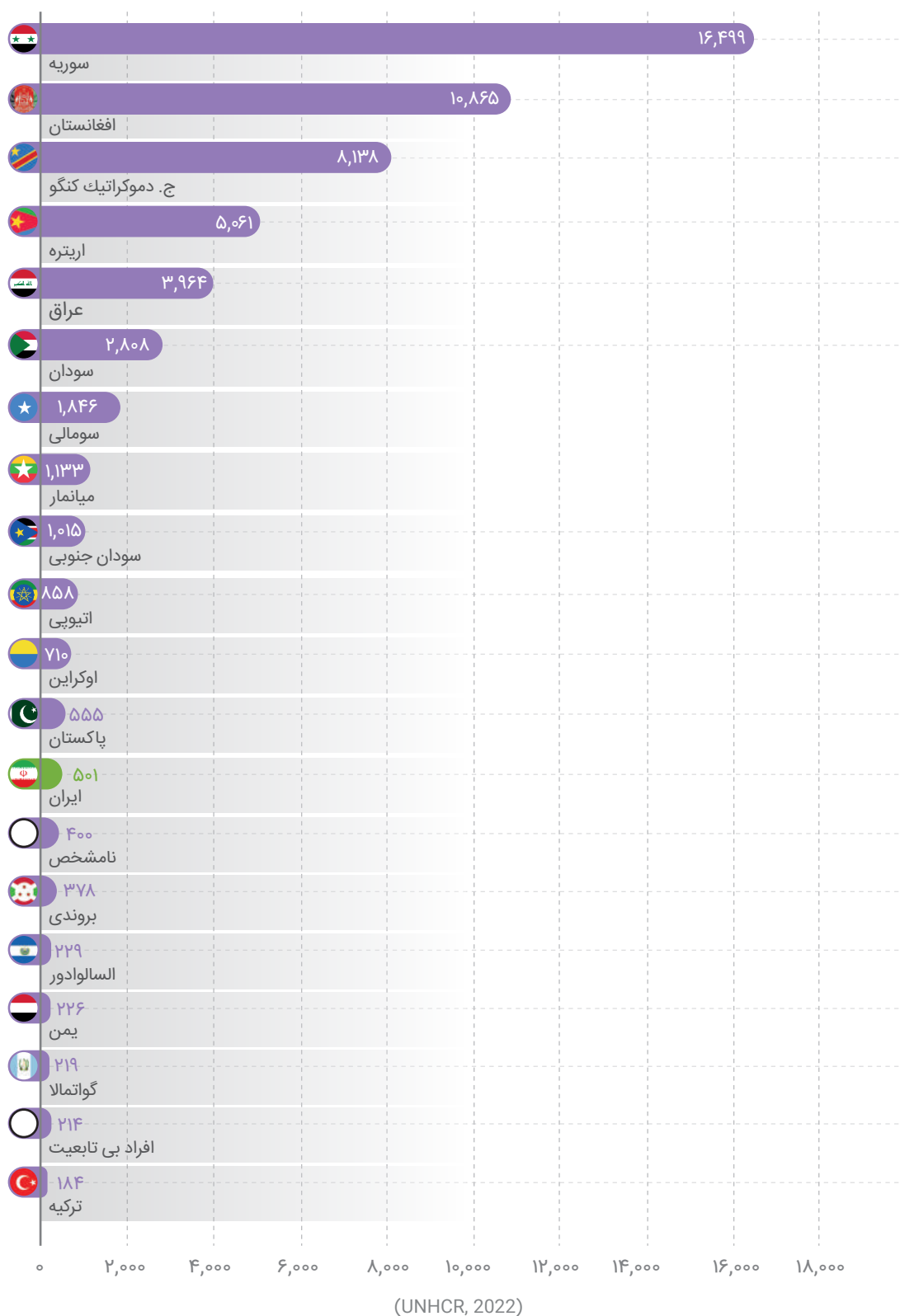
نمودار ۲۰۵- پناهندگان اسکان مجددیافته در کشورهای ثالث (۲۰۱۶ تا ۲۰۲۱)

در سال ۲۰۲۱، کانادا با پذیرش ۲۰ هزار و ۴۰۰ نفر، بیش از دو برابر ۹۲۰۰ پناهجوی اسکان داده شده در سال گذشته، بزرگترین پذیرنده پناهندگان اسکان داده شده بود. پناهندگان اسکان داده شده در کانادا عمدتاً از کشورهای افغانستان (شش هزار و ۱۰۰)، سوریه (چهار هزار و ۲۰۰) و اریتره (سه هزار و ۷۰۰) بودند. ایالات متحده آمریکا ۱۳ هزار و ۷۰۰ پناهنده (۴۳ درصد بیشتر از سال ۲۰۲۰) را اسکان مجدد داد که عمدتاً از کشورهای جمهوری دموکراتیک کنگو (پنج هزار و ۲۰۰ نفر)، سوریه (دو هزار) و سودان (یک هزار و ۱۰۰ نفر) بودند. سوئد، سومین کشور بزرگ میزبان اسکان مجدد پناهندگان، میزبان شش هزار و ۷۰۰ پناهنده که اکثراً از کشورهای سوریه (دو هزار و ۶۰۰ نفر) و افغانستان (یک هزار و ۶۰۰ نفر) بود. دوسوم

پناهندگانی که در سطح جهانی اسکان داده شدند از طریق برنامه اسکان مجدد کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان، حمایت و یک‌سوم باقیمانده نیز از طریق روش‌های دیگر اسکان داده شدند. به‌طورکلی، پناهندگان سوری بیشترین تعداد پناهندگانی بودند که در کشورهای ثالث اسکان مجدد یافتند. همانطور که در نمودار پیش‌رو مشاهده می‌شود، حدود ۱۶ هزار و ۵۰۰ نفر از پناهندگان سوری در کشورهای ثالث اسکان داده شدند. پس از آن پناهندگان کشورهای افغانستان (حدود ۱۱ هزار نفر) و جمهوری دموکراتیک کنگو (حدود ۸ هزار نفر) در کشورهای ثالث اسکان مجدد یافتند. به عبارت دیگر بیش از ۶۰ درصد از پناهندگان اسکان مجدد یافته در جهان مربوط به پناهندگان سه کشور سوریه، افغانستان و جمهوری دموکراتیک کنگو بوده است.

نمودار ۲۰۶- اسکان مجدد پناهندگان در کشورهای ثالث، به تفکیک کشور مبدأ در سال ۲۰۲۱

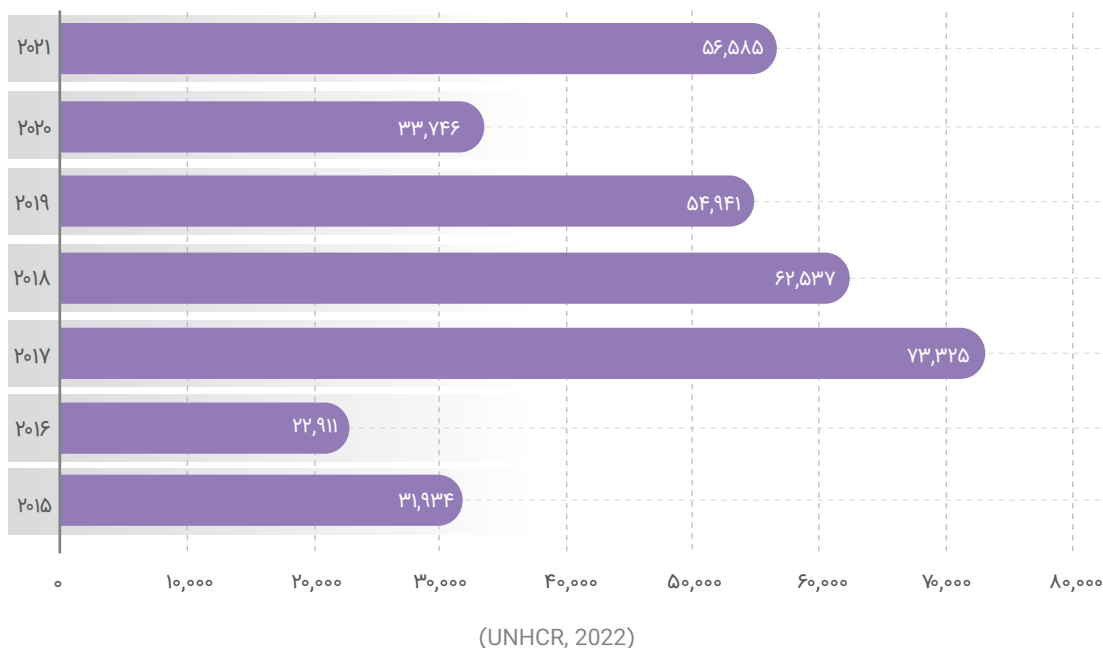

اعطای تابعیت به پناهندگان در جهان

در غیاب امکان بازگشت ایمن یا اسکان مجدد، در برخی کشورها راه‌هایی برای پناهندگان برای اقامت طولانی‌مدت یا دائمی در کشور میزبان خود در دسترس است. ادغام محلی کمک می‌کند تا اطمینان حاصل شود که پناهندگان می‌توانند زندگی جدیدی در این کشورها بسازند. در حالی که پناهندگان به دلایل بشردوستانه به دنبال پناهندگی در کشور میزبان خود هستند، پناهندگان در صورت ادغام موفقیت آمیز، این قدرت را پیدا می‌کنند که به دنبال امرار معاش خود و خانواده خود باشند و در عین حال به زندگی اجتماعی و اقتصادی کشور میزبان کمک کنند. دوره ادغام اولیه، اندکی پس از ورود، برای ادغام محلی طولانی‌مدت پناهندگان در کشور میزبان آنها اهمیت ویژه‌ای دارد. تجارب برخی کشورها نشان می‌دهد که در این دوره گنجاندن و ادغام پناهندگان در بازارهای کار کشورها بسیار مهم است. با این حال، بسیاری از کشورها، از جمله کشورهای با درآمد بالا، متوسط و پایین، سیاست‌های انحرافی دارند که دسترسی پناهندگان را

به بازار کار محدود می‌کند. چنین سیاست‌هایی ممکن است شامل محدودیت‌هایی در اشتغال یا جابجایی و همچنین رویه‌های بیش از حد طولانی پناهندگی باشد. مجموعه گسترده‌ای از تحقیقات نشان می‌دهد که چنین سیاست‌هایی به توانایی پناهندگان برای ادغام در بازار کار آسیب می‌زند و در نتیجه توانایی آنها را برای خودکفایی و کمک اقتصادی به کشور میزبان خود خنثی می‌کند. در سال ۲۰۲۱، حدود ۵۶ هزار و ۶۰۰ پناهنده از ۱۶۱ کشور مبدأ مختلف در ۲۳ کشور میزبان تابعیت گرفتند. این میزان نشان دهنده افزایش دوسوم نسبت به سال قبل و بازگشت به سطح قبل از همه‌گیری (۵۵ هزار در سال ۲۰۱۹) است. در سال ۲۰۲۱ میلادی ۸۹ درصد از کل تابعیت‌های گزارش شده توسط کشورهای اروپایی اعطا شده است. در سطح جهانی، کشورهای هلند (۴۵ هزار و ۷۰۰)، کانادا (شش هزار و ۲۰۰) و فرانسه (سه هزار و ۷۰۰) بیشترین تابعیت را به پناهندگان اعطا نمودند.

نمودار ۲۰۷- اعطای تابعیت به پناهندگان در جهان (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

نمودار ۲۰۸- اعطای تابعیت به پناهندگان، به تفکیک کشور مبدا در سال ۲۰۲۱

مهاجرت‌های پناهجویی از منطقه‌ی خاورمیانه

مبدا کشورهای منتخب خاورمیانه، درخواست پناهندگی خود را در کشورهای مختلف عمدتاً کشورهای اروپایی به ثبت رساندند. در این میان پناهجویان سوری و افغانستانی دو گروه عمده متقاضی پناهندگی در سایر کشورها بودند. طبق آخرین آمار، در سال ۲۰۲۱ میلادی نیز پناهجویان افغانستانی و سوری در میان کشورهای خاورمیانه، بیشترین تعداد درخواست‌های جدید پناهندگی را در جهان به خود اختصاص دادند. پس از آن، در میان پناهجویان از مبدا خاورمیانه، پناهجویان کشورهای عراق و ترکیه نیز بیشترین متقاضیان جدید پناهندگی در جهان بوده‌اند. پناهجویان ایرانی نیز با ثبت ۲۰ هزار و ۵۹۳ درخواست جدید در جایگاه پنجم در بین سایر کشورهای خاورمیانه قرار گرفته است.

در طی دو دهه‌ی گذشته، منطقه‌ی خاورمیانه به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین مناطق مبدا آوارگان و پناهجویان در جهان بوده است. کشورهایی همچون سوریه، افغانستان و عراق به عنوان یکی از کانون‌های اصلی پناهجوفرستی در جهان بوده‌اند. اتباع کشورهای ترکیه، ایران، پاکستان نیز در سال‌های گذشته به عنوان کشورهای پناهجوفرست این منطقه مطرح شده‌اند. در جدول زیر تعداد درخواست پناهندگی کشورهای منتخب منطقه طی سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱ نشان داده شده است. چنانچه آمارها نشان می‌دهند، در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ درخواست پناهندگی از سوی کشورهای مختلف به اوج خود رسید. به طوری‌که در سال‌های مذکور، حدود یک میلیون پناهجوی جدید از

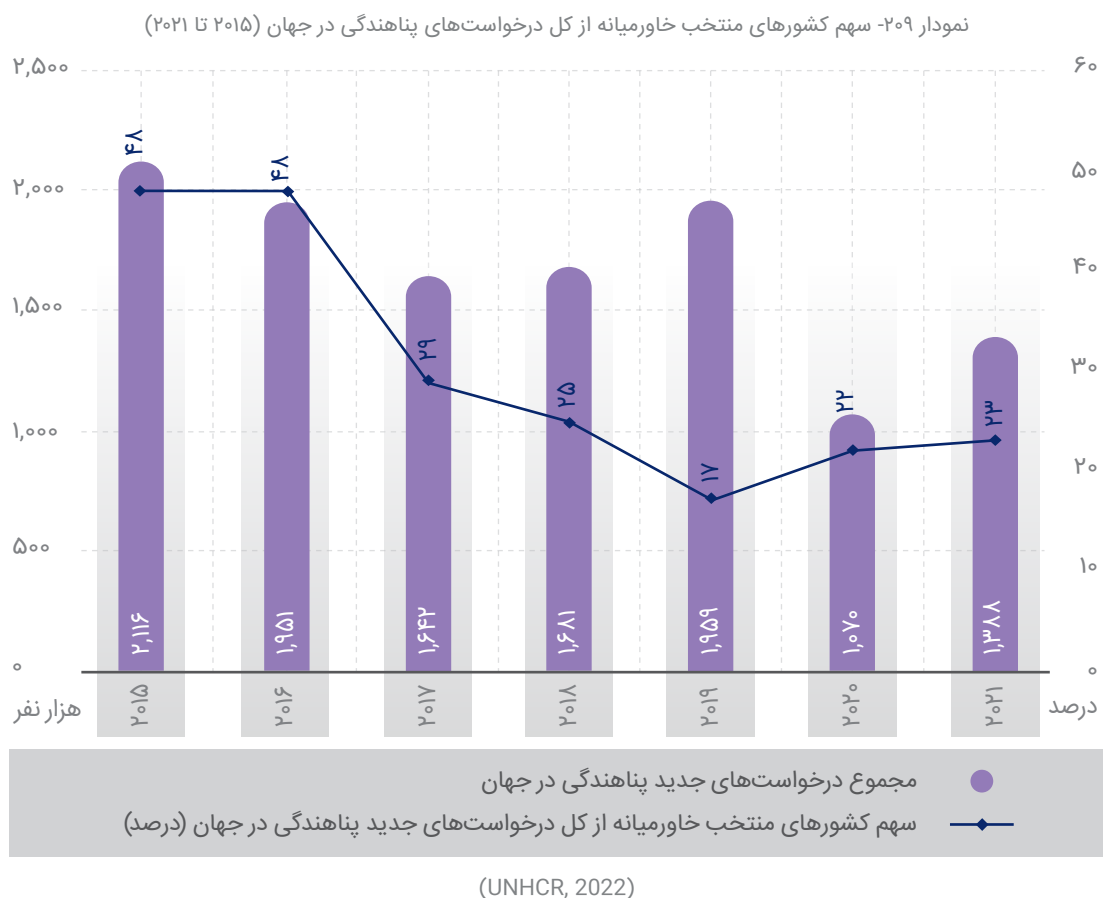
جدول ۱۰۶- وضعیت پناهجوفرستی از مبدا کشورهای منتخب خاورمیانه (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	
۱,۳۸۸,۰۳۲	۱,۰۶۹,۸۶۱	۱,۹۵۹,۲۹۲	۱,۶۸۰,۸۳۳	۱,۶۴۱,۶۸۳	۱,۹۵۱,۲۱۷	۲,۱۱۶,۲۶۷	جهان
۲۰,۵۹۳	۱۵,۳۳۳	۳۲,۹۸۶	۳۵,۷۵۰	۳۵,۰۷۸	۶۱,۸۸۰	۴۲,۴۲۵	ایران
۳۷,۲۰۷	۲۶,۸۳۰	۵۲,۶۵۴	۷۲,۶۰۶	۱۱۳,۵۲۷	۱۸۵,۱۳۸	۲۰۸,۵۸۰	عراق
۴,۰۱۶	۴,۰۸۷	۸,۰۸۰	۹,۷۳۳	۷,۴۴۴	۴,۵۶۶	۴,۸۱۸	فلسطین
۲,۵۷۶	۲,۰۸۰	۲,۶۰۹	۲,۲۶۴	۳,۰۲۴	۷,۵۷۰	۴,۱۷۵	لبنان
۳۷۹	۲۶۰	۶۳۸	۶۷۶	۷۸۵	۸۲۰	۳۷۷	عربستان
۱۰۶,۱۷۳	۷۱,۸۵۵	۸۵,۷۳۹	۱۰۶,۱۶۶	۱۱۸,۰۹۵	۳۴۷,۵۹۶	۴۰۹,۲۳۳	سوریه
۲۶,۴۱۴	۱۸,۸۳۸	۱۱,۱۲۹	۳۰,۰۰۹	۲۴,۰۰۲	۱۷,۰۹۷	۱,۳۰۶	ترکیه
۳,۹۴۳	۳,۸۴۲	۹,۲۱۲	۱۶,۱۰۶	۱۲,۹۷۵	۹,۰۴۶	۱۴,۹۵۴	یمن
۱۱۹,۵۰۳	۷۴,۴۵۳	۱۰۴,۴۸۴	۱۰۷,۴۳۹	۱۲۴,۸۷۲	۲۳۷,۸۸۷	۲۷۱,۰۹۷	افغانستان
۲,۴۱۰	۱۹,۸۹۲	۳۳,۲۶۳	۳۵,۸۰۴	۴۳,۴۲۶	۵۸,۴۹۶	۵۷,۵۷۴	پاکستان
							مجموع پناهجوفرستی کشورهای منتخب خاورمیانه
۳۲۳,۲۱۴	۲۳۷,۴۷۰	۳۴۱,۶۹۳	۴۱۶,۵۵۳	۴۸۳,۲۲۸	۹۳۰,۰۹۶	۱,۰۱۴,۵۳۹	
۲۳	۲۲	۱۷	۲۵	۲۹	۴۸	۴۸	سهم کشورهای منتخب خاورمیانه از کل درخواست‌های پناهجویی در جهان (درصد)

(UN HCR, 2022)

با بررسی سهم پناهجو فرستی کشورهای منتخب خاورمیانه از کل پناهجویان در جهان می‌توان دریافت که حدود نیمی از درخواست‌های جدید پناهجویی در جهان در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ از مبدا کشورهای منتخب

خاورمیانه بوده است. اما این سهم از سال ۲۰۱۷ بدین سو روند کاهشی یافته و در سال ۲۰۱۹ به پایین‌ترین سطح خود یعنی زیر ۲۰ درصد رسید. در سال ۲۰۲۱ نیز سهم متقاضیان جدید پناهندگی این منطقه ۲۳ درصد بوده است.

به‌طور کلی در طی هفت سال اخیر (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)، حدود ۳/۷ میلیون درخواست جدید پناهندگی در جهان از مبدا کشورهای منتخب خاورمیانه به ثبت رسیده است که حدود ۲۴۴ هزار نفر از پناهجویان جدید را، اتباع ایرانی تشکیل می‌دهند. اگرچه تفاوت فاحشی میان کشورهای با بیشترین میزان درخواست‌های جدید پناهندگی همچون سوریه و افغانستان با کشورهای با کمترین درخواست جدید پناهندگی مانند عربستان سعودی وجود دارد که این امر بر میانگین درخواست‌های جدید در این منطقه نیز اثرگذار بوده است.

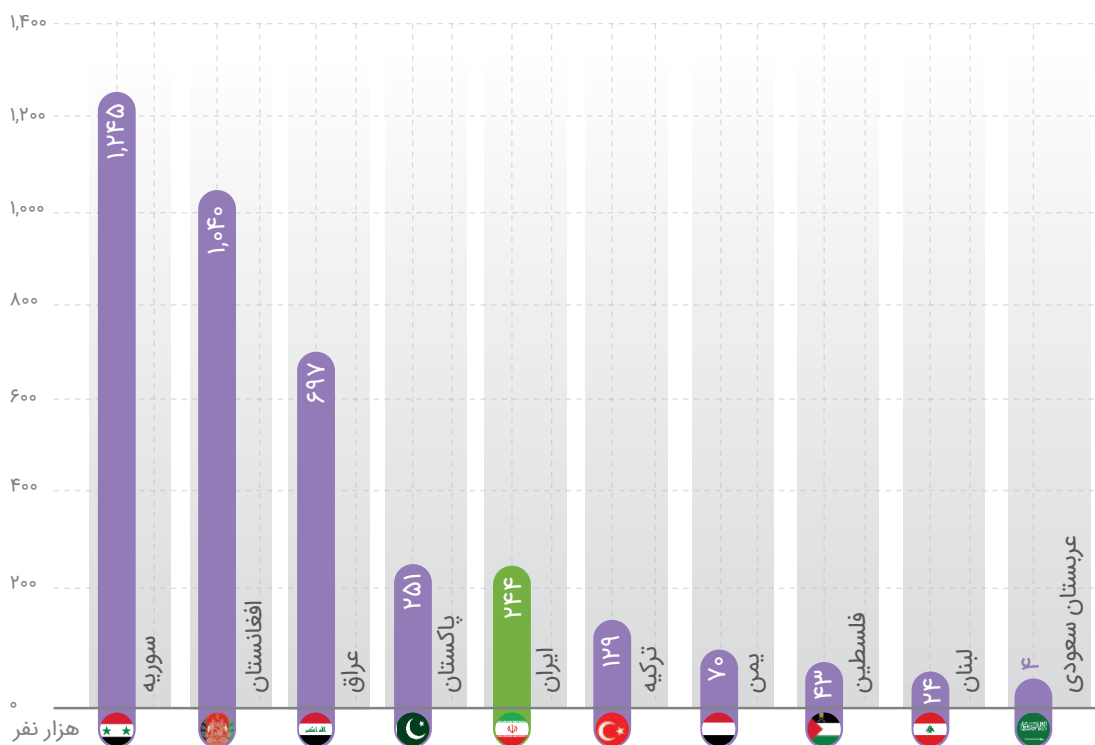
بررسی روند درخواست‌های جدید کشورها در منطقه نشان می‌دهد که در بحران سال ۲۰۱۶-۲۰۱۵ که بیشترین پناهجویان از کشور سوریه خارج شدند، سایر کشورهای منتخب منطقه نیز جهش پناهجو فرستی داشته‌اند. این جهش یکباره را می‌توان تحت عنوان "گشودگی پنجره پناهجویی" در این منطقه نامید که با بحران سوریه کلید خورد و به دیگر کشورها به سرعت سرایت کرد. درواقع پناهجویان این کشورها از این پنجره، استفاده کرده و خود را به کشورهای پناهجوپذیر از جمله کشورهای اروپائی رساندند.

جدول ۱۰۷- وضعیت کلی پناهجو فرستی از مبدا کشورهای منتخب خاورمیانه (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

کشورها	مجموع پناهجو فرستی کشورها در هفت سال اخیر	میانگین پناهجو فرستی در هفت سال اخیر
سوریه	۱,۲۴۴,۸۵۷	۱۷۷,۸۳۷
افغانستان	۱,۰۳۹,۷۳۵	۱۴۸,۵۳۴
عراق	۶۹۶,۵۴۲	۹۹,۵۰۶
پاکستان	۲۵۰,۸۶۵	۳۵,۸۳۸
ایران	۲۴۴,۰۴۵	۳۴,۸۶۴
ترکیه	۱۲۸,۷۹۵	۱۸,۳۹۹
یمن	۷۰,۰۷۸	۱۰,۰۱۱
فلسطین	۴۲,۷۴۴	۶,۱۰۶
لبنان	۲۴,۲۹۸	۳,۴۷۱
عربستان	۳,۹۳۵	۵۶۲
مجموع پناهجو فرستی کشورها در هفت سال اخیر	۳,۷۴۵,۸۹۴	
جهان	۱۱,۸۰۷,۱۸۵	۱,۶۸۶,۷۴۱

(UNHCR, 2022)

نمودار ۲۱۰- مجموع پناهجو فرستی از مبدا کشورهای منتخب خاورمیانه (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

(UNHCR, 2022)

مهاجرت‌های پناهجویی اتباع ایرانی در جهان

کشور ایران در زمینه مهاجرت‌های اجباری در جهان هم به‌عنوان کشور مبدأ، کشور ترانزیت و هم به‌عنوان کشور مقصد برای پناهجویان و پناهندگان اهمیت دارد. اوج درخواست‌های پناهندگی اتباع ایرانی در کشورهای اروپایی در سال ۲۰۱۶ به ثبت رسید که همزمان با افزایش موج پناهندگی به سمت کشورهای اروپایی بوده است. به‌طوری‌که در سال مذکور، ۳۵ هزار و ۳۷۵ نفر از اتباع ایرانی در این کشورها برای اولین بار درخواست پناهندگی خود را به ثبت رساندند. اگرچه بایستی خاطر نشان کرد که ماهیت مهاجرت‌های پناهجویی اتباع ایرانی در جهان، بیشتر با هدف اقتصادی صورت می‌گیرد تا اهداف سیاسی-امنیتی؛ به عبارت دیگر مهاجران پناهجویی ایرانی اغلب مهاجران اقتصادی هستند که با امید کسب درآمد بیشتر و داشتن زندگی بهتر در آینده راهی کشورهای دیگر می‌شوند. از آنجایی که مهاجرت از راه‌های قانونی همچون اپلای تحصیلی و یا مهاجرت کاری و سرمایه گذاری برای بسیاری از افرادی که قصد مهاجرت دارند، مسیری پریپیچ و تاب و دشوار است، تنها گزینه ممکن

برای این دسته از افراد، مهاجرت به صورت غیرقانونی و از طریق پناهجویی است.

از سال ۲۰۱۶ بدین سو اگرچه تعداد پناهجویان ایرانی در اتحادیه اروپا با افت مواجه شد، اما با این حال همچنان سالیانه تعدادی از اتباع ایرانی بنا به دلایل مختلفی از کشور فرار کرده و در کشورهای دیگر تقاضای پناهندگی می‌دهند. به طوری‌که در سال ۲۰۲۱، حدود پنج هزار ایرانی برای اولین بار درخواست پناهندگی خود را در یکی از کشورهای اتحادیه اروپا به ثبت رساندند. به طور کلی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱ میلادی، حدود ۱۲۰ هزار نفر از اتباع ایرانی برای اولین بار در کشورهای اروپایی درخواست پناهندگی داده‌اند و میانگین درصد پذیرش آن‌ها در بازه زمانی یاد شده ۴۷ درصد بوده است. به عبارت دیگر حدود نیمی از درخواست‌های پناهندگی اتباع ایرانی مورد پذیرش قرار گرفته است. اما آمار دقیقی از بازگشت پناهجویان ایرانی که درخواست پناهندگی آن‌ها مورد پذیرش قرار نگرفته است، وجود ندارد.

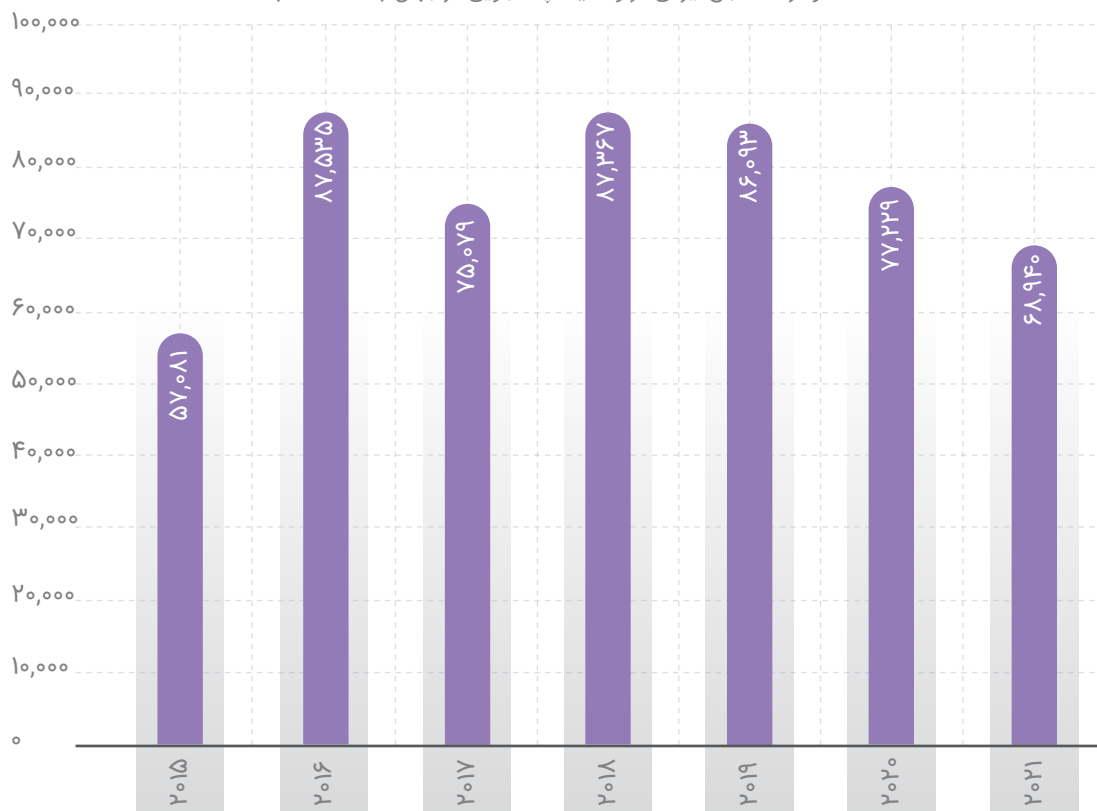

پناهجویان ایرانی در جهان

حدود ۱۰ درصد پایین‌تر بوده است. مقایسه روند هفت ساله (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱) نیز نشان می‌دهد که در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۸ به ترتیب تعداد اتباع ایرانی در وضعیت پناهنجویی در بالاترین حد خود بوده است.

در سال ۲۰۲۱ حدود ۶۹ هزار نفر از اتباع ایرانی در کشورهای مختلف در وضعیت پناهنجویی و در انتظار دریافت نتیجه پناهنجی خود به سر می‌برند. با مقایسه آمار سال ۲۰۲۱ با سال ماقبل خود، می‌توان دریافت که تعداد افراد در وضعیت پناهنجویی در جهان

نمودار ۲۱۱- اتباع ایرانی در وضعیت پناهنجویی در جهان (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

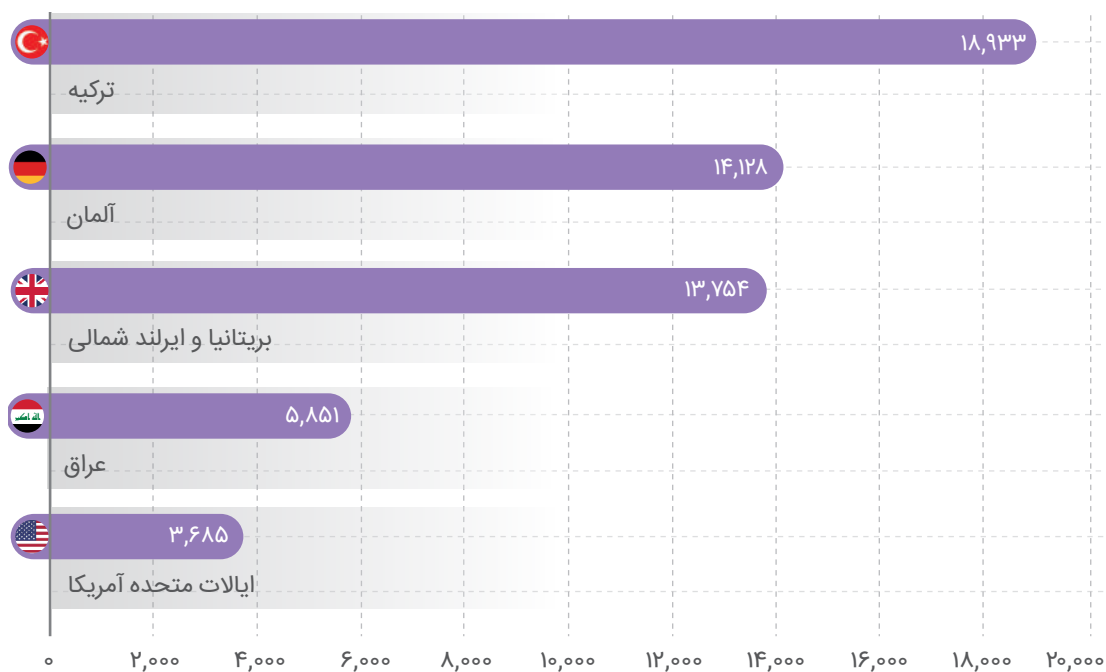

(UNHCR, 2022)

اتباع ایرانی است. کشور آلمان نیز میزبان حدود ۱۴/۱ هزار پناهنجوی ایرانی در سال ۲۰۲۱ بوده است. کشور بریتانیا با میزبانی از حدود ۱۳/۷ هزار تبعه ایرانی در وضعیت پناهنجویی، از تعداد بیشتری از پناهجویان ایرانی نسبت به سال ۲۰۱۹ (۶,۳۸۹ نفر) میزبانی کرده است.

همچون سال ۲۰۲۰، کشورهای ترکیه، آلمان، بریتانیا و ایرلند شمالی به عنوان سه مقصد اصلی اتباع ایرانی در وضعیت پناهنجویی در سال ۲۰۲۱ بوده‌اند. کشور ترکیه با میزبانی از حدود ۱۹ هزار پناهنجوی ایرانی در صدر قرار دارد. اگرچه این آمار نسبت به سال قبل (حدود ۲۴ هزار) با افت مواجه بوده است. حدود شش درصد از کل افراد در وضعیت پناهنجویی در ترکیه مربوط به

نمودار ۲۱۲- پنج کشور اول میزبان اتباع ایرانی در وضعیت پناهندگی در جهان در سال ۲۰۲۱

(UNHCR, 2022)

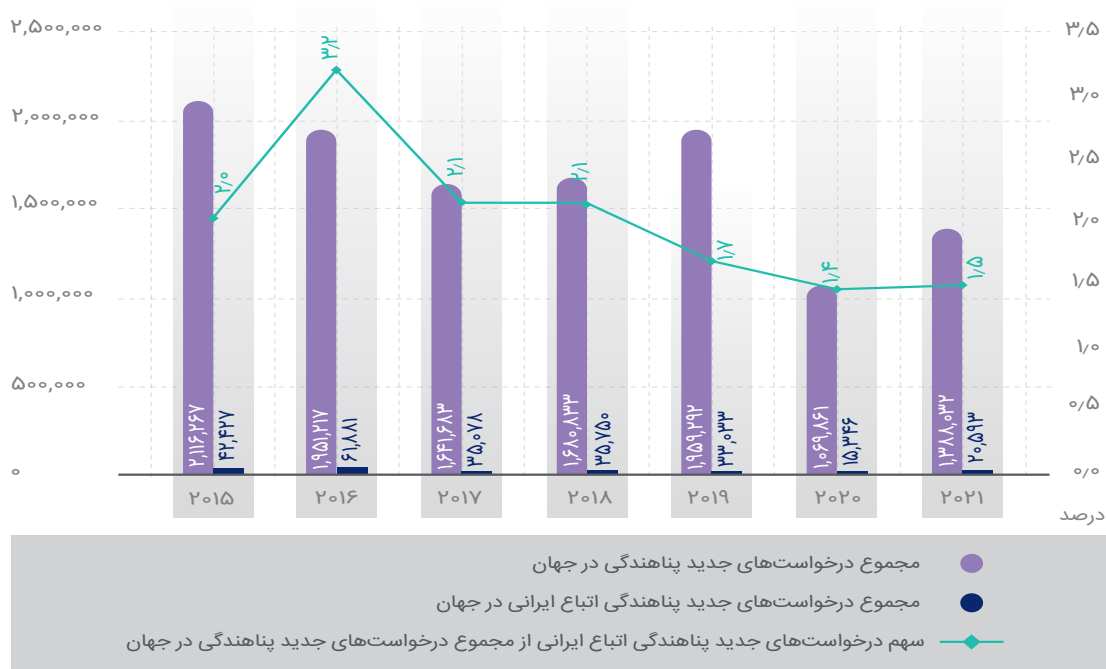

ثبت پناهجوی جدید ایرانی در جهان

درخواست‌های جدید پناهندگی اتباع ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا+ به ثبت رسیده است. بیشترین درخواست پناهندگی توسط اتباع ایرانی در سال ۲۰۲۱، در کشورهای بریتانیا، آلمان، کانادا، ترکیه و استرالیا به ثبت رسیده است. نمودار زیر تعداد ایرانیان متقاضی پناهندگی را به تفکیک پنج کشور اول نشان می‌دهد. نکته قابل توجه در این است که اگرچه کشور آلمان همواره به عنوان محبوب‌ترین مقصد مهاجرتی پناهجویان ایرانی در طول سالیان اخیر بوده است، اما کشور بریتانیا سهم بسیار بیشتری از پناهجویان ایرانی را در سال ۲۰۲۱ به خود اختصاص داده است.

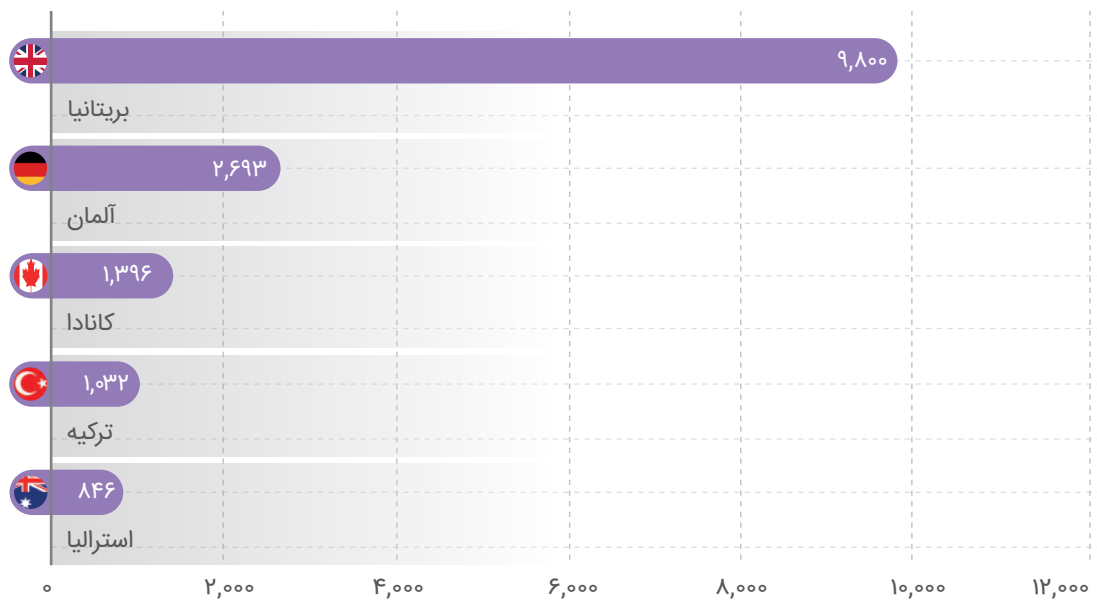
همسو با افزایش درخواست‌های جدید پناهندگی در سطح جهان در سال ۲۰۲۱، روند ثبت درخواست پناهجویان ایرانی نیز در این سال افزایشی بوده است. اتباع ایرانی در سال ۲۰۲۱ میلادی، ۲۰/۵ هزار درخواست پناهندگی در کشورهای مختلف به ثبت رساندند که نسبت به سال ۲۰۲۰، افزایش ۳۵ درصدی داشته است. با نگاهی به مجموع درخواست‌های پناهندگی اتباع کشورهای مختلف در جهان می‌توان دریافت که سهم درخواست‌های جدید پناهندگی اتباع ایرانی از مجموع درخواست‌های جدید پناهندگی در جهان، حدود ۱/۵ درصد بوده است. حدود یک‌چهارم

نمودار ۲۱۳- سهم درخواست‌های جدید پناهندگی اتباع ایرانی از مجموع درخواست‌های پناهندگی در جهان (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

(UNHCR, 2022)

نمودار ۲۱۴- پنج کشور نخست میزبان پناهجویان جدید ایرانی در جهان در سال ۲۰۲۱

(UNHCR, 2022) (Home Office Immigration Statistics, 2022)

۱. منبع بریتانیا از Home Office Immigration Statistics مورد استناد قرار گرفته است.

ثابت پناهجوی جدید ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا+

طبق آمارهای «یورواستات»، در سال ۲۰۲۱ حدود شش هزار ایرانی برای اولین بار در کشورهای اتحادیه اروپا+ درخواست پناهندگی خود را به ثبت رساندند که کمترین میزان از سال ۲۰۱۴ تاکنون بوده است. به عبارت دیگر حدود یک درصد از درخواست‌های پناهندگی در کشورهای اتحادیه اروپا+ مربوط به اتباع ایرانی بوده است. اگرچه روند درخواست پناهندگی در سطح جهان در سال ۲۰۲۱ رو به افزایش بوده است، اما این روند در رابطه با درخواست اتباع ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا+ بالعکس بوده است. همانطور که نمودار زیر نشان می‌دهد، اوج درخواست پناهجویی اتباع ایرانی در کشورهای مذکور به ترتیب مربوط به سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۵ و همزمان با افزایش موج درخواست‌های

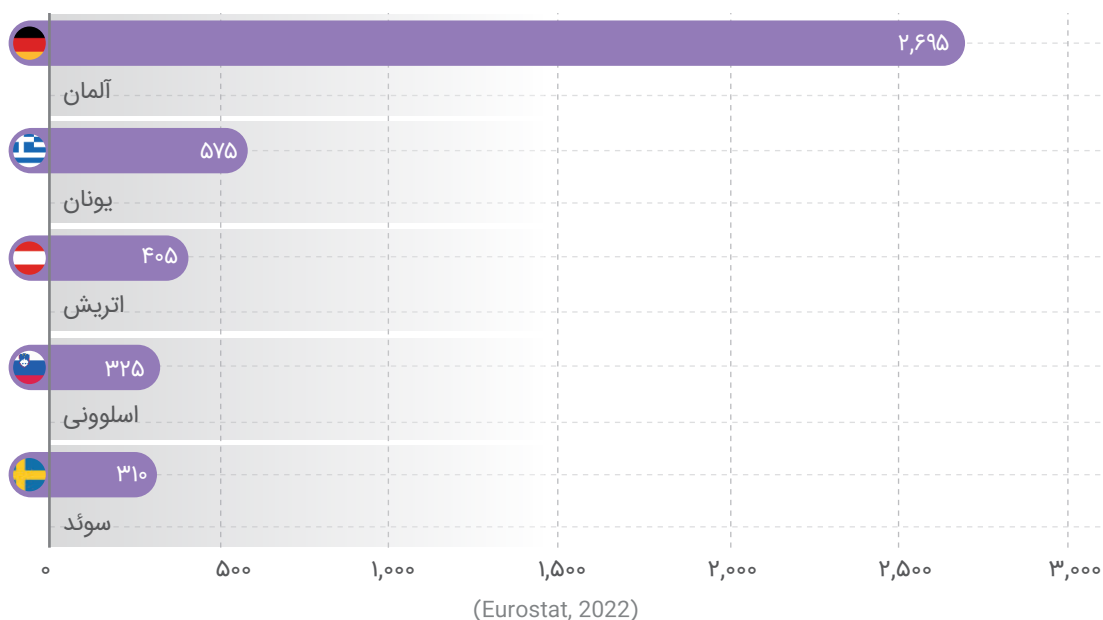
پناهجویی در اروپا بوده است.

کشور آلمان به عنوان اولین مقصد پناهجویان ایرانی در میان کشورهای اتحادیه اروپا+ در سال ۲۰۲۱ بوده است. به طوری که در این سال، حدود دو هزار و ۷۰۰ پناهجوی ایرانی برای اولین بار درخواست پناهندگی خود را در این کشور به ثبت رساندند. یونان به عنوان دومین مقصد پناهجویی اتباع ایرانی، حدود ۵۷۰ درخواست پناهندگی را از سوی اتباع ایرانی به ثبت رسانید. در میان سایر کشورهای اتحادیه اروپا+، کشورهای اتریش، اسلونی و سوئد نیز به عنوان مقاصد بعدی پناهجویان ایرانی در سال ۲۰۲۱ به شمار می‌روند.

نمودار ۲۱۵- پناهجویان ایرانی ثبت‌نام شده برای اولین بار در کشورهای اتحادیه اروپا+ (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

نمودار ۲۱۶- پنج کشور اول مقصد پناهجویان ایرانی ثبت‌نام شده برای اولین بار در کشورهای اتحادیه اروپا+ در سال ۲۰۲۱

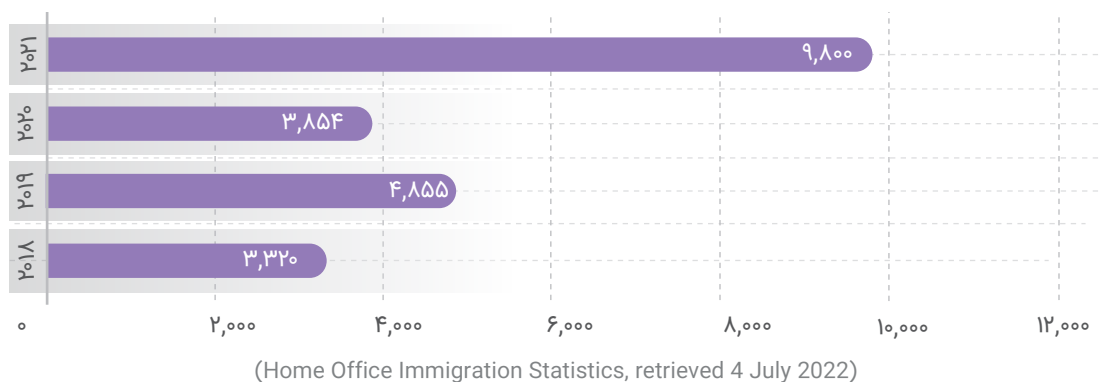

ثبت پناهجوی جدید ایرانی در بریتانیا

پناهندگی در بریتانیا بوده است. آمارها بیانگر این است که تعداد درخواست‌های ده کشور اول نه تنها از درخواست‌های سال ۲۰۲۰ (سالی که تحت تأثیر همه‌گیری بود)، بلکه از درخواست‌های قبل از همه‌گیری نیز فراتر رفته است. پس از ایران، اتباع کشورهای عراق، اریتره، آلبانی، سوریه جزء پنج کشور نخست متقاضی پناهندگی در بریتانیا در سال ۲۰۲۱ بوده‌اند.

با خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا (برگزیت) در سال ۲۰۲۰، آمارهای مهاجرتی این کشور به صورت جداگانه و در سایت آمار این کشور ارائه می‌شود. بر اساس آمارهای موجود در سال ۲۰۲۱ میلادی، نه هزار و ۸۰۰ پناهجوی ایرانی در کشور بریتانیا درخواست پناهندگی خود را به ثبت رساندند که این میزان نسبت به سال ۲۰۲۰ افزایش حدود سه‌برابری داشته است. طبق آمارها، ایران با حفظ جایگاه نخست از سال ۲۰۱۶ به بعد و تا سال ۲۰۲۱ بیشترین ملیت متقاضی

نمودار ۲۱۷- ثبت پناهجوی جدید ایرانی در بریتانیا (۲۰۱۸ تا ۲۰۲۱)

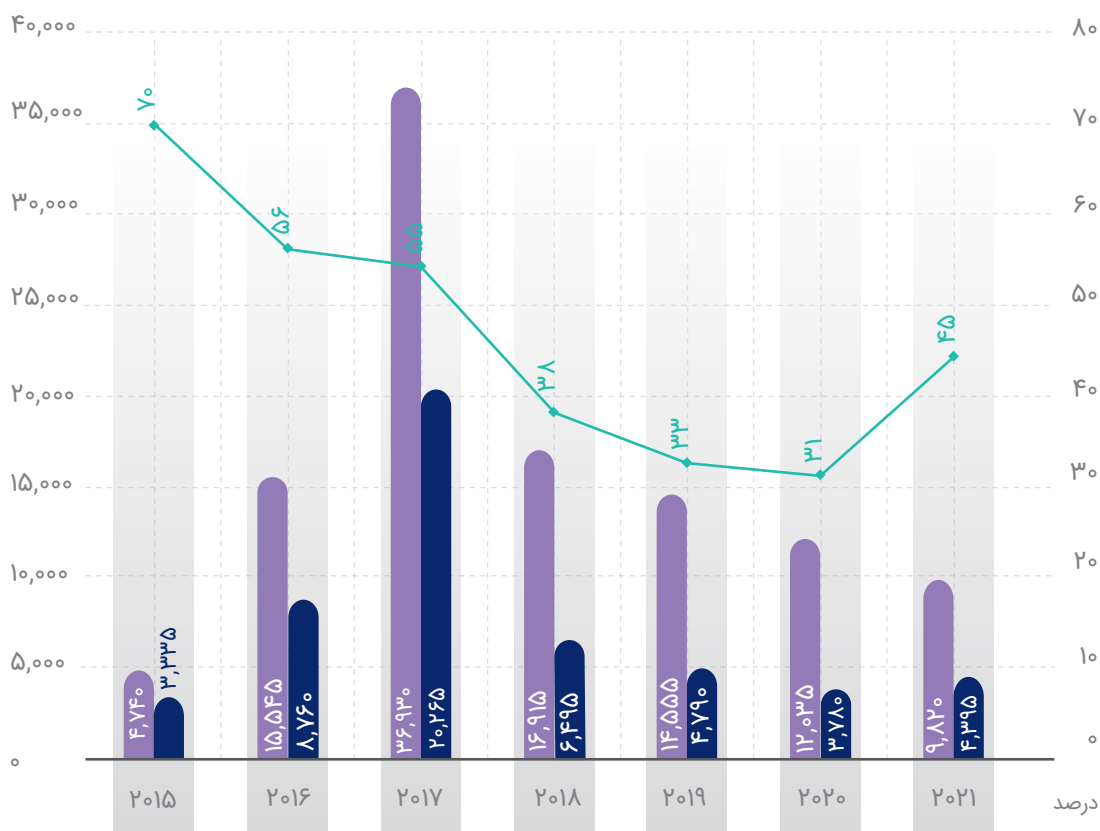

نتایج بررسی درخواست پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا+

در سال ۲۰۲۱ میلادی از مجموع ۵۲۵ هزار تصمیم اولیه صادرشده از سوی کشورهای اتحادیه اروپا+، حدود نه هزار و ۸۰۰ نفر تصمیم مربوط به پرونده پناهجویی اتباع ایرانی بوده است که در این میان، ظهیر هزار و ۳۰۰ نفر از پناهجویان ایرانی در سال ۲۰۲۱، واجد شرایط دریافت پناهندگی در کشورهای اتحادیه اروپا+ شده‌اند. به عبارت دیگر ۴۵ درصد از پناهجویان ایرانی موفق به دریافت پناهندگی از سوی کشورهای

میزبان شده‌اند. با مقایسه آمارهای سال‌های گذشته، می‌توان دریافت که نرخ پذیرش پناهندگی اتباع ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا+ نسبت به سال ۲۰۲۰ میلادی ۱۶ درصد افزایش داشته است. این در حالی‌ست که بالاترین نرخ پذیرش پناهجویان ایرانی در کشورهای مذکور مربوط به سال ۲۰۱۵ و با نرخ ۷۰ درصد پذیرش بوده است.

نمودار ۲۱۸- نرخ پذیرش پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا+ (۲۰۲۱ تا ۲۰۱۵)

مجموع پاسخ‌های صادر شده به درخواست پناهندگی اتباع ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا+

پاسخ مثبت به درخواست جدید پناهندگی اتباع ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا+

نرخ پذیرش پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا+

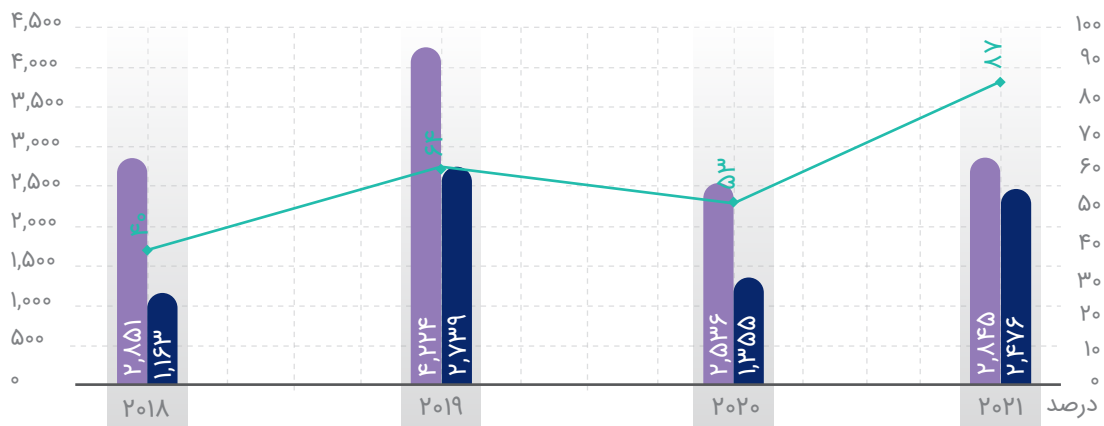
(Eurostat, 2022)

نتایج بررسی درخواست پناهجویان ایرانی در بریتانیا

در کشور بریتانیا در سال ۲۰۲۱ برابر با ۸۷ درصد بوده است که این میزان در طول دهه‌ی گذشته بی‌سابقه است. این در حالیست که نرخ پذیرش پناهجویان ایرانی در اتحادیه اروپا زیر ۵۰ درصد بوده است.

در کشور بریتانیا نیز در مجموع دو هزار و ۸۴۵ پاسخ به درخواست پناهجویان ایرانی از سوی مقامات این کشور صادر شد که ۸۷ درصد آنها پاسخ مثبت بوده است. به عبارت دیگر نرخ پذیرش پناهجویان ایرانی

نمودار ۲۱۹- نرخ پذیرش پناهجویان ایرانی در بریتانیا (۲۰۱۸ تا ۲۰۲۱)

● مجموع پاسخ‌های صادر شده به درخواست‌های جدید پناهندگی اتباع ایرانی در بریتانیا
 ● پاسخ مثبت به درخواست‌های جدید پناهندگی اتباع ایرانی در بریتانیا
 —◆— نرخ پذیرش پناهجویان ایرانی در بریتانیا

(Home Office Immigration Statistics, retrieved 4 July 2022)

مهاجران نامتعارف ایرانی در اتحادیه اروپا (EU27)

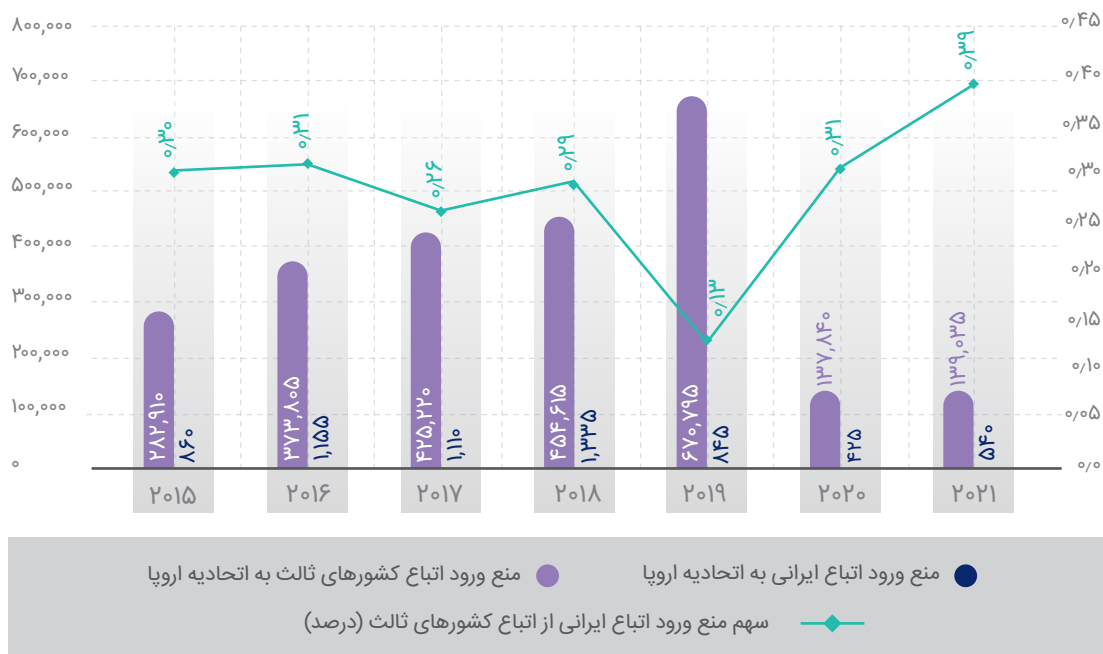
منع ورود اتباع ایرانی به اتحادیه اروپا

با سال‌های گذشته نقش اساسی داشته است. به دلیل محدودیت‌های سفر بین‌المللی و ممنوعیت سفر، در سال ۲۰۲۰ افراد بسیار کمتری به اتحادیه اروپا سفر کردند.

در سال ۲۰۲۱، بیشترین منع ورود اتباع کشورهای ثالث به کشورهای مجارستان (۳۴ هزار و ۶۵۰ نفر)، لهستان (۲۶ هزار و ۱۶۰ نفر) و کرواسی (۱۴ هزار و ۱۹۰ نفر) بوده است.

همه ساله تعدادی از اتباع کشورهای ثالث بنا به دلایل مشخصی از جمله نداشتن مدارک معتبر مسافرتی و غیره از ورود به کشورهای عضو اتحادیه اروپا (EU27) منع می‌شوند. طبق آمار یوراستات در سال ۲۰۲۱ میلادی، حدود ۱۳۹ هزار نفر از اتباع کشورهای ثالث از ورود به مرزهای اتحادیه اروپا منع شده‌اند. با بررسی روند ۱۰ ساله منع ورود اتباع کشورهای ثالث به اتحادیه اروپا می‌توان دریافت که همه‌گیری ویروس کرونا در کاهش این روند در سال ۲۰۲۰ و ۲۰۲۱ در مقایسه

نمودار ۲۲۰- منع ورود اتباع ایرانی به اتحادیه اروپا (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

(Eurostat, 2022)

سال ۲۰۲۰ عبارتند از: در نظر گرفتن افراد به عنوان تهدید عمومی برای کشور (۱۶۰ نفر)، عدم ارائه مدارک معتبر مسافرتی (۹۰ نفر)، ارائه ویزا یا کارت اقامت نامعتبر (۶۵ نفر)، اهداف و شرایط اقامت ناموجه (۳۵ نفر)، ارائه ویزا یا کارت اقامت جعلی (۲۵ نفر) و سایر دلایل (۲۵ نفر).

بر اساس آخرین آمار موجود در سال ۲۰۲۱، ۵۴۰ تبعه ایرانی بنا به دلایل مشخص از ورود به اتحادیه اروپا منع شده‌اند. این آمار در مقایسه با سال ۲۰۲۰، افزایش ۲۷ درصدی داشته است. از آنجایی که دلایل منع ورود اتباع ایرانی به اتحادیه اروپا در سال ۲۰۲۱، منتشر نشده، دلایل منع ورود ۴۲۵ ایرانی به اتحادیه اروپا در

جدول ۱۰۸- دلایل منع ورود اتباع ایرانی به اتحادیه اروپا در سال ۲۰۲۰

درصد	فراوانی	دلایل منع ورود اتباع ایرانی به اتحادیه اروپا
۲۱	۹۰	عدم ارائه مدارک معتبر مسافرتی
۶	۲۵	ارائه مدارک جعلی مسافرتی
۱۵	۶۵	ارائه ویزا یا کارت اقامت نامعتبر
۶	۲۵	ارائه ویزا یا کارت اقامت جعلی
۸	۳۵	اهداف و شرایط اقامت ناموجه
۳۷	۱۶۰	تهدید عمومی برای کشور
۶	۲۵	سایر دلایل
۱۰۰	۴۲۵	مجموع

(Eurostat, 2022)

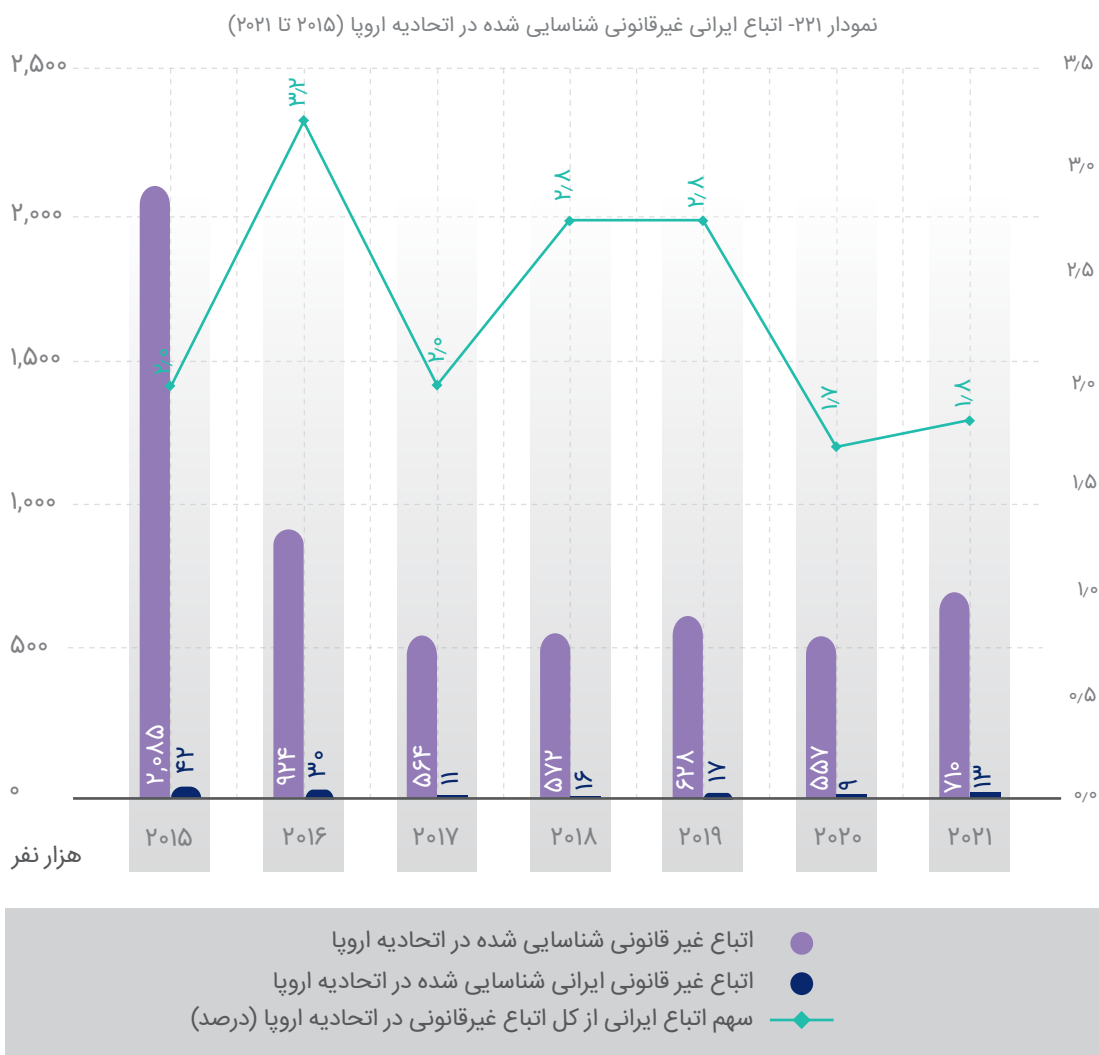

اتباع غیرقانونی ایرانی شناسایی شده در اتحادیه‌ی

اروپا

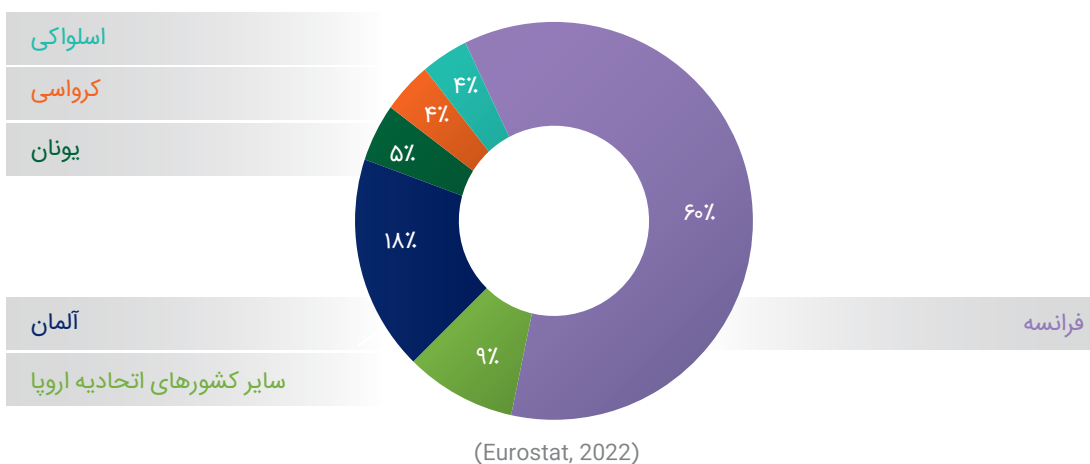
در سال ۲۰۲۱ و ۲۰۱۵ همزمان با افزایش جریان ورود مهاجران به اروپا به ثبت رسیده است. بیشترین حضور مهاجران غیرقانونی ایرانی در سال ۲۰۲۱، در کشور فرانسه و آلمان به ثبت رسیده و پس از آن کشورهای یونان، اسلواکی و کرواسی میزبان بیشترین تعداد مهاجران غیرقانونی ایرانی بوده‌اند. گرچه لازم به ذکر است که کشور فرانسه به‌تنهایی میزبان ۶۰ درصد از مهاجران غیرقانونی ایرانی در سال ۲۰۲۱ بوده است.

در سال ۲۰۲۱، در مجموع حدود ۷۱۰ هزار مهاجر غیرقانونی در اتحادیه اروپا شناسایی شده‌اند که در این میان سهم مهاجران ایرانی ۱/۸ درصد بوده است. به عبارت دیگر حدود ۱۳ هزار مهاجر ایرانی که به صورت غیرقانونی در اتحادیه اروپا حضور داشتند، توسط مقامات این کشورها شناسایی شده‌اند. اگرچه تعداد مهاجران غیرقانونی ایرانی در سال ۲۰۲۱، در مقایسه با چهار سال گذشته خود روند افزایشی داشته، اما اوج حضور مهاجران غیرقانونی ایرانی در اتحادیه اروپا

Eurostat, 2022

نمودار ۲۲۲- اتباع ایرانی غیرقانونی شناسایی شده در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۲۱، به تفکیک پنج کشور اول

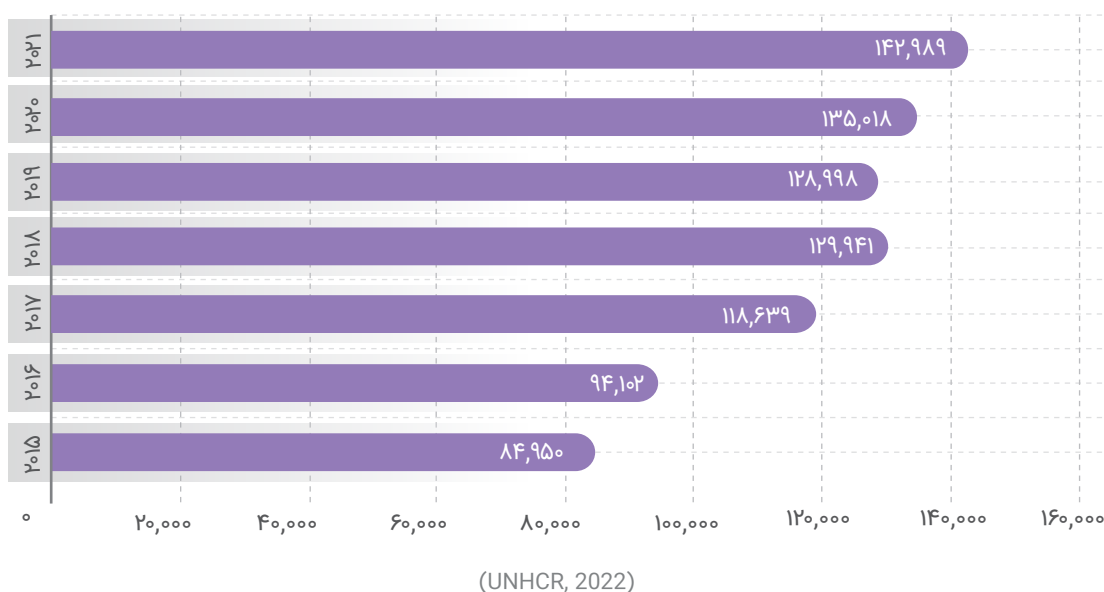

پناهندگان ایرانی در جهان

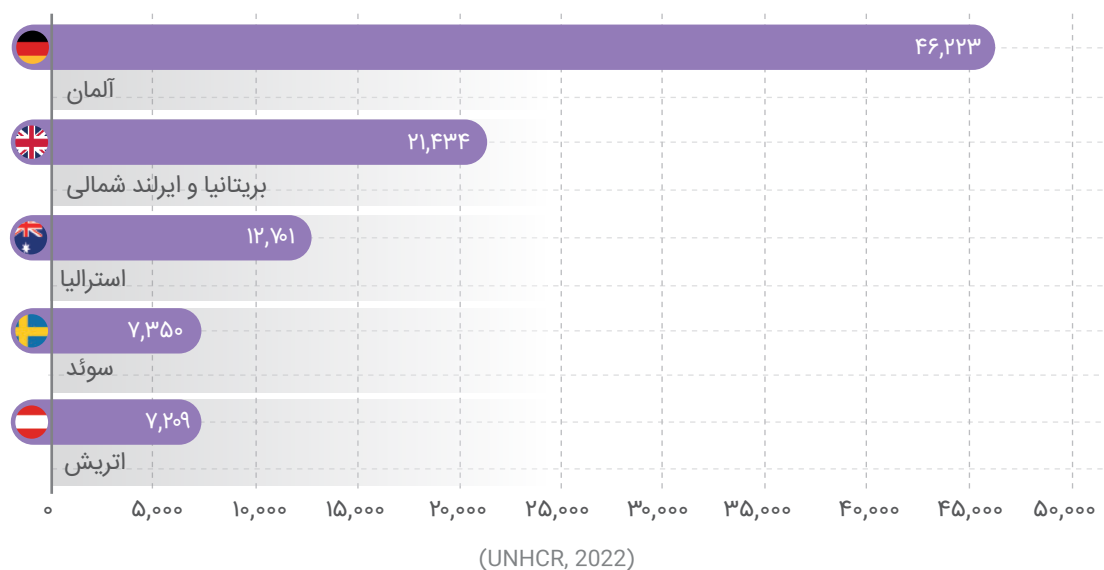
سال ۲۰۲۱ میلادی، حدود یک‌سوم اتباع ایرانی در وضعیت پناهندگی در جهان در کشور آلمان زندگی می‌کنند. بریتانیا و ایرلند شمالی نیز در مجموع حدود ۲۱ هزار پناهنده ایرانی را میزبانی می‌کنند. پس از آن کشورهای استرالیا، سوئد و اتریش میزبان بیشترین اتباع ایرانی در وضعیت پناهندگی هستند.

در سال ۲۰۲۱ میلادی، ۱۴۲ هزار و ۹۸۹ ایرانی در کشورهای مختلف در وضعیت پناهندگی قرار داشته‌اند که این میزان نسبت به آمار شش سال گذشته یعنی سال ۲۰۱۵، حدود ۶۸ درصد افزایش داشته است. کشور آلمان همواره به عنوان یکی از مقاصد اصلی پناهندگان ایرانی در سال‌های اخیر بوده است. به طوری‌که در

نمودار ۲۲۳- اتباع ایرانی در وضعیت پناهندگی در جهان (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

نمودار ۲۲۴- پنج کشور اول میزبان اتباع ایرانی در وضعیت پناهندگی در سال ۲۰۲۱

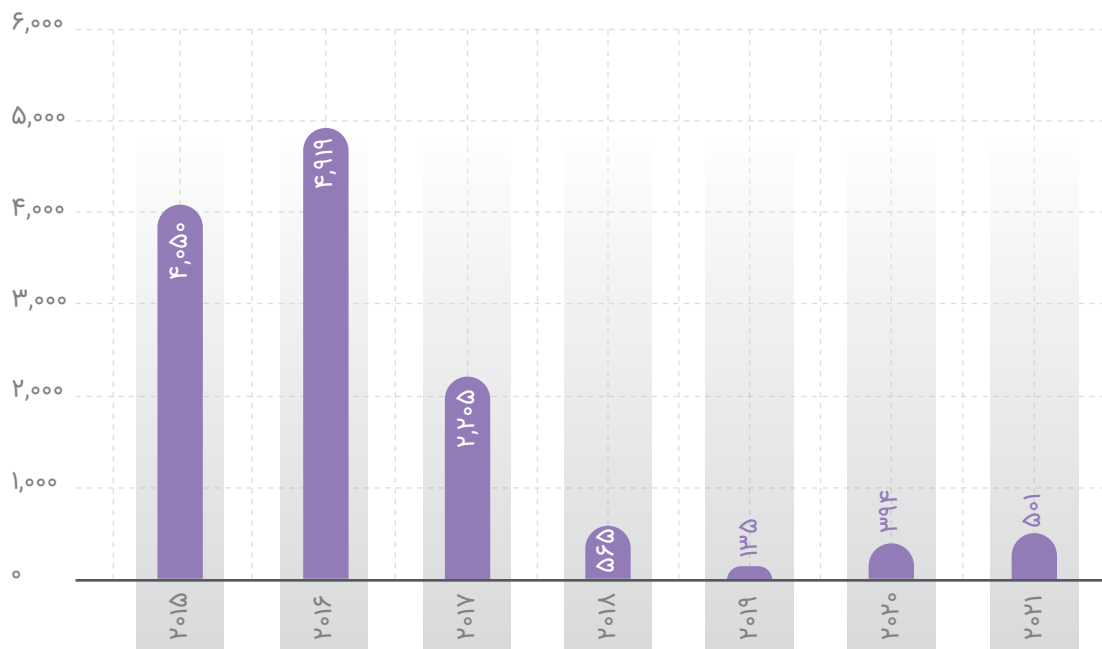

اسکان مجدد پناهندگان ایرانی در کشورهای ثالث

ایالات متحده آمریکا اسکان داده شدند. کشور اسپانیا نیز با اسکان مجدد ۸۵ پناهنده ایرانی در رتبه سوم کشورهای ثالث میزبان پناهندگان ایرانی به شمار می‌آید. اگرچه تعداد پناهندگان اسکان مجدد یافته در سال ۲۰۲۱ نسبت به سال‌های ۲۰۲۰ و ۲۰۱۹، افزایش یافته است، اما همانطور که اشاره شد، به‌طور کلی در مقایسه با ده سال گذشته این آمار با افت شدیدی مواجه شده است.

طی دهه گذشته در مجموع حدود ۲۵ هزار پناهنده ایرانی در کشورهای ثالث اسکان داده شدند. اگرچه این آمار از سال ۲۰۱۸ تاکنون با افت شدیدی مواجه بوده است. در سال ۲۰۲۱ میلادی حدود ۵۰۰ نفر از پناهندگان ایرانی در کشورهای ثالث اسکان مجدد یافتند. به عبارت دیگر، حدود یک درصد از پناهندگان اسکان مجدد یافته در جهان مربوط به پناهندگان ایرانی بوده است که اغلب آنها در کشورهای کانادا و

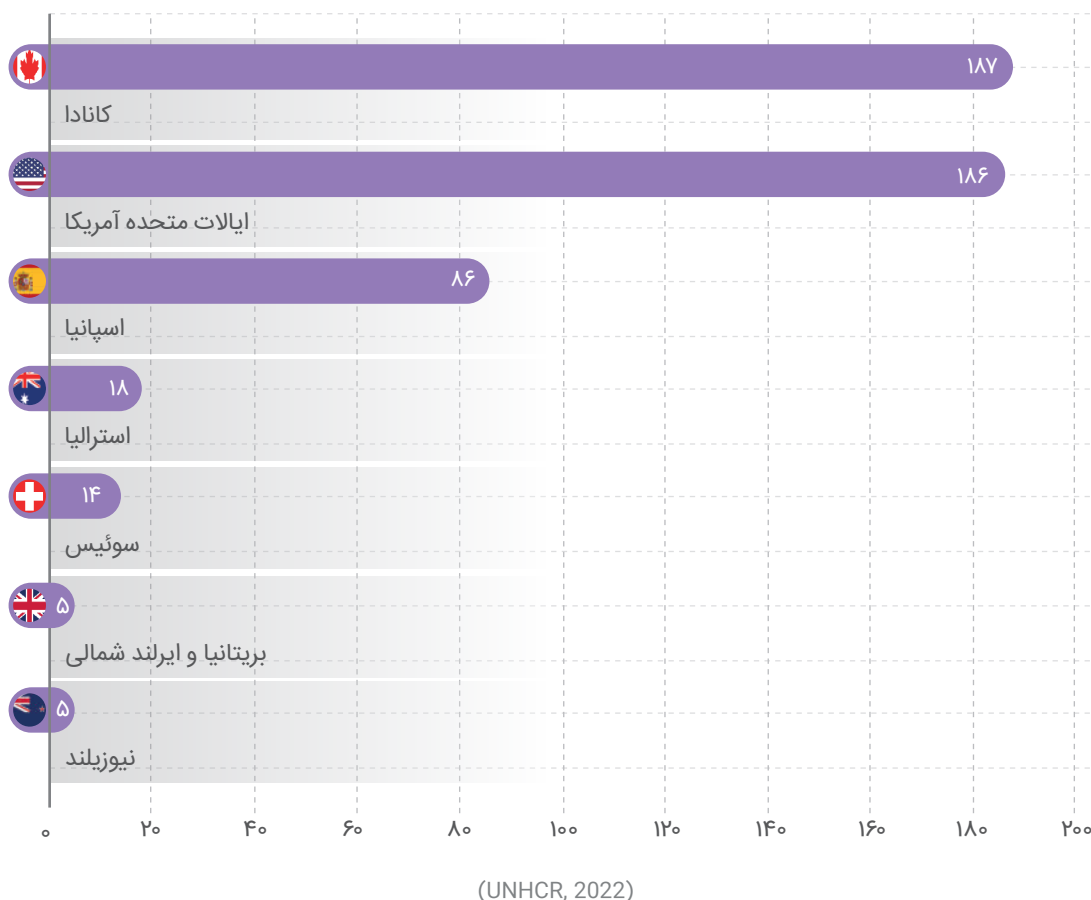
نمودار ۲۲۵- اسکان مجدد پناهندگان ایرانی در کشورهای ثالث (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

(UNHCR, 2022)

نمودار ۲۲۶- اسکان مجدد پناهندگان ایرانی به تفکیک کشور میزبان در سال ۲۰۲۱

اعطای تابعیت به پناهندگان ایرانی

آمار سال ۲۰۲۱، در مقایسه با سال ۲۰۲۰ میلادی، افزایش محسوسی نداشته است اما در مقایسه با سال ۲۰۱۹، تعداد تابعیت‌های اعطا شده به پناهندگان ایرانی، حدود یک هزار نفر کاهش داشته است. با مقایسه روند ده ساله اعطای تابعیت به پناهندگان ایرانی می‌توان دریافت که در سال ۲۰۱۹ بیشترین تابعیت به پناهندگان ایرانی (۱۸۰۰ نفر) طی یک دهه گذشته اعطا شده است.

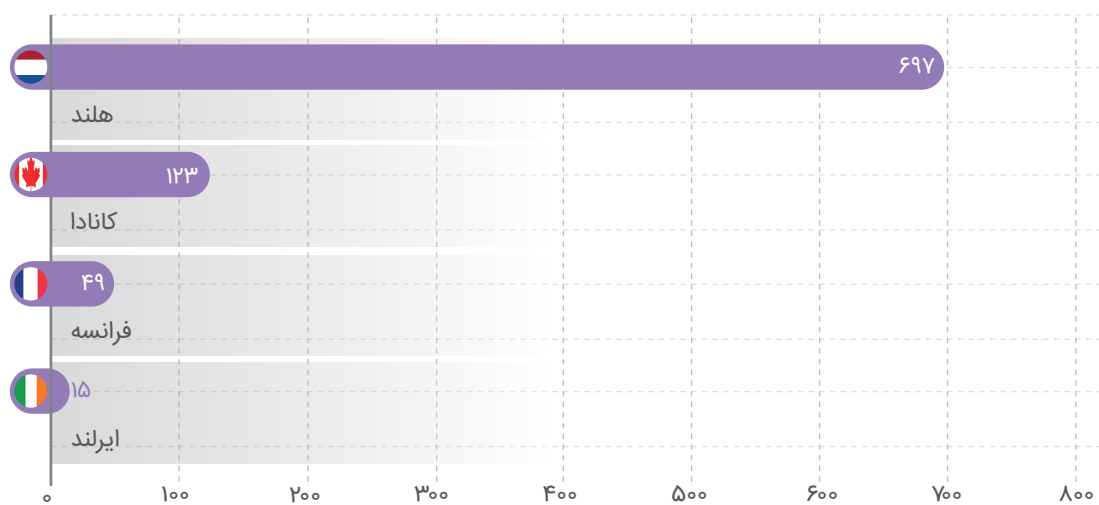
همانطور که در قسمت‌های پیشین بدان اشاره شد، پناهندگان ایرانی همچون سایر اتباع ایرانی که در کشورهای مختلف جهان زندگی می‌کنند، با رعایت مقررات مربوط به اعطای تابعیت در کشور میزبان، قادر به اخذ تابعیت آن کشور هستند. در سال ۲۰۲۱ میلادی، به ۸۸۴ پناهنده ایرانی تابعیت کشورهای مختلف اعطا شد که این میزان، ۱/۵ درصد از کل تابعیت‌های اعطا شده (۵۶ هزار و ۵۸۵ نفر) به پناهندگان از کشورهای مختلف را به خود اختصاص می‌دهد.

نمودار ۲۲۷- اعطای تابعیت به پناهندگان ایرانی (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

(UNHCR, 2022)

نمودار ۲۲۸- اعطای تابعیت به پناهندگان ایرانی، به تفکیک کشور مقصد در سال ۲۰۲۱

(UNHCR, 2022)

اتباع خارجی در ایران

مرکز آمار ایران، به صورت دوره‌های پنج ساله و در قالب سرشماری عمومی نفوس و مسکن، آمار جمعیت کشور و همچنین اتباع خارجی در ایران را منتشر می‌کند. اما به دلیل شیوع ویروس کووید-۱۹ در کشور در سال ۱۴۰۰ سرشماری عمومی نفوس و مسکن توسط مرکز آمار به اجرا در نیامد و دوره بعدی سرشماری به سال ۱۴۰۵ موکول شد. بنابراین، به دلیل عدم به‌روز رسانی داده‌های سرشماری کشور، آخرین آمار موجود در زمینه جمعیت اتباع خارجی در ایران مربوط به سال ۱۳۹۵ است که در سالنامه‌ی حاضر مورد استناد قرار گرفته است.

طبق آخرین آمار موجود و رسمی مرکز آمار ایران

(۱۳۹۵)، در مجموع حدود یک میلیون و ۶۰۰ هزار تبعه خارجی در ایران وجود دارد که این جمعیت در استان‌های مختلف کشور پراکنش یافته‌اند. بیشترین اتباع خارجی در ایران را اتباع کشورهای افغانستان (یک میلیون و ۵۸۳ هزار و ۹۷۹ نفر) و عراق (۳۴ هزار و ۵۳۲ نفر) تشکیل می‌دهند که به ترتیب ۹۶ و ۲ درصد از جمعیت کل اتباع خارجی در ایران را تشکیل می‌دهند. اتباع کشورهای پاکستان (۱۴ هزار و ۳۲۰ نفر) و ترکیه (۷۱۳ نفر) نیز به لحاظ فراوانی جمعیتی در ایران در جایگاه بعدی قرار دارند. ۲۰ هزار و ۸۴۴ نفر از اتباع خارجی مربوط به سایر کشورها و ۱۰ هزار و ۵۶۰ نفر نیز اتباع خارجی اظهار نشده هستند.

جدول ۱۰۹- جمعیت اتباع خارجی در ایران در سال ۱۳۹۵

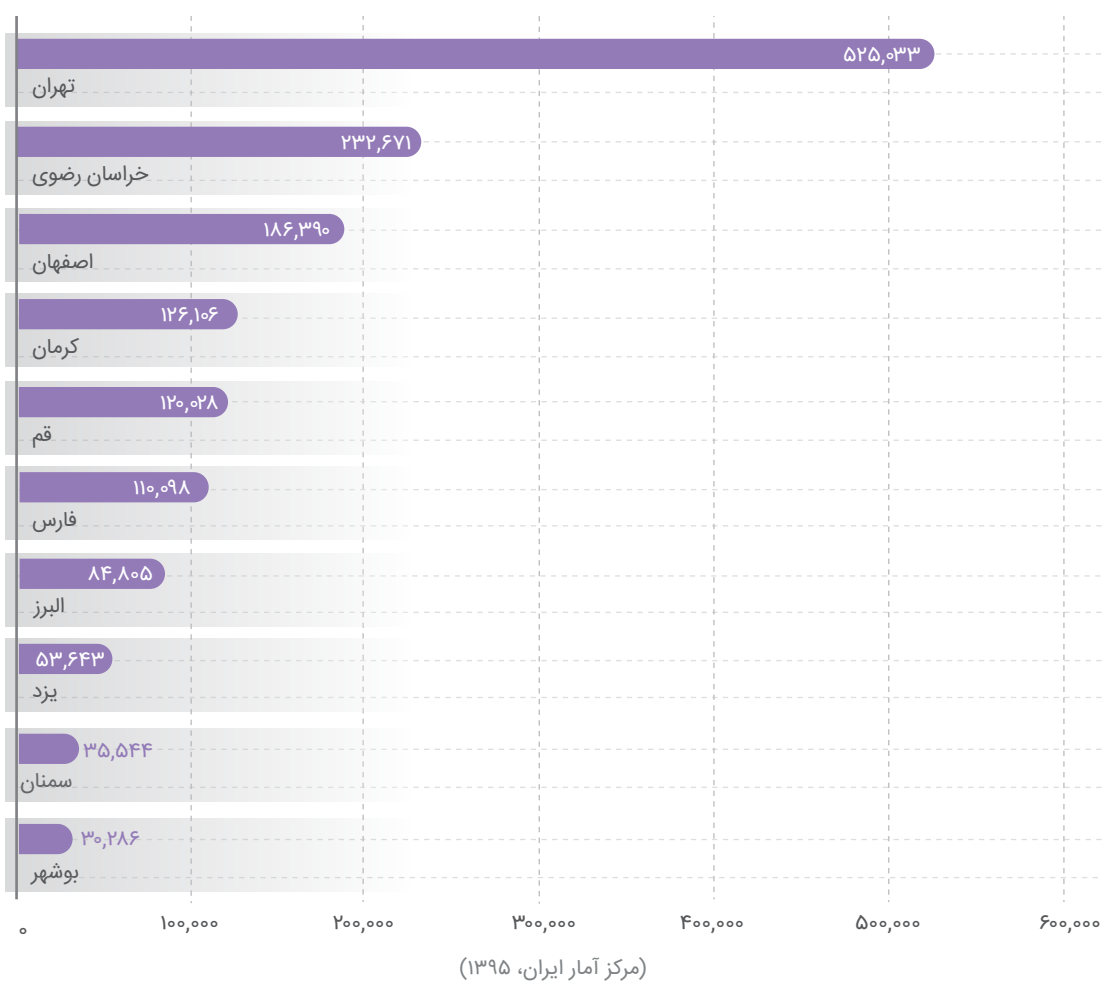
درصد	فراوانی	جمعیت اتباع خارجی در ایران
۹۵/۱۴	۱,۵۸۳,۹۷۹	افغانستان
۲/۰۷	۳۴,۵۳۲	عراق
۰/۸۶	۱۴,۳۲۰	پاکستان
۰/۰۴	۷۱۳	ترکیه
۱/۲۵	۲۰,۸۴۴	سایر کشورها
۰/۶۳	۱۰,۵۶۰	اظهار نشده
۱۰۰	۱,۶۶۴,۹۴۸	مجموع

(مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

بالاترین پراکنش جغرافیایی جمعیت اتباع خارجی مربوط به استان‌های تهران (۵۲۵ هزار و ۳۳ نفر)، خراسان رضوی (۲۳۲ هزار و ۶۷۱ نفر)، اصفهان (۱۸۶ هزار و ۳۹۰ نفر) است. استان‌های کرمان، قم و فارس نیز در رده‌های بعدی قرار دارند. لازم به ذکر است که توزیع جغرافیایی اتباع خارجی در ایران تحت تاثیر قانون مناطق ممنوعه قرار دارد که بر اساس آن، اتباع خارجی اجازه سکونت و یا تردد در برخی مناطق تعیین شده در کشور را ندارند. به همین دلیل آمار حضور

اتباع خارجی در برخی استان‌های کشور پایین است. چنانچه بخواهیم سهم جمعیت اتباع خارجی را نسبت به جمعیت هر یک از استان‌های کشور در نظر بگیریم، استان‌های قم (۸/۵ درصد)، سمنان (۴/۸ درصد) و یزد (۴/۴ درصد) نسبت به جمعیت خود دارای بیشترین سهم از اتباع خارجی هستند. به عبارت دیگر می‌توان گفت که ۸/۵ درصد از جمعیت کل استان قم را اتباع خارجی تشکیل می‌دهد.

نمودار ۲۲۹- ده استان اول میزبان اتباع خارجی در کشور در سال ۱۳۹۵

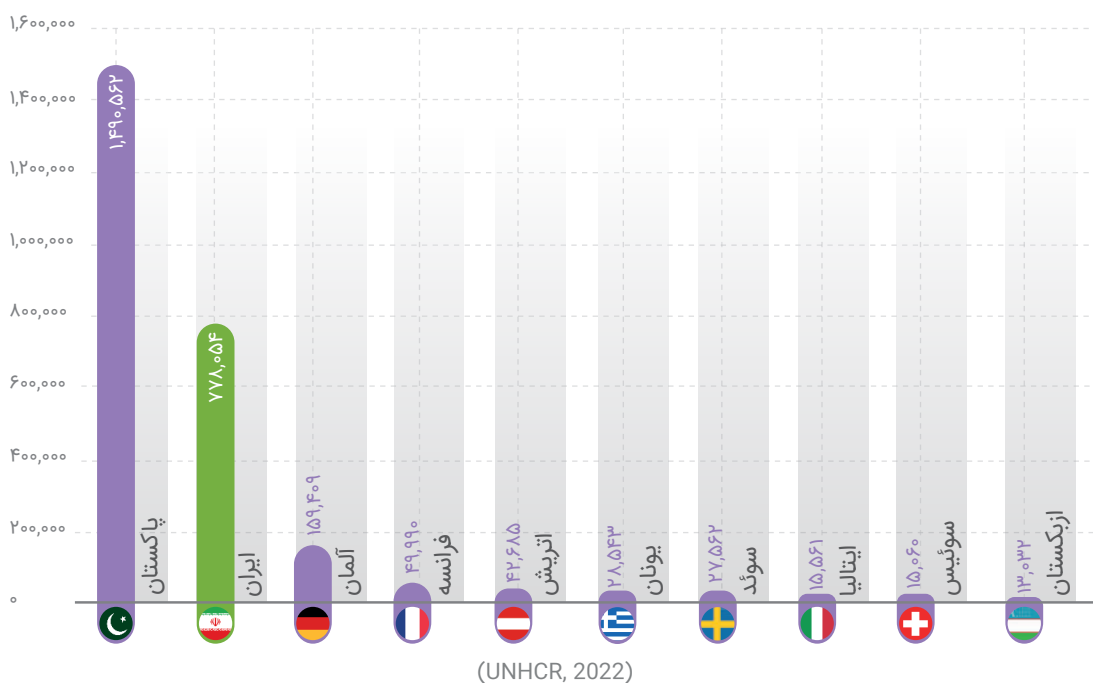

جمعیت اتباع افغانستانی در ایران

با توجه به اینکه همه ساله بخش قابل توجهی از مهاجران افغانستانی به صورت غیرقانونی به کشور وارد می‌شوند، لذا آمار دقیق و ثبت شده‌ای در خصوص تعداد دقیق اتباع افغانستانی در ایران وجود ندارد. از سوی دیگر آمار اعلام شده توسط مرکز آمار ایران نیز مربوط به مهاجرانی است که به صورت قانونی در کشور حضور دارند. اگرچه آمار مهاجران قانونی نیز مربوط به سال ۱۳۹۵ بوده و به روز رسانی نشده است. بر اساس گزارش‌های منتشر شده توسط کمیساریا در سال ۲۰۲۱، از مجموع جمعیت سه میلیونی اتباع افغانستانی در ایران، ۷۸۰ هزار پناهنده، ۲۱ تا ۲۲۵ میلیون مهاجر فاقد مدرک و ۵۸۶ هزار نفر دارای گذرنامه هستند. بنابراین کشور ایران به عنوان دومین کشور میزبان بیشترین پناهندگان افغانستانی در جهان محسوب می‌شود. به منظور شناسایی و ثبت آمار مهاجران غیرقانونی افغانستانی در کشور، طی دوره‌های مختلفی طرح‌های شناسایی و سرشماری اتباع افغانستانی فاقد مدرک توسط دولت به اجرا درآمده است. طبق این طرح‌ها، هر خانواده افغانستانی بدون مدرک پس از ثبت

نام یک کد خانوار و یک کد اختصاصی دریافت می‌نماید. با توجه به افزایش روند ورود مهاجران فاقد مدرک افغانستانی به کشور پس از سقوط دولت افغانستان در سال ۲۰۲۱، و به منظور ساماندهی اتباع فاقد مدرک در کشور، طرح شناسایی و سرشماری در اردیبهشت ماه ۱۴۰۱ در سراسر کشور به اجرا درآمد که آمارهای آن در دسترس قرار ندارد. اما طبق اظهارات معاون امنیتی انتظامی وزیر کشور در چهارم تیرماه ۱۴۰۱، دو میلیون و ۳۰۰ هزار اتباع غیرمجاز خود را معرفی کردند و مشخصات یک میلیون و ۸۰۰ هزار نفر از آنها دریافت و مدارک کافی اخذ شد و بقیه هم در نوبت‌دهی قرار گرفتند. با احتساب یک میلیون و ۷۰۰ هزار نفر اتباع مجاز، در مجموع چهار میلیون تبعه‌ی افغانستانی در ایران حضور دارند. برآوردها حاکی از این است که بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ هزار نفر از اتباع غیرمجاز در طرح شناسایی شرکت نکرده‌اند. بنابراین با احتساب افراد شناسایی نشده، آمار اتباع افغانستانی قانونی و غیرقانونی در داخل کشور بین ۴ میلیون و ۳۰۰ تا ۴ میلیون و ۵۰۰ هزار نفر است.

نمودار ۲۳۰- ده کشور اصلی میزبان پناهندگان افغانستانی در جهان در سال ۲۰۲۱

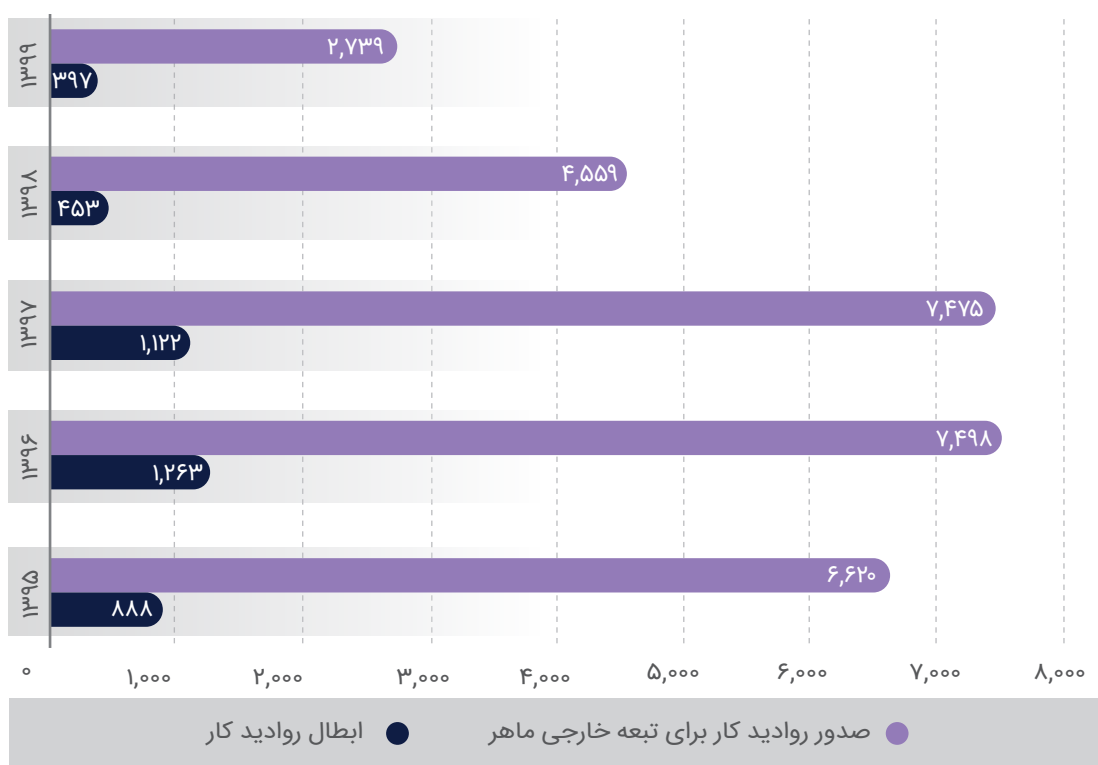
اشتغال اتباع خارجی در ایران

بر اساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵، تعداد ۵۳۸ هزار و ۶۴۶ نفر از اتباع خارجی در ایران اشتغال دارند و ۲۱ هزار و ۳۹۴ نفر نیز در وضعیت بیکاری به سر می‌برند. به عبارت دیگر، نرخ اشتغال اتباع خارجی در ایران ۹۶/۱ درصد و نرخ بیکاری آنها ۳/۹ درصد است.

بر اساس گزارش سالنامه آماری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در سال ۱۳۹۹، وضعیت روادید ورود با

حق کار مشخص برای اتباع خارجی حاکی از آن است که در سال ۱۳۹۹، تعداد ۲۷۳۹ روادید ورود با حق کار مشخص برای اتباع خارجی در ایران صادر شده است که این میزان نسبت به روند ۵ سال گذشته با کاهش مواجه بوده است. به طوری که در مقایسه با سال ۱۳۹۸، تعداد صدور روادید حدود ۴۰ درصد کاهش داشته است.

نمودار ۲۳۱- وضعیت روادید ورود با حق کار مشخص اتباع خارجی (۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹)

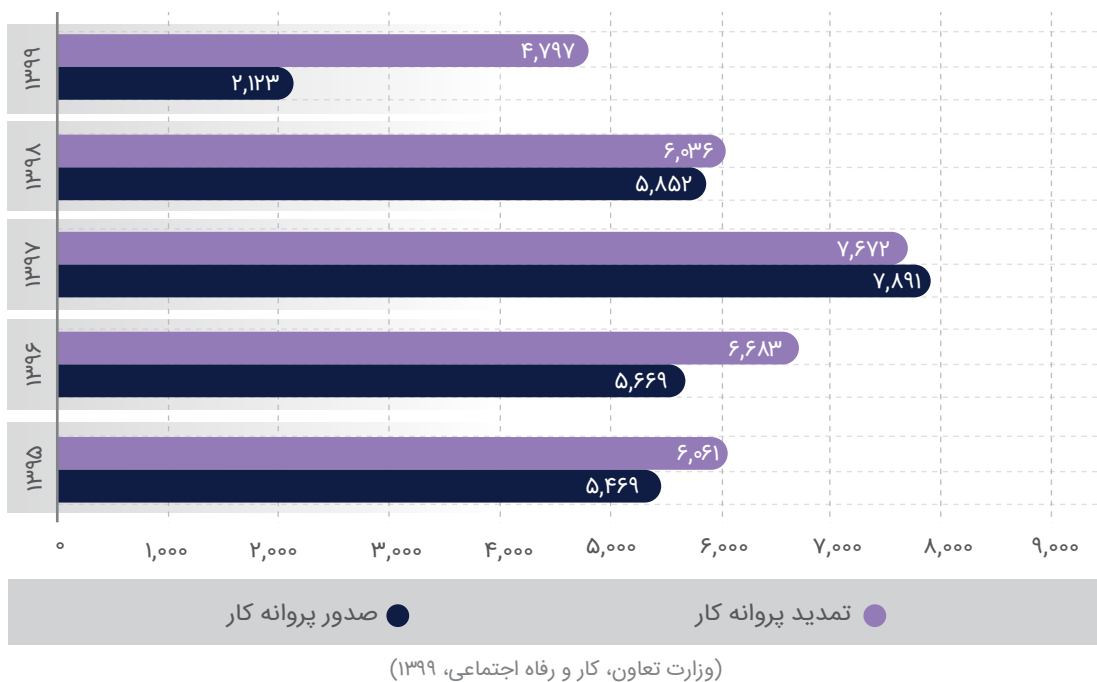
(وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۹۹)

بر اساس گزارش سالنامه‌ی آماری وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در سال ۱۳۹۹، وضعیت روادید ورود با حق کار مشخص برای اتباع خارجی حاکی از آن است که در سال ۱۳۹۹، تعداد دو هزار و ۱۲۳ پروانه کار برای اتباع خارجی در ایران صادر شده است که این میزان ۶۴ درصد نسبت به سال ۱۳۹۸ کاهش داشته است.

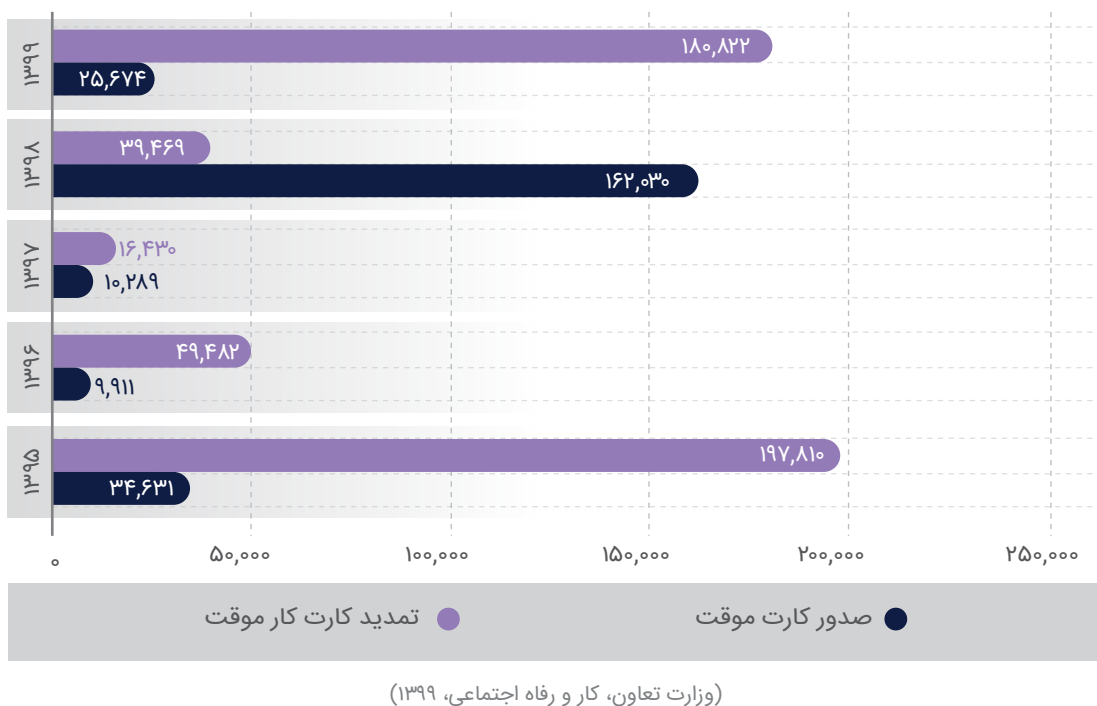
طبق آخرین آمار وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی،

۱۳۹۹، تعداد ۲۵ هزار و ۶۷۴ کارت کار موقت برای اتباع خارجی صادر و ۱۸۰ هزار و ۸۲۲ کارت کار موقت نیز تمدید شده است. بیشترین کارت کار موقت صادر و تمدید شده برای اتباع خارجی در سال ۱۳۹۹ مربوط به استان‌های تهران (۶۳,۹۵۵)، خراسان رضوی (۳۱,۰۶۷) و اصفهان (۲۸,۴۷۲) است.

نمودار ۲۳۲- وضعیت پروانه کار اتباع خارجی (۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹)

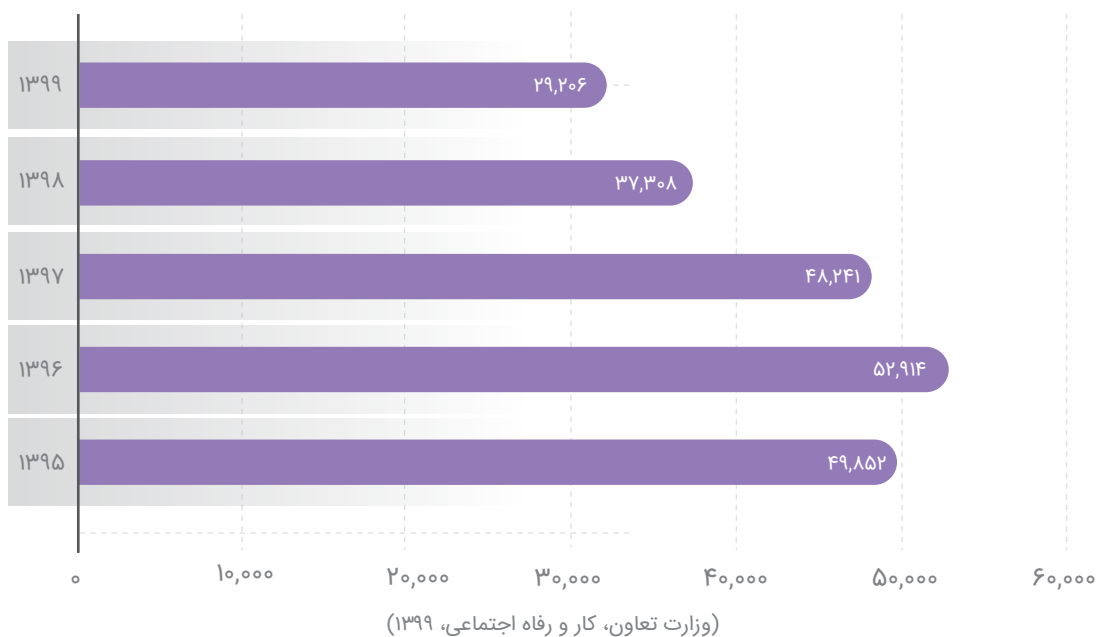
نمودار ۲۳۳- تعداد کارت کار موقت اتباع خارجی (۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹)

جریمه پرداخت کند. در سال ۱۳۹۹، طبق بازرسی‌های بعمل آمده، ۲۹ هزار و ۲۰۶ نفر از اتباع خارجی غیرمجاز شناسایی شده و ۴ هزار و ۹۴۲ کارفرمای متخلف نیز به مراجع قضایی معرفی شدند. بیشترین تعداد اتباع خارجی شاغل غیرمجاز نیز در استان‌های تهران (۱۲,۴۱۸)، اصفهان (۲,۶۷۱) و شیراز (۲,۶۴۴) شناسایی شدند.

از آنجایی که برخی از اتباع خارجی به صورت غیرقانونی و بدون مدرک در ایران زندگی می‌کنند، عده‌ای از آنها بصورت غیرمجاز در بازار کار ایران مشغول به کار و فعالیت هستند. با توجه به قوانین اشتغال ایران، چنانچه کارفرمای متخلفی، تبعه خارجی را بدون داشتن کارت کار و یا مدارک لازم به کار گمارد، موظف است در ازای به‌کارگیری وی، مبلغی را به عنوان

نمودار ۲۳۴- اتباع شاغل غیرمجاز شناسایی شده (۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹)

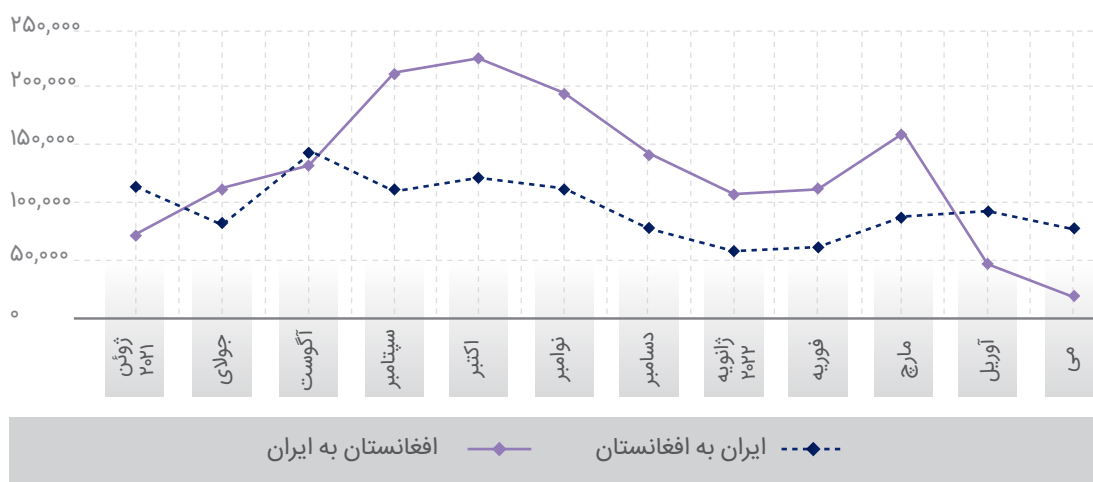

جابه‌جایی مهاجران بین ایران و افغانستان

بر اساس گزارش‌های موجود سازمان بین‌المللی مهاجرت (IOM) در زمینه روند ورود و خروج مهاجران افغانستانی به و از ایران در طی یک سال گذشته (از ژوئن ۲۰۲۱ تا ۳۱ می ۲۰۲۲)، در مجموع یک میلیون و ۵۴۹ هزار و ۴۸۲ نفر از مهاجران افغانستانی، از افغانستان به ایران وارد و یک میلیون و ۱۲۲ هزار و ۳۰۴ نفر از ایران به افغانستان خارج شده‌اند. بر اساس گزارش دفتر سازمان ملل متحد برای هماهنگی امور

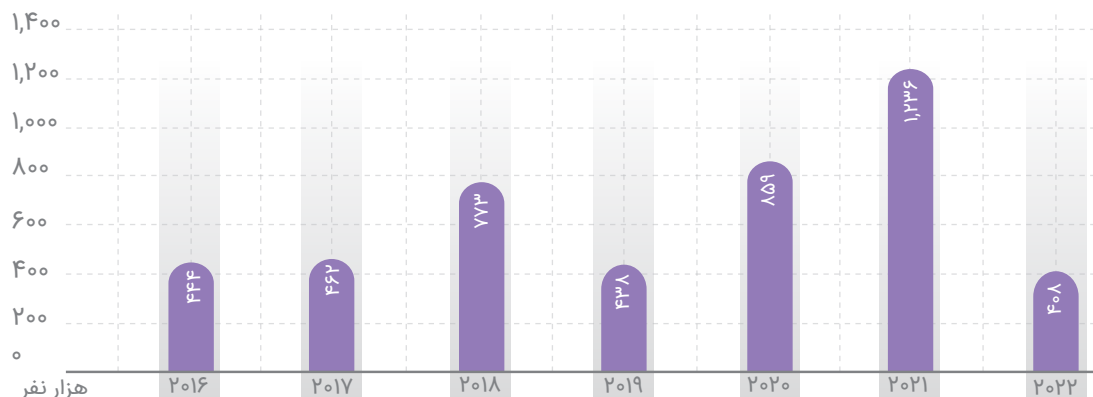
بشردوستانه (OCHA)، به طور کلی از آغاز ژانویه تا ژوئن ۲۰۲۲، حدود ۴۰۸ هزار نفر از اتباع افغانستانی از ایران به افغانستان بازگشته‌اند که ۴۳ درصد آنها را مردان، ۱۴ درصد زنان و ۴۳ درصد اتباع زیر ۱۸ سال تشکیل می‌دهند. این آمار در مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ میلادی ۳۵۶ هزار نفر و در سال ۲۰۲۰ میلادی ۶۰۰ هزار نفر بوده است. ۴۱ هزار نفر از اتباع افغانستانی نیز از پاکستان به کشور خود بازگشته‌اند.

نمودار ۲۳۵- روند حرکات جمعیتی مهاجران افغانستانی (۲۰۲۱ تا ماه می ۲۰۲۲)

(IOM, 2022a)

نمودار ۲۳۶- روند بازگشت اتباع افغانستانی از ایران به افغانستان، (۲۰۱۶ تا ژوئن ۲۰۲۲)

(OCHA, 2022)

کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان، پناهندگان افغانستانی که مایل به بازگشت هستند را پس از اینکه مشخص شد بازگشت آنها داوطلبانه، ایمن، باوقار و بادوام است، تسهیل می‌کند. از سال ۲۰۰۲، کمیساریا از بازگشت داوطلبانه حدود یک میلیون پناهنده برای بازگشت به افغانستان حمایت کرده است. با این حال، از آنجایی که وضعیت در افغانستان شکننده است، تنها تعداد کمی از پناهندگان افغانستانی

در ایران، تمایل و توانایی خود را برای بازگشت به کشور نشان داده‌اند. افرادی که سالم، تحصیل کرده و دارای مهارت هستند، معمولاً به احتمال بیشتری به کشور مبدا خود باز می‌گردند و احساس می‌کنند که می‌توانند زندگی خود را در کشورشان بازسازی کنند. با این وجود، در نهایت، یک راه حل سیاسی طولانی مدت برای بحران طولانی افغانستان تنها راه تضمین بازگشت امن، پایدار و داوطلبانه پناهندگان است.

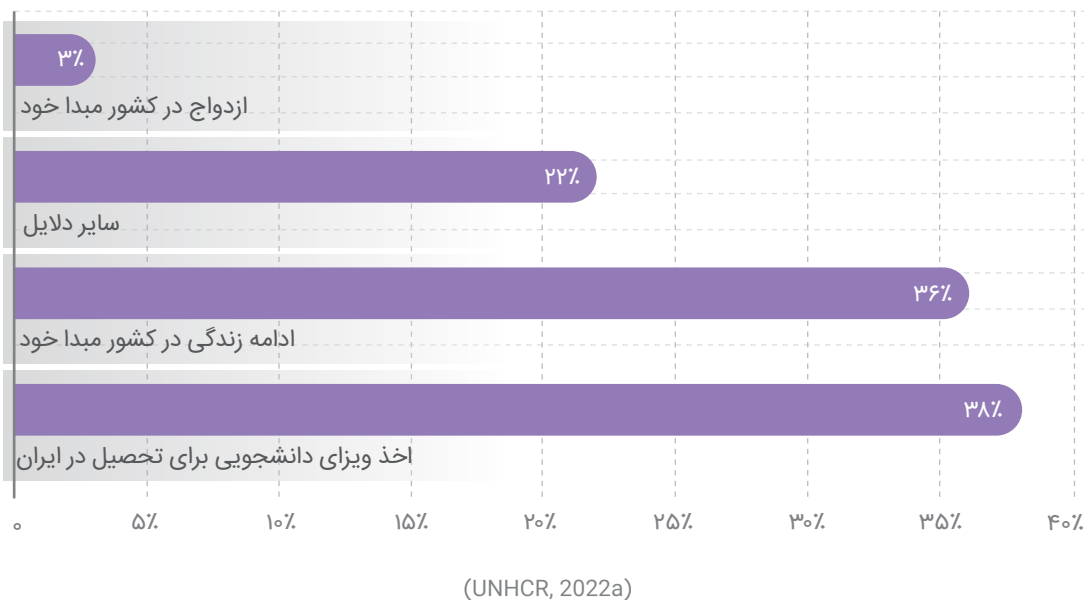
نمودار ۲۳۷- روند بازگشت داوطلبانه پناهندگان افغانستانی از ایران (۲۰۱۶ تا آوریل ۲۰۲۲)

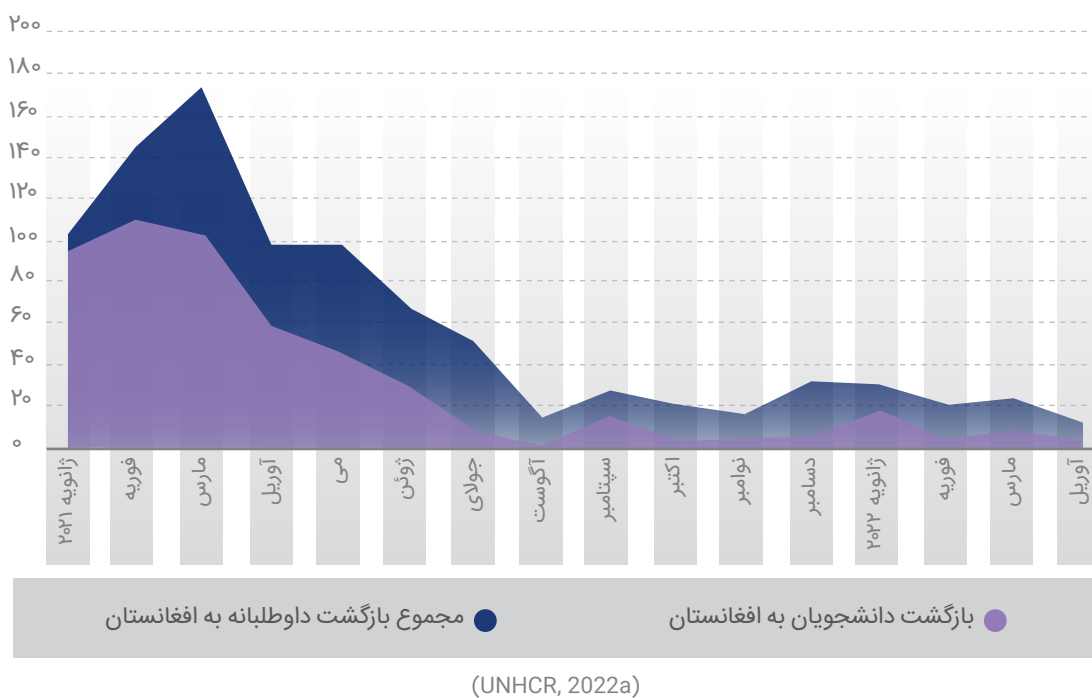
تا پایان ماه آوریل ۲۰۲۲ میلادی تنها ۹۰ نفر از پناهندگان افغانستانی به کشور خود بازگشتند که این آمار، کاهش قابل توجهی را در مقایسه با ۵۳۴ بازگشت تسهیل شده در مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ نشان می‌دهد. به عبارت دیگر بازگشت داوطلبانه نسبت به مدت مشابه در سال ۲۰۲۱ میلادی، ۸۳ درصد کاهش یافته است. این کاهش عمدتاً به دلیل

بی‌ثباتی و وخامت اوضاع بشردوستانه در افغانستان است. پناهندگان افغانستانی ساکن در ایران به دلایل مختلفی مایل به بازگشت به افغانستان هستند. در سال ۲۰۲۲ میلادی، ۳۸ درصد از پناهندگان بازگشتی به افغانستان را دانشجویان افغانستانی تشکیل می‌دادند که برای دریافت ویزای دانشجویی برای ادامه تحصیل در ایران به کشور خود مراجعت نمودند.

نمودار ۲۳۸- دلایل بازگشت داوطلبانه پناهندگان از ایران به افغانستان در سال ۲۰۲۲

نمودار ۲۳۹- بازگشت داوطلبانه پناهندگان افغانستانی (۲۰۲۱ تا آوریل ۲۰۲۲)

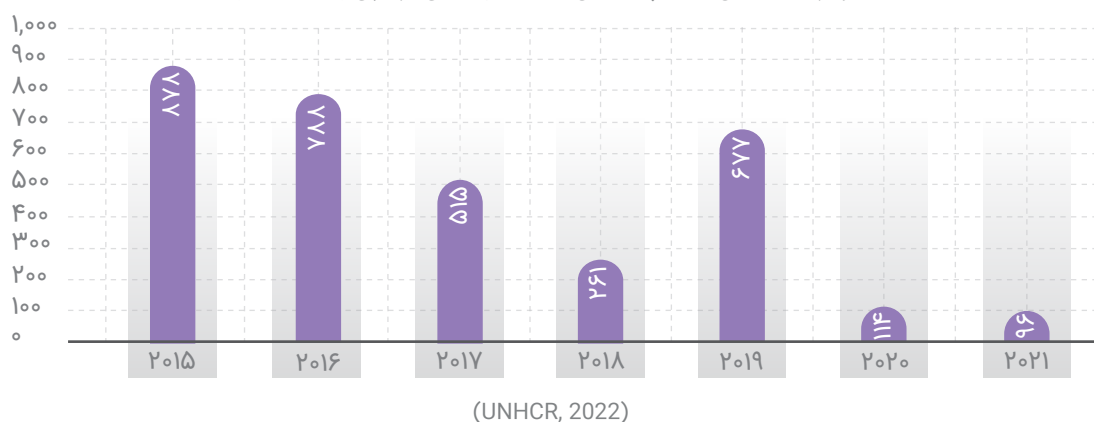

اسکان مجدد پناهندگان افغانستانی

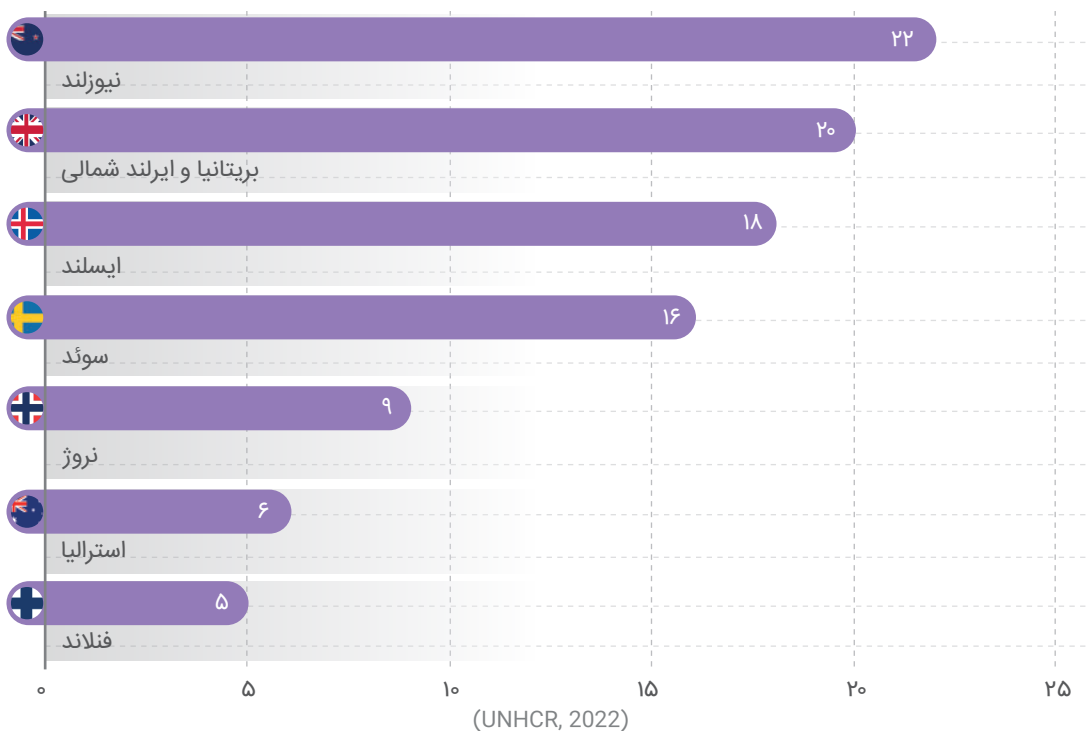
آمار، پایین‌ترین رکورد ثبت شده از سال ۲۰۱۵ به این سو بوده است. کشورهای نیوزلند و بریتانیا و ایرلند شمالی بیشترین تعداد پناهندگان افغانستانی ساکن در ایران را در سال ۲۰۲۱ در کشور خود اسکان دادند. مابقی اسکان یافتگان نیز در کشورهای ایسلند، سوئد، نروژ، استرالیا و فنلاند اسکان مجدد یافتند.

بر اساس آمار کمیساریا، در سال ۲۰۲۱ میلادی، از جمعیت دو میلیون و ۷۰۰ هزار نفری پناهندگان افغانستانی در سراسر جهان، یک هزار و ۵۰۶ نفر از پناهندگان افغانستانی در کشورهای ثالث اسکان مجدد یافتند که از این تعداد ۹۶ نفر از پناهندگان اسکان یافته در سایر کشورها، ساکن کشور ایران بوده‌اند. این

نمودار ۲۴۰- اسکان مجدد پناهندگان افغانستانی ساکن در ایران (۲۰۱۵ تا ۲۰۲۱)

نمودار ۲۴۱- اسکان مجدد پناهندگان افغانستانی ساکن در ایران به تفکیک کشور پذیرنده در سال ۲۰۲۱

جمع‌بندی

طبق اعلام کمیساریای عالی سازمان ملل در امور پناهندگان در سال ۲۰۲۲، شمار آوارگان اجباری در سطح جهان از مرز ۱۰۰ میلیون نفر عبور کرده است و این آمار هشدار می‌دهد که در زمینه بحران مهاجرت‌های اجباری در جهان، از جمله تحولات جهانی که به بحران آوارگی‌های اجباری در سطح جهان دامن زده است، می‌توان به حمله روسیه به اوکراین و آوارگی میلیون‌ها نفر از مردم این سرزمین از خانه و کاشانه خود اشاره کرد. از سوی دیگر بحران‌های ادامه‌دار در سایر مناطق و سرزمین‌ها از جمله بحران بلندمدت افغانستان و سوریه است که سال‌هاست بیشترین آمار آوارگی‌ها را در جهان به خود اختصاص می‌دهند. به علاوه، شرایط اضطراری جدید یا ادامه‌دار در مناطقی همچون اتیوپی، بورکینافاسو، میانمار، نیجریه، افغانستان و جمهوری دموکراتیک کنگو، همگی در ایجاد این رقم خیره‌کننده نقش داشته‌اند. در سال ۲۰۲۱، بیش از ۵۰ میلیون نفر در جهان وضعیت آوارگی داخلی به سر می‌بردند و بیش از ۲۱ میلیون نفر نیز در سایر کشورها در وضعیت پناهندگی قرار داشتند. علاوه بر این موارد، لازم به ذکر است که تعداد افراد در وضعیت پناهجویی نیز به بیش از ۴/۵ میلیون نفر رسیده و تعداد درخواست‌های جدید پناهندگی ثبت‌شده در سطح جهانی نیز ۲۵ درصد افزایش یافته و به ۱/۴ میلیون نفر رسیده است. از ابتدای آغاز بحران اوکراین تاکنون حدود هشت میلیون نفر از مردم این کشور نیز از مرزهای کشور خارج شده و به کشورهای دیگر پناه برده‌اند.

در منطقه‌ی خاورمیانه نیز که همواره به‌عنوان یکی از مبدهای جریان پناهندگی بوده است، کشورهای درگیر بحران همچون افغانستان و سوریه بیشترین تعداد متقاضیان پناهندگی را راهی کشورهای دیگر

علی‌الخصوص اروپا و بریتانیا کرده‌اند. کشور ایران نیز با ارسال حدود ۲۰ هزار پناهجوی جدید در سال ۲۰۲۱، به عنوان پنجمین کشور اصلی فرستنده پناهجو از مبدا خاورمیانه مطرح شده است. حال آنکه حدود ۶۹ هزار نفر از اتباع ایرانی در وضعیت پناهجویی در کشورهای مختلف در انتظار دریافت پاسخ پناهندگی خود به سر می‌برند و حدود ۱۴۳ هزار ایرانی نیز در وضعیت پناهندگی در جهان هستند. در عین حال کشور ایران، طی سال‌های اخیر شاهد افزایش ورود غیرقانونی اتباع افغانستانی به کشور بوده که این جریان در نتیجه‌ی روی کار آمدن طالبان در کشور افغانستان تشدید یافته است. به تبع افزایش ورود غیرقانونی مهاجران افغانستانی به کشور، دولت ایران با اجرای طرح شناسایی و ساماندهی اتباع افغانستانی غیرمجاز در کشور، موفق به ثبت و شناسایی تعداد زیادی از اتباع غیرمجاز شده و طبق اعلام مقامات رسمی کشور در سال ۱۴۰۰، با احتساب یک میلیون و ۷۰۰ هزار تبعه مجاز افغانستانی، در مجموع چهار میلیون تبعه افغانستانی در ایران حضور دارند. از این رو ضرورت ساماندهی اتباع خارجی در کشور بیش از پیش احساس می‌شود. لذا سیاست‌گذاران بایستی با اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های کارآمد در ابتدا جلوی جریان ورود غیرقانونی اتباع خارجی به کشور را بگیرند و با ساماندهی، نظارت و کنترل بیشتر مرزها با این پدیده مقابله کنند و ثانیاً، برای جمعیت چهار میلیونی اتباع افغانستانی در کشور نیز در زمینه‌های مختلف ادغام اجتماعی، اقتصادی و ارائه خدمات و امکانات برنامه‌ریزی کنند. در این راستا توجه به توانمندی‌ها و پتانسیل‌های نخبگان و سرمایه‌گذاران خارجی می‌تواند مسیر پیشرفت و توسعه کشور را تسریع بخشد.

